

การศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง

อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

Ceremonies and Beliefs of Shrine in study case of Lao Wient,
Bang pla ma District, Suphanburi Province.

นางสาวสุนันทา เงินไพโรจน์

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

หัวข้อวิจัย	การศึกษาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
ผู้ดำเนินการวิจัย	นางสาวสุนันทา เงินไพโรจน์
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์
หน่วยงาน	วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ปี พ.ศ.	2565

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเพื่อศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 และศึกษาการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัย 40 คน ประกอบด้วยร่างทรงจำนวน 16 คนและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าประชากรที่หมู่ 8 และหมู่ 10 นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการนับถือเรื่องเหนือธรรมชาติคือการนับถือผี ปรากฏออกมาในรูปของประเพณีการไหว้ศาลประจำปี การเข้าร่วมพิธีไหว้ศาลมีทั้งคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่แสดงถึงความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ความเชื่อมาเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันผ่านร่างทรง ศาลจึงกลายเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมทางศาสนา และเป็นศูนย์กลางการพบปะทำกิจกรรมของชุมชน ผ่านประเพณีไหว้ศาลที่จัดขึ้นทุกปี จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงประเพณีการไหว้ศาลในชุมชนยังคงอยู่แม้ปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่

Research Title	Ceremonies and Beliefs of Shrine in study case of Lao Wient, Bang pla ma District, Suphanburi Province.
Researcher	Miss Sunantha Ngoenpairot
Research Consultants	Mrs. Suphaphorn Jindamaneerojana
Organization	Suphanburi Collage of Fine Arts. Buditpatanasilpa Inatitute.
Year	2022

The purpose of this research was to study the wisdom of rituals and beliefs of the community's shrines, Lao Wiang Moo 8 and Moo 10; and studying the existence of rituals, beliefs and transformations. Thirty subjects consisted of 16 spiritual mediums and 24 ritual participants. The research instruments were formal and informal interviews, and participant and non-participant observations and interviews. The results of the study revealed that people at Moo 8 and Moo 10 believed in Buddhism along with the belief in the supernatural, that is, worshiping spirits. This appeared in the form of an annual shrine tradition. The people's participation in the ceremony to pay homage to both the old and the new generation reflects the relationship and unity in the community. It is the wisdom of the ancestors who use their beliefs to connect people in the community together through spiritual mediums. The shrine thus became a spiritual refuge. It is a religious center and is the center of community activities. Through the tradition of paying homage to the shrine held every year, it later became the identity of the community. For this reason, the tradition of worshiping the shrine in the community still exists even though the social conditions have changed according to the advancement of modern technology.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ รศ.สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา งานวิจัยที่ได้ให้คำแนะนำ แนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด จนงานวิจัยเล่มนี้ เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ที่สนับสนุนทุน การวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณชาวชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ที่สนับสนุนทุน การวิจัยในครั้งนี้ จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้

สุนันทา เงินไพโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	๗
Abstract	๘
สารบัญ	๙
สารบัญภาพ	๑๑
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
คำถามวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
สถานที่ทำการเก็บข้อมูล	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	4
2.1 การทบทวนวรรณกรรมความเชื่อเรื่องศาล การนับถือผี และประเพณีพิธีกรรม	4
2.2 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	7
2.2.1 แนวคิดความเชื่อเรื่องศาล	7
2.2.2 แนวคิดความเชื่อเรื่องผี	8
2.2.3 แนวคิดความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะโครงสร้างชุมชน	9
2.2.4 แนวคิดความเชื่อวัฒนธรรม และประเพณี	9
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษาและวิธีดำเนินงานวิจัย	11
3.1 พื้นที่ศึกษา	11
3.1.1 พื้นที่ศึกษาหมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ	11
3.1.2 พื้นที่ศึกษาหมู่ 10 ตำบลโคกคราม	13
3.2 วิธีดำเนินงานวิจัย	15
3.2.1 กลุ่มประชากรและตัวอย่างในการศึกษา	15
3.2.2 วิธีเก็บข้อมูล	16
3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือรวบรวมข้อมูล	17
3.2.4 การตรวจสอบแบบสามเส้า	19

สารบัญ

	หน้า
3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	19
3.2.6 การสรุปข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	21
4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของ ชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 ตำบลจระเข้ใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	21
4.2 ที่ตั้งภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน	26
4.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียง หมู่ 8 และหมู่ 10	29
4.3.1 ความเป็นมาของชุมชนลาวเวียง	29
4.3.2 การศึกษา	30
4.3.3 ความสัมพันธ์ในชุมชน	31
4.3.4 สภาพเศรษฐกิจ	32
4.3.5 ศาสนาและความเชื่อในชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10	32
4.3.6 ประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน	33
4.4 ความเชื่อเรื่องศาลและประวัติความเป็นมาของร่างทรง	44
4.4.1 ที่ตั้งและลักษณะของศาล	47
4.4.2 ประวัติและความเป็นมาของร่างทรง	49
4.5 พิธีไหว้ศาล	61
4.6 การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องศาล	82
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	85
5.1 สรุปผลการวิจัย	85
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	87
5.3 ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	92
ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ	12
2 แผนที่หมู่ 10 ตำบลโคกคราม	13
3 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี	22
4 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอบางปลาม้า	23
5 ชุมชนลาวเวียงในอำเภออู่ทอง	23
6 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอด่านช้าง	24
7 แผนภาพหมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม	25
8 การตั้งบ้านเรือนริมคลองพระยารักษ์	28
9 บ้านทรงไทยมีลักษณะได้ดุนสูง	28
10 โรงเรียนวัดศาลาทำทราย หมู่ 8	31
11 ประเพณีสงกรานต์ที่วัดศาลาทำทราย หมู่ 8	33
12 การทำบุญสงกรานต์ช่วงเช้าที่วัดศาลาทำทราย	35
13 พิธีทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับ	35
14 การทำบุญที่วัดศาลาทำทรายในวันเข้าพรรษา	36
15 การเตรียมการแห่เทียนไปวัดศาลาทำทราย	37
16 ภาพข้าวห่อใบบัว งานบุญข้าวประดับดิน	38
17 การวางข้าวห่อใบบัว	38
18 การจัดตะกร้าสลากภัตรเพื่อนำไปวัดศาลาทำทราย	39
19 ตะกร้าสลากภัตร	40
20 ถวายอาหารคาวหวานแด่พระภิกษุสงฆ์	41
21 การจับสลากภัตร	41
22 ภาพตะกร้าที่นำมาทอดผ้าป่าลอยกระทงที่วัดศาลาทำทราย	42
23 ภาพสิ่งของจากตะกร้านำมาวางเรียงที่ศาลาวัด	43
24 ภาพการลอยกระทง	43

ภาพที่	หน้า
25 ศาลเจ้าพ่อขุนทรัพย์ หมู่ 10	45
26 ศาลพระภูมิ หมู่ 8	46
27 ศาลเจ้าปู่และศาลพระภูมิหมู่ 10 ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน	46
28 ศาลเจ้าพ่อ 5 องค์ หมู่ 8	47
29 ศาลเจ้าพ่อ 4 องค์ หมู่ 10	48
30 แผนผังศาลหมู่ 8 และหมู่ 10	49
31 ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ หมู่ 8	55
32 พิธีไหว้ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ หมู่ 8	56
33 การเตรียมของไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้วและเจ้าพ่อมะขามเต่า	62
34 การเตรียมอาหารคาวหวาน	62
35 ข้าวต้มมัดใต้ 9 เปาะ	63
36 การเตรียมทำข้าวต้มมัดสำหรับพิธีไหว้ศาล	63
37 ผลไม้มงคล	64
38 อาหารคาว	65
39 ชั้นน้ำมันตี่ใช้ในพิธีกรรม	66
40 เครื่องประดับศาลและสิ่งของที่ใช้ไหว้	67
41 ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ	67
42 ศาลเจ้าปู่ประจำบ้าน หมู่ 8	68
43 รูปพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเต่า กุมารทองเกตุมณี	68
44 รูปแม่นางทิพย์มณฑา	69
45 ของไหว้แม่ย่านางบันได	69
46 ของไหว้ศาล	70
47 พิธีไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว และเจ้าพ่อมะขามเต่า	70
48 พิธีไหว้ศาล	71
49 ผู้ร่วมพิธีจุดธูปไหว้ศาลพ่อปู่	72
50 ศาลเจ้าพ่อเขาวงศ์	72

ภาพที่	หน้า
51 ของไหว้	73-74
52 การตกแต่งศาล	74
53 ศาลประจำหมู่บ้าน 10	75
54 ขบวนแห่ศาล	75
55 การจัดเตรียมของไหว้หน้าศาลหมู่บ้าน 10	76
56 ของไหว้ศาลหมู่บ้าน 10	76
57 อาหารคาวหวาน	79
58 การจัดรูปไหว้ศาล	78
59 การร่ำถวายเจ้าพ่อ	79
60 รำทรงนำของแจกผู้ร่วมพิธี	79
61 การถวายอาหาร	80
62 ผู้ร่วมพิธีแบ่งอาหารให้สัมภเวสี	80
63 การทำพิธีไหว้ศาลกะเบาะกะบาน	81-82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยเป็นสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติ ศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่าการผสมกลมกลืนและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ทุกเชื้อชาติสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้นำความเชื่อและพิธีกรรมมาสืบทอดต่อกลายเป็นประเพณีประจำชุมชน ดังเช่น ที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี มีชุมชนลาวเวียงตั้งถิ่นฐานอยู่ ปรากฏการตั้งศาลเพื่อประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อทั้งในศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ รวมถึงการนับถือผีเป็นประจำทุกปี ศาลจึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญอยู่คู่กับชุมชนมาตลอด ศาลหมู่ 8 และหมู่ 10 นี้ประกอบด้วยศาล 3 ประเภท คือ ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ ศาลพระภูมิพระ และศาลกะเบาะกะบาน ศาลคือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงไม่ได้ทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมไปตามยุคสมัย แต่เป็นการนำอดีตมาใช้ในปัจจุบันและยังสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่ใช้ความเชื่อมาเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ใช้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมทางศาสนา เป็นศูนย์กลางการพบปะทำกิจกรรมของชุมชน และยังเป็นตัวแทนความเชื่อท้องถิ่นของตน ที่แสดงถึงการนำธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตและสามารถปรับเข้ากับยุคสมัยได้

เนื่องจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เข้ามา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจการศึกษาถึงการดำรงอยู่ของพิธีกรรมและความเชื่อยังคงเหมือนเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง อีกทั้งการวิจัยดังกล่าวยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ตลอดจนคนในชุมชนได้เห็นความสำคัญในวัฒนธรรมของตน เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการสืบทอดประเพณีดั้งเดิมต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1. ในชุมชนลาวเวียงที่อำเภอบางพลามีความเชื่อเรื่องศาลอย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยใดที่ทำให้ความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียงยังดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

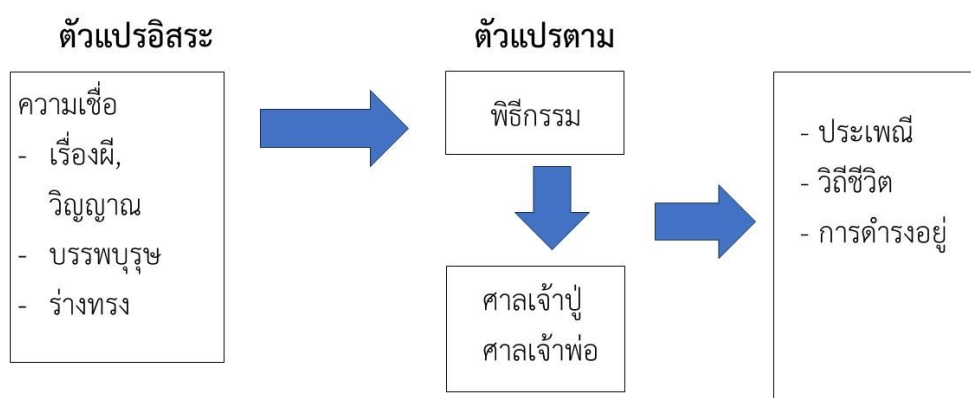
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10
2. ศึกษาการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

เป็นการศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลต้นคราม จุดมุ่งหมายคือศึกษาถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องศาลคือประเพณี พิธีกรรม มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตคนในชุมชน เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมคนในชุมชนให้อยู่กันอย่างสงบสุขและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ความเชื่อยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิด

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาความเชื่อเรื่องศาล และพิธีกรรมของชุมชนลาวเวียง ประเพณีประจำปีที่เกี่ยวข้องกับศาล และบุคคลที่ประกอบพิธีกรรมคือร่างทรง

1.6 สถานที่ทำการเก็บข้อมูล

ชุมชนลาวเวียง 2 หมู่ คือหมู่ 8 ประกอบด้วยบ้านกอไผ่ บ้านศาลาท่าทราย ตำบลจรเข้มใหญ่, หมู่ 10 ประกอบด้วยบ้านสองคลอง และบ้านหม้อแกง ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เรื่องความเชื่อเรื่องศาลของลาวเวียงในชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
2. เข้าใจถึงความสำคัญของการประกอบพิธีกรรมขึ้นศาลที่มีบทบาทต่อชุมชนลาวเวียงจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อเผยแพร่ให้เยาวชนได้ตระหนักถึงประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนำไปสู่การสืบทอดภูมิปัญญาบรรพบุรุษ

1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเชื่อ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ หรือความศรัทธาในสิ่งเดียวกัน โดยมีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานก็ได้ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ อาจเป็นเรื่องธรรมชาติหรือเรื่องเหนือธรรมชาติ เช่น สิ่งลี้ลับ ภูตผีปีศาจ วิญญาณ เทวดา

พิธีกรรม หมายถึง การปฏิบัติต่อความเชื่อของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ โดยมีแบบแผนขั้นตอน เพื่อให้เป็นเส้นทางไปสู่สิ่งที่ต้องการหรือคาดหวัง มักเป็นในเรื่องความเชื่อ หรือศาสนา ที่แสดงถึงความศรัทธาต่อสิ่งนั้น

ศาล หมายถึง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างถวายให้กับบุคคลสำคัญทางศาสนา บรรพบุรุษ วีรบุรุษ นักบุญ เทวดา หรือบุคคลสำคัญที่เป็นที่นับถือ ในศาลประกอบด้วยรูปเคารพ วัตถุมงคล หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง รูปแบบศาลแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละชาติ อาจเคลื่อนย้ายได้หรือเคลื่อนย้ายไม่ได้ สร้างด้วยไม้ หิน ปูน

ร่างทรง หมายถึง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นสื่อกลางระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ เพื่อถ่ายทอดสารที่ทั้งสองฝ่ายต้องการสื่อสารถึงกัน โดยร่างทรงเปรียบเหมือนคนกลางในการติดต่อ ตามความเชื่อหมายถึงเจ้าที่ มีหน้าที่ปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คน ทำนายทายทัก ให้โชคลาภเมื่อมีคนขอให้ช่วย

ขึ้นศาล หมายถึง การไหว้ศาล ด้วยอาหารคาวหวาน สุรา หรือสิ่งของที่วิญญาณที่สถิตภายในศาลชอบ ตามประเพณีของลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 จัดขึ้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย แบ่งได้ 2 ประเภทคือการทบทวนงานวิจัยและบทความ

2.1 การทบทวนวรรณกรรมความเชื่อเรื่องศาล การนับถือผี และประเพณีพิธีกรรม เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาแนวคิดสำหรับการวิจัยชุมชนไทยเชื้อสายลาวเวียงหมู 8 และหมู 10 ดังนี้

- ความหมายของ ความเชื่อ ในการศึกษางานวิจัยนี้มีคำศัพท์ที่สำคัญคือคำว่า “ความเชื่อ” นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ นายกราชบัณฑิตยสถาน พระองค์แรก ทรงบัญญัติและทรงอธิบายความหมายของความเชื่อไว้ดังนี้ ความเชื่อมาจากความรู้สึกกับความไตร่ตรองควบกันไป ถ้าหนักไปในทางความรู้สึกหน่อยก็ใช้คำว่า ความไว้วางใจ ถ้าความรู้สึกและความไตร่ตรองก้ำกึ่งกันก็ควรใช้ว่า ความมั่นใจ ถ้าความไตร่ตรองหนักกว่าความรู้สึกเชื่อ ก็ควรใช้คำว่า ตระหนักใจ ถ้าเราเชื่อเพราะเรารู้สึกเห็นจริงตามและไตร่ตรองเห็นจริงตาม แต่นอกจากนั้นยังมีความรู้สึกแรงกล้าในดวงวิญญาณของเราว่าเป็นจริงเช่นนั้น คือรู้สึกตระหนักตามด้วยจิตใจอย่างแท้จริงใช้ว่า เลื่อมใสศรัทธา หรือถ้าเราเชื่อเพราะเราอาศัยความไตร่ตรองด้วยเหตุผล ไทยควรใช้ว่า เชื่อตระหนัก ความเชื่อถือด้วยจิตใจหรือศรัทธา เมื่อไม่เป็นแต่เพียงรู้สึกในใจ แต่ตั้งสัจวาจาออกมาด้วย ไทยใช้คำว่า สัจจาธิฐาน หรือ สัจอธิฐาน ความเชื่อถือซึ่งตั้งเป็นระเบียบแบบแผน อันอาจเนื่องมาจากประเพณีนิยมหรือศาสนา ควรใช้ว่า ลัทธินิยม ความเชื่อถือตามคำสั่งสอนของผู้ตั้งศาสนาหรือผู้ตั้งทฤษฎี ความเชื่อถือซึ่งผู้ตั้งศาสนาหรือผู้ตั้งทฤษฎีได้ตั้งขึ้น แต่อาจแสดงให้ตระหนักด้วยเหตุผล ไม่ได้เป็นการบัญญัติขึ้นแล้ว ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาก็เชื่อตามโดยยึดมั่นว่าเป็นความจริงแท้ ควรใช้ว่า สิทธันต์ หรือ สิทธานต์ (แสงจันทร์ แสนสุภา, 2 ตุลาคม 2556)

ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า คือการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ แม้ว่าจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัว สิ่งนี้เรียกว่าความเชื่อ ความเชื่อนี้จึงมีขอบเขตกว้างขวาง ไม่เพียงหมายถึงความเชื่อเรื่องวิญญาณเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์นับถือเช่น ต้นโพธิ์ ต้นไทร (ธวัช ปุณโณทก, 2528, น.350)

สุวัฒน์ จันทรจำนง กล่าวถึงความเชื่อในหนังสือเรื่อง”ปรัชญาและศาสนา”ไว้ดังนี้ ความเชื่อ คือปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ ที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น เป็นสัญชาตญาณดั้งเดิม เริ่มตั้งแต่มนุษย์เกิดมาเป็นทารกและวิวัฒนาการกลายมาเป็นความใคร่รู้ในวัยเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปมนุษย์มีความเชื่อ 3 แบบ คือ

1. ความเชื่อแบบศรัทธาปาสาทะ คือความเชื่อศรัทธาในศาสนา ลัทธิ พระเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสดาพยากรณ์ เป็นความเชื่อที่ไม่สามารถหาเหตุและผลได้ ศรัทธาเพราะอยากเชื่อ
2. ความเชื่อที่เกิดจากการยอมรับว่าสิ่งหนึ่งมีอยู่หรือเป็นจริง โดยอาศัยการหาหลักฐาน และข้อมูลสนับสนุน เป็นความเชื่อที่ใช้เหตุผล แต่ยังแฝงอารมณ์ความรู้สึก
3. ความเชื่อที่เกิดจากองค์ความรู้ เป็นความเชื่อที่อาศัยหลักฐานที่พิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นความเชื่อที่เกิดจากการยอมรับว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริง สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์และมีหลักฐานอยู่จริง เช่นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (สุวัฒน์ จันทรจำนง, 2540, น.7-8)

ลักษณะสิ่งๆ อธิบายถึงความเชื่อ หมายถึง ความคิด ความยึดถือยอมรับ หรือพฤติกรรมของมนุษย์แสดงออกถึงความคิด ความยึดถือยอมรับต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือหลายสิ่งหลายเรื่อง อันเกิดจากความกลัว ความไม่รู้จักความไม่เข้าใจหรือมีอาจหาเหตุผลมาอธิบายได้ มีทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย โดยมีสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์เป็นผู้บันดาล มนุษย์กลัวในอำนาจนั้นจึงพยายามหาวิธีการต่างๆ ที่ให้สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์พอใจ เพื่อบันดาลผลดีหรือความสุขแก่ตนและครอบครัว (ลักษณะ สิ่งๆ, 2556, น.1)

จากความหมายของความเชื่อที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น คำอธิบายเหล่านี้มีความหมายที่คล้ายกันคือ ความเชื่อมาจากความรู้สึกในจิตใจที่ยอมรับในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นเรื่องศาสนา เรื่องวิญญาณ สิ่งลึกลับ ที่มาอาจมีเหตุผลหรือหาเหตุผลไม่ได้

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายความเชื่อไว้ว่า คือความคิด ความเข้าใจ หรือความศรัทธาในสิ่งเดียวกัน โดยมีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานก็ได้ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ อาจเป็นเรื่องธรรมชาติหรือเรื่องเหนือธรรมชาติ เช่น สิ่งลึกลับ ภูตผี ปีศาจ วิญญาณ เทวดา และมีการกระทำเป็นการแสดงความเคารพหรือตอบแทนในอำนาจนั้น

- ความเชื่อเรื่องศาล การศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องศาลรวมถึงการนับถือผี เป็นความเชื่อพื้นฐานที่มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว มีผู้ศึกษาเป็นหนังสือ บทความ งานวิจัยหลายเรื่องด้วยกัน แต่ในที่นี้ผู้วิจัยเน้นความเชื่อของชาวลาวเวียงหรือความเชื่อทางภาคอีสาน เนื่องจากมีที่มาจากแหล่งเดียวกันคือเป็นลาวที่เคลื่อนย้ายมาจากเวียงจันทน์ งานวิจัยเรื่อง 2 เรื่องคือ”กระบวนการสร้างพื้นที่

ทางสังคมของผิ้อีสาน” ของปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และยุภาพร ยุภาศ พ.ศ.2559 และงานของนันทยา คงประพันธ์, สุภาวดี เผือกฟัก, พรทิพย์ ช่วยเพล เผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าของชุมชนตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อสรุปที่เหมือนกันคือกล่าวถึงการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องผี และการประกอบพิธีกรรมศาลเจ้า ซึ่งในวัฒนธรรมลาวเวียงมีการนับถือผีเช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้ให้ความเห็นว่าการนับถือผีเป็นกระบวนการที่ผลิตซ้ำสืบทอดต่อกันมาในครอบครัว เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมสังคมให้สงบสุข ดังนั้นการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับครอบครัว จนกลายเป็นชีวิตประจำวัน และกลายเป็นจารีตประเพณีของชุมชนในที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดนี้มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบความเชื่อของลาวเวียงในสุพรรณบุรี ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างของลาวเวียงมีความคล้ายกับคนในภาคอีสาน เนื่องจากที่มาอาจมาจากที่เดียวกันคืออาณาจักรล้านช้างในอดีตที่ชาวลาวเวียงในสุพรรณเคลื่อนย้ายมา

ส่วนงานของวันดี พินิจวรสิน “ภูมิปัญญาการปรับตัวในบ้าน - เรือนลาวเวียง บริเวณลุ่มน้ำภาคกลางหน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม”. ฉบับที่ 27 ก.ย. 2555 – ส.ค. 2556 กล่าวถึงความเชื่อเรื่องศาลปู่ตาและศาลปู่ทวดที่มีความคล้ายกับชุมชนที่เมืองเวียงจันทน์ ผู้วิจัยมีแนวคิดเช่นเดียวกันว่าที่มาของศาลน่าจะสืบทอดมาจากที่เวียงจันทน์ แต่งานของวันดีมีสิ่งที่น่าสนใจคือศาลปู่ทวดเชื่อว่าจะปกป้องคุ้มครองไร่นา (วันดี พินิจวรสิน, 2555, น.45-60) ในงานวิจัยต้องมีการสำรวจเพิ่มเติมในประเด็นนี้ และการปลูกบ้านของลาวเวียงมีความสัมพันธ์กับการสร้างศาล เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ เช่นเดียวกับงานของวรรณพร บุญญาสกลิต, ฉันทัส เพียรธรรม และเทพธิดา ศิลปรรเลง .JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE Vol.11 No.1 January – April 2017 เสนอแนวคิดเรื่องความเชื่อและประเพณี ความเชื่อเป็นสิ่งที่มิอาจปฏิเสธอย่างมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะความเชื่อในรูปของศาสนาและอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญาณ ต่างๆ เป็นระบบความเชื่อพื้นฐานที่มีมานานในสังคมทุกแห่ง และยิ่งถือเป็นระบบที่ใช้ในการ รักษากฎเกณฑ์ระเบียบสังคมด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีความ เชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่ก่อนที่วัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาแบบพราหมณ์และพุทธจะเข้ามา อิทธิพลต่อผู้คนในดินแดนแถบนี้ และหลังจากการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์และพุทธแล้ว การนับ ถือผียังมีสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ จากความเชื่อดังกล่าวทำให้ผู้คนใน

สังคมได้มีประเพณี พิธีกรรมที่เป็นสัญลักษณ์สื่อถึง ความเชื่อและถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตไม่ได้แยกกัน

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

ความเชื่อมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น การสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ ความเชื่อเรื่องศาล ความเชื่อเรื่องประเพณี และความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มาเป็นแนวคิดในการทำวิจัย มีดังนี้

2.2.1. แนวคิดความเชื่อเรื่องศาล

มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาลมีดังนี้ หนังสือเรื่อง ศาสนาและความเชื่อในสังคมไทย ของพระยาอนุนามราชชน กล่าวถึงความเชื่อเรื่องศาลว่า มีชื่อเรียกต่างกันไปคือ หอผี เรือนผี ศาลเจ้า ศาลพระภูมิเจ้าที่ ถ้าเป็นผีชั้นสูงจะปลุกศาลพระภูมิ มีเสาต้นเดียว ก่ออิฐถือปูน แต่ถ้าเป็นผีธรรมดาจะเป็นเรือนไม้สี่เสา พระภูมิในบ้านชนบทมีชื่อเรียกว่า ศาลปู่ย่าตายาย แต่ละภูมิภาคมีชื่อเรียกต่างกันออกไปคือ ภาคอีสานเรียกผีปู่ตา ภาคเหนือเรียกผีปู่ย่า ภาคใต้เรียกผีตายาย เดิมพระภูมิประจำบ้านแต่ละหลังไม่มี เพราะแต่ละบ้านไม่มีรั้วกัน จึงใช้พระภูมิหมู่บ้าน พระภูมิประจำบ้านเริ่มมีระยะหลัง แสดงว่าเป็นวัฒนธรรมของคนเมืองที่เข้ามา พระยาอนุนามราชชนได้แบ่งประเภทของพระภูมิไว้ดังนี้ พระภูมิบ้านเรือน พระภูมิรักษาประตูและหัวบันได พระภูมิรักษาเรือนหอ พระภูมิโรงวัวควาย พระภูมิยุ่งข้าว พระภูมินา พระภูมิสวน พระภูมิวัด (พระยาอนุนามราชชน, 2532, น. 291)

สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้อธิบายคำว่าภูมิ หมายถึง แผ่นดิน พระภูมิ เป็นเทวดาผู้รักษาแผ่นดิน เป็นเจ้าของแผ่นดิน ประเพณีการนับถือพระภูมิเกิดจากเทพนิยายของศาสนาพราหมณ์ และเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธด้วย ตามตำนานกล่าวว่าพระเจ้าทศราชแห่งนครพาลีส่งโอรส 9 องค์ไปครองสถานที่ต่างๆ เช่นบ้านเรือน ประตู คอกสัตว์ ยุงฉาง โรงพิธี พุงนา ป่าเขา วัด สวน แม่น้ำลำธาร ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นทรงสำเร็จพุทธกิจจนพระภูมียอมแพ้จึงต้องยอมยกดินแดนทั้งหมดถวายพระพุทธเจ้า ตนเองย้ายไปอยู่นอกแดนได้รับความทุกข์ทรมาน จึงขอกลับมาอยู่บนพื้นดิน จึงเกิดประเพณีการบูชาเทวดาขึ้นมีการสังเวศการบูชา นับแต่นั้น คนไทยมีศาลพระภูมิแทบทุกบ้าน โดยเฉพาะในภาคกลาง เรียกว่า บ้านผี ส่วนใหญ่มักละเลยไม่ค่อยปฏิบัติดูแลพระภูมิ แต่เน้นไปทางขอประโยชน์ขอโชคลาภเป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะไม่รู้วิธีที่ถูกต้อง แต่ถ้าปฏิบัติดีพระภูมิจะให้โชคลาภบันดาลให้ครอบครัวมีความสุข (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532, น. 208-209)

ธนาภิต ธนิกกุล กล่าวว่าตามธรรมเนียมไทย บ้านทุกหลังจะต้องมีศาลพระภูมิ หลังจากทำพิธีปลูกเรือนเสร็จ ก็จะทำพิธียกศาลพระภูมิด้วย ทั้งนี้ก็เพราะถือกันว่า พระภูมิเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน เป็นเทวารักษ์ผู้คอยปกป้องรักษาคนในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรือง แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง โดยผู้เป็นเจ้าของบ้านจะต้องทำการเซ่นสรวงบูชาด้วยความเคารพ พระภูมิจึงจะให้ความคุ้มครอง แต่หากกระทำในสิ่งตรงกันข้าม คือ ไม่ให้ความเคารพและเซ่นสรวงบูชา พระภูมิก็อาจจะให้โทษ โดยบันดาลให้เกิดทุกข์ภัยได้เช่นกัน (ธนาภิต ธนิกกุล, 2539, น. 131)

2.2.2 แนวคิดความเชื่อเรื่องผี มีแนวคิดที่น่าสนใจ 2 คน คือ

ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวไว้ในงานานเสวนาเรื่อง ผี : นานาสาระความเชื่อในวัฒนธรรมไทย หัวข้อ “ปริทัศน์ความเชื่อเรื่องผีในประเทศไทย” จัดโดยกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2566 ที่หอประชุมใหญ่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องผีเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติ เชื่อว่าให้คุณและโทษได้ ลักษณะของผีในความเชื่อของสังคมไทยมีหลายรูปแบบหลายชนิด แบ่งตามลักษณะหน้าที่ซึ่งให้คุณให้โทษต่าง ๆ ตามวาระหน้าที่ที่ต่างกัน เช่น ผีเรือน ผีบ้าน ผีเมือง ผีเจ้าพ่อ ฯลฯ “ผีเรือน” ทำหน้าที่คุ้มครองคนในบ้าน ต่อมาคือ “ผีบ้าน” บ้านในที่นี้คือชุมชน ผีบ้านจะมีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษ เรียกผีปู่ตา เป็นผีที่คุ้มครองหมู่บ้าน ต่อมาเป็น “ผีเมือง” คือผีที่สถิตอยู่ในหลักเมือง หมายถึงผีที่ทำหน้าที่พิทักษ์เมือง สุดท้ายคือ “ผีเจ้าพ่อ” เป็นผีที่ผู้คนให้การยกย่องและได้รับการสักการะให้เป็นผี เช่น เจ้าพ่อเขาตก การนับถือผีไม่ใช่แค่ความเชื่อเท่านั้น แต่ยังมี การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้ผีบรรพบุรุษ การเซ่นบวงสรวงผีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมนั้น ๆ ให้กลมเกลียวกันเป็นหมู่คณะจากความเชื่อที่มีร่วมกัน อีกทั้ง “ผี” ยังมีบทบาทในแง่การสร้างขวัญกำลังใจและการเยียวยาอีกด้วย (ศราวิน ปานชัย, 8 พฤษภาคม 2566)

และนัยพรธณ วรณศิริ กล่าวไว้ในหนังสือมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นและมีพลังอำนาจ มาจากความผูกพันกับบุคคลในครอบครัวเช่น พ่อ แม่ ญาติ เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วยังไม่ไปไหนแม้ว่าจะมองไม่เห็น ยังอยู่รอบๆ ตัว แต่เปลี่ยนรูปแบบและมีพลังอำนาจมากกว่าตอนมีชีวิต สามารถปกป้องคุ้มครองและให้คุณให้โทษได้ เช่นผีบรรพบุรุษ เกิดจากวิญญาณพ่อแม่ญาติพี่น้องที่ตายไป ยังวนเวียนอยู่ใกล้ชิดเพื่อปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัว ผู้ที่นับ

ถือจึงต้องให้ข้าวปลาอาหาร จัดพิธีกรรม ในสังคมเอเชียมีบรรพบุรุษมีค่านับถือกันมาก (นิยพรรณวรรณศิริ, 2540, น. 269-270)

2.2.3. แนวคิดความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะโครงสร้างชุมชน

บุญชนะ ทองแสน กล่าวไว้ในรายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อที่นอกเหนือพุทธศาสนาของชุมชนชาวพุทธในเขตลุ่มน้ำท่าจีน พ.ศ.2529 ถึงความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ อำนาจเหนือธรรมชาติและไสยศาสตร์ ในหลายชุมชนมีการสร้างศาลเจ้าพ่อ เจ้าปู่ ผีเจ้านาย ศาลประจำหมู่บ้าน เพื่อกกราบไหว้บูชาและบวงสรวง ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าช่วยปกป้องคุ้มครองให้โชคลาภ รักษาโรค ทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง และแก้ปัญหาต่างๆ

การศึกษาของอานันท์ กาญจนพันธ์ เรื่อง เจ้าที่และผีปู่ยา:พลวัติความรู้ของชาวบ้าน อำนาจ และตัวตนของคนท้องถิ่น พ.ศ.2555 อธิบายถึงความขัดแย้งในท้องถิ่นผ่านความเชื่อเรื่องผี เป็นการนำเอาคติทางศาสนาและไสยศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อท้องถิ่นไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และแสดงออกในรูปแบบต่างๆ โดยอาศัยพิธีกรรมเป็นเครื่องมือสื่อความหมายและอารมณ์ ความเชื่อเรื่องผีจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของอำนาจที่ชาวบ้านใช้เพื่อต่อรองในสถานการณ์ต่างๆ

2.2.4. แนวคิดความเชื่อเรื่องวัฒนธรรม และประเพณี

ความหมายของวัฒนธรรมและประเพณีมีผู้ได้อธิบายไว้มากมาย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ความหมายที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเพณีพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 อธิบายคำว่าวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย, วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ประธานคำอธิบายไว้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปวิทยา วรรณคดี ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและจรรยาบรรณ วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น กวีนิพนธ์ ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่างสร้างความประพฤติปฏิบัติของประชาชาติ (สุพัตรา อุดมัง, 2553, น.1)

พระยาอนุมานราชธน นักปราชญ์ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมและประเพณีไว้ในหนังสือของท่านหลายเล่ม ดังนี้ วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้นเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรม วัฒนธรรมมี 2 ประเภทคือวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ วัฒนธรรมทางวัตถุคือตอบสนองความสุขทางร่างกาย วัฒนธรรมทางจิตใจหมายถึงสิ่งที่ทำให้สติปัญญาและจิตใจองกงามสบายใจ ได้แก่ ศาสนา ศิลปะ กฎหมาย ระเบียบประเพณี (พระยาอนุมานราชธน, 2513, น.100)

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่คนในส่วนรวมถือเป็นธรรมเนียมหรือระเบียบแบบแผนสืบต่อกันมานานจนลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน (พระยาอนุมานราชธน, 2515, น.4)

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 อธิบายความหมายของประเพณีคือ สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 12 สิงหาคม 2565)

จากการศึกษาทำให้เข้าใจความหมายของวัฒนธรรมและประเพณี ดังนั้นวัฒนธรรมและประเพณีจึงมีความสัมพันธ์กัน การประกอบประเพณีเป็นประจำจึงกลายเป็นวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทั้ง 4 มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์งานเพราะมีความสอดคล้อง การศึกษาความเชื่อเรื่องศาลและการนับถือผีในชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 ด้านแนวคิดเรื่องโครงสร้างทำให้เห็นภาพรวมของสังคมในชุมชน และแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมประเพณีทำให้เข้าใจวิถีชีวิตการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัยและข้อมูลพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลพื้นที่ศึกษาและวิธีการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะในส่วนของการเก็บข้อมูลต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 ความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของชุมชนที่ทำการศึกษา

3.1 พื้นที่ศึกษาและวิธีดำเนินงานวิจัย

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ พื้นที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีประชากรเชื้อสายลาวเวียงอาศัยอยู่ จุดประสงค์เพื่อดำเนินงานวิจัยและการเก็บข้อมูลโดยแบ่งข้อมูลเป็น

3.1.1 พื้นที่ศึกษาหมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ตำบลจรเข้มใหญ่ เป็น 1 ใน 14 ตำบลของอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลโคกโคเต่า	อำเภอเมือง	จังหวัดสุพรรณบุรี
	ติดต่อกับตำบลนาคู	อำเภอผักไห่	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลองครักษ์	อำเภอบางปลาม้า	จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลดอนลาน	อำเภอผักไห่	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลโคกคราม	อำเภอบางปลาม้า	จังหวัดสุพรรณบุรี

(งานนโยบายและแผน, องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มใหญ่, 2556, 5)

ในตำบลจรเข้มใหญ่แบ่งออกเป็น 9 หมู่ ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านดอกผักเสี้ยน

หมู่ที่ 2 บ้านจรเข้มใหญ่

หมู่ที่ 3 บ้านลำบัว

หมู่ที่ 4 บ้านทับน้ำ

หมู่ที่ 5 บ้านจรเข้มน้อย

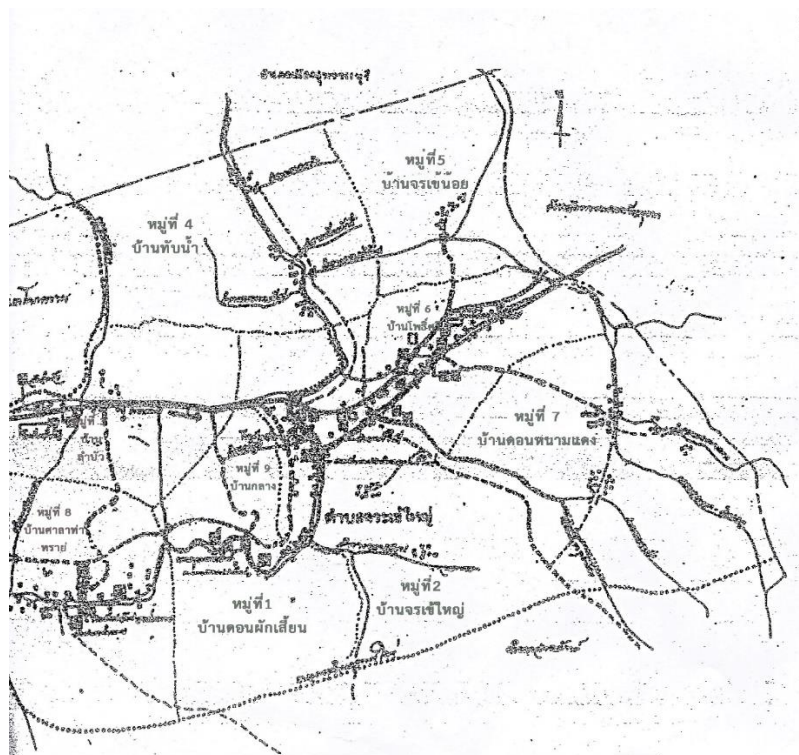
หมู่ที่ 6 บ้านโพธิ์ศรี

หมู่ที่ 7 บ้านดอนนามแดง

หมู่ที่ 8 บ้านศาลาท่าทราย

หมู่ที่ 9 บ้านกลาง

ภาพที่ 1 แผนที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

หมายเหตุ : องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มใหญ่, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา, 2556, 4

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะหมู่ 8 เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายลาวเวียง เดิมย้ายครอบครัวมาจากวัดมณีวรรณ ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า ซึ่งมีระยะทางห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร ตามประวัติศาสตร์ชาวลาวเวียงมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในอาณาจักรเวียงจันทน์ แล้วอพยพมายังสุพรรณบุรีสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นช่วงรัชกาลที่ 3 ครั้งปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ต่อมา มีการอพยพมายังตำบลจรเข้มใหญ่ หมู่ 8 ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านกอไผ่ และบ้านศาลาทำทราย

บ้านกอไผ่ ชื่อบ้านกอไผ่มาจากการที่มีต้นไผ่ขึ้นมากในบริเวณนี้ แต่ตามหลักฐานทางราชการใช้ชื่อบ้านศาลาทำทรายเพียงชื่อเดียว

บ้านศาลาทำทราย ชื่อของบ้านศาลาทำทรายมาจากการที่ริมตลิ่งคลองมีทรายมาก การตั้งถิ่นฐานบ้านศาลาทำทรายเกิดขึ้นก่อนตามด้วยบ้านกอไผ่ตามแนวการขุดคลองจรเข้มใหญ่ ซึ่งบ้านศาลาทำทรายตั้งอยู่ต้นคลองจรเข้มใหญ่ (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2559, น. 26)

ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงตั้งถิ่นฐานที่บ้านศาลาทำทรายก่อนแล้วขยายไปบ้านกอไผ่ ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของบ้านศาลาทำทรายจะอยู่ทางต้นคลองจรเข้ใหญ่ ตามด้วยบ้านกอไผ่ซึ่งมาทีหลัง ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านทั้งสองล้วนเป็นเครือญาติกันมาจากการแต่งงาน ภาษาที่ใช้คือภาษาไทย ปัจจุบันผู้ใหญ่อายุ 50 ปีขึ้นไปจะพูดลาว ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่จะพูดไทย ศูนย์กลางของชุมชนคือวัดศาลาทำทรายและโรงเรียนวัดศาลาทำทราย ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ การทำนา ปลุกพืชผักต่างๆ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2559, น. 28-29)

3.1.2 พื้นที่ศึกษาหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่ตั้งและอาณาเขตหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

หมู่ 10 มีพื้นที่ทั้งหมด 2,910 ไร่

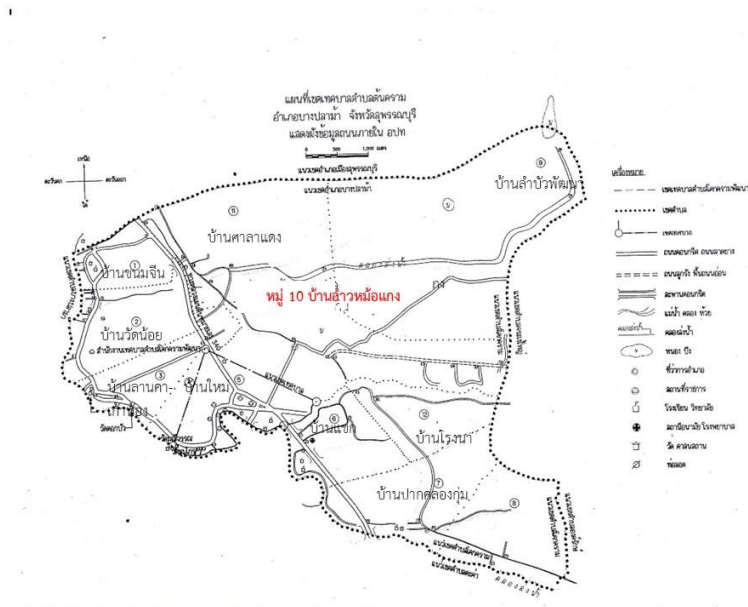
ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ 3 บ้านศาลาแดง และบ้านลำบัวพัฒนา ตำบลโคกคราม

ทิศใต้ ติดกับ หมู่ 8 บ้านศาลาทำทราย ตำบลจรเข้ใหญ่

ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่ 8 บ้านศาลาทำทราย ตำบลจรเข้ใหญ่

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ 12 บ้านโรงนา

ภาพที่ 2 แผนที่หมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

หมายเหตุ : หมู่ 10 บ้านสองคลองและบ้านอ่าวหม้อแกงขึ้นกับเทศบาลตำบลโคกคราม

ที่มา : เทศบาลตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ.2561

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีทรัพยากรดินและน้ำสมบูรณ์ มีคลองพระยารักษ์ไหลผ่าน และคลองชลประทาน เหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม

ลักษณะภูมิอากาศ เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณภาคกลาง จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้โดยตรง ทำให้มีฝนตกติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน

หมู่ 10 อยู่ในเขตการปกครองเทศบาลนครนครพนมประกอบด้วย 2 บ้านคือ บ้านสองคลองและบ้านหม้อแกงหรืออีกชื่อคือบ้านลาด เป็นชื่อที่ชาวบ้านนิยมเรียก มีคลองพระยารักษ์ไหลผ่านหรืออีกชื่อคือคลองบางปลาแม่น้ำหรือคลองเจ็ก อาณาเขตของหมู่ 10 มีพื้นที่ตลอดตามแนวคลองพระยารักษ์หรือคลองเจ็กไปจรดถึงคลองชะโด ถึงประตูเลื่อน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ทำนาเป็นหลัก

บ้านสองคลอง ที่มาของชื่อมาจากมีลำคลอง 2 คลองไหลผ่านหลังบ้านฝั่งตะวันตกของนายนิคม ก้อนเงิน คือคลองเป็นทางลัดที่ไปบ้านหงส์ อีกคลองไหลผ่านบ้านนายนิคมทางไปบ้านลำบัว ทั้ง 2 คลองเป็นลำคลองเล็กๆ สมัยก่อนชาวบ้านจะใช้เป็นทางลัดสัญจรจากแถวบ้านลำบัวมาวัดศาลาทำทรายเพื่อมาทำบุญ เนื่องจากวัดศาลาทำทรายเป็นวัดที่ใกล้ชุมชนแถบนั้นมากที่สุด แต่ปัจจุบันบ้านลำบัวมีวัดเป็นของตนเองคือวัดลำบัวและได้ทำถนนไว้สัญจรทางบกแทนทางน้ำ ทำให้ลำคลองทั้งสองไม่ได้ใช้เป็นทางสัญจรเหมือนในอดีต

บ้านอ่าวหม้อแกง เป็นชื่อของหมู่ 10 ตำบลโคกครามที่ปรากฏในทะเบียนราษฎร และมีอีกชื่อหนึ่งคือบ้านลาดหญ้าแพรกเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันมา ที่มาของชื่อหม้อแกงมาจากบริเวณนี้เป็นที่ลุ่ม ลักษณะเป็นเว้งเป็นช่วงที่กระแสน้ำไหลเซาะตลิ่งเป็นแอ่งเว้าเข้าข้างใน มองแล้วคล้ายหม้อแกง ชาวบ้านจึงเรียกที่นี้ว่าบ้านอ่าวหม้อแกง ต่อมาเมื่อมีคนมาอาศัยอยู่ได้มาถมที่เพิ่มที่หลัง มีบางส่วนที่เป็นโคก เดิมทางหน่วยงานรัฐได้ทำสัญลักษณ์เป็นหม้อปูนขนาดใหญ่ตั้งไว้ทางเข้าด้านหน้าติดถนน 340 แต่ปัจจุบันแตกหักหมดแล้ว บริเวณนี้เป็นที่สาธารณประโยชน์ไม่มีโฉนด ชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนที่นี่เพราะใกล้น้ำติดคลองใช้เรือสัญจรไปมาสะดวก เนื่องจากสมัยก่อนที่ตอนไม่มีถนนเดินทางลำบาก การเดินทางสมัยก่อนใช้เรือเป็นส่วนใหญ่ ถนนปัจจุบันทำใหม่โดยสำนักงานที่ดินจากเดิมที่มีทางอยู่แล้วให้ดีขึ้นในปี พ.ศ.2557 ทางอำเภอเข้ามาจัดสรรแบ่งล็อกที่ดินให้ (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2561, น. 19)

การประกอบอาชีพทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่ทำนา รับจ้างทั่วไป ปลุกผักเพื่อใช้กินในครอบครัว ในคลองเดิมมีการปลุกผักบุ้ง ผักกระเฉด แต่ปัจจุบันไม่ค่อยพบเห็น (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2559, น. 28)

3.2 วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความจำเป็นในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

3.2.1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประชากรคือ ประชาชนจำนวน 40 คนจาก 2 หมู่ คือ หมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ร่างทรง 16 คน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 24 คน

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มประชากร การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์ของ Nastasi and Schensul

การเก็บรวบรวมข้อมูล	หลักการคร่าวๆ
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informants) และ/หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก(In-depth interviews)	สัมภาษณ์ประมาณ 10 คน
ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)	ประมาณ 20 – 30 บุคคล โดยจะพิจารณาถึงความ อุ่มตัวของข้อมูล โดยสามารถใช้ขนาดที่น้อยกว่าหลักการได้หากข้อมูลถึงจุด อุ่มตัวแล้ว

คุณลักษณะผู้เข้าร่วมวิจัย มีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

- เป็นประชากรในชุมชนลาวเวียง 2 หมู่ คือ หมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
- อายุ 18-90 ปี
- เคยเข้าร่วมพิธีกรรมไหว้ศาลในชุมชน

วิธีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย (Subject allocation) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ร่างทรง หมายถึงผู้นำในการประกอบพิธีกรรมไหว้ศาล ผู้เป็นร่างทรงในชุมชนทั้ง 2 หมู่ ปัจจุบันมีจำนวน 16 คน ซึ่งบรรดาร่างทรงเหล่านี้เป็นร่างทรงของเจ้าปู่ เจ้าพ่อ แม่นางไม้ และกุมารทอง ปัจจุบันมีทั้งหมด 27 องค์ ได้แก่ 1. เจ้าพ่อขุนราม 2. เจ้าพ่อขุนทรัพย์ 3. เจ้าพ่อสุวัฒน์ 4. เจ้าพ่อศรีบังใบ 5. เจ้ายอดแก้ว 6. เจ้าแก้วกายสิทธิ์ 7. เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ 8. พ่อปู่ประกายแก้ว 9. เจ้าพ่อมะขามเต่า 10. แม่นางทิพย์มณฑา 11. กุมารทองเกตุมณี 12. แม่นางสร้อยมาลี 13. เจ้าพ่อเขาวงศ์ 14. แม่นางทัศนีย์ 15. เจ้าพ่อขอนแก่น 16. เจ้าพ่ออินทร์เซียน 17. เจ้าพ่อไหมคำเทียน 18. เจ้าพ่อขอนแก่น 19. เจ้าพ่อหงส์ทอง 20. กุมารทอง 21. เจ้าพ่อมาลัยกัลป์ 22. เจ้าพ่อคลองชะโด 23. เจ้าพ่อหลักเมือง 24. เจ้าพ่อขุนเณร 25. เจ้าพ่อปู่หิน 26. พ่อเลี้ยงเวียงทอง 27. แม่เต่าดำ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ร่างทรงทั้งหมดจำนวน 16 คน แต่ร่างทรงที่ยังคงเข้าทรงในปัจจุบันมีทั้งหมด 10 คน เนื่องจากร่างทรงบางคนเข้าทรงเจ้าหลายองค์ และร่างทรงบางคนปัจจุบันไม่ได้เข้าทรงแล้ว และบางคนเสียชีวิตไม่มีการสืบทอดต่อ

2) ประชาชนที่มาร่วมพิธีกรรม หมายถึง ประชากรหมู่ 8 และ หมู่ 10 ที่เข้าร่วมพิธีกรรม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่ 1 คือผู้อาวุโสประจำชุมชน อายุ 40 ปีขึ้นไป เลือกจากผู้สูงอายุประจำชุมชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมพิธีกรรม และสามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของพิธีกรรมได้ สามารถให้รายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์ได้ สาเหตุที่เลือกผู้สูงอายุเพราะจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2 อายุ 18-30 ปี หมายถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อให้เห็นมุมมองของคนแต่ละวัย มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรต่อความเชื่อและการประกอบพิธีกรรม รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ในการจัดพิธีกรรม

ขนาดตัวอย่าง (Sample size) ดังนั้นในงานวิจัยเรื่องนี้จะมีการเข้าร่วมวิจัยจำนวน 40 คน แบ่งได้ 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ร่างทรงจำนวน 16 คน กลุ่มที่ 2 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมคือผู้อาวุโสประจำชุมชน จำนวน 20 คน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุ 18 - 30 จำนวน 4 คน

3.2.2 วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องศาล พิธีกรรม ทั้งของไทยและลาวเวียง ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ข้อมูลปฐมภูมิ เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องศาล พิธีกรรมของชุมชนทั้ง 4 แห่ง

ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ

1. ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. ข้อมูลด้านความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณี เรื่องศาล

ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนใช้วิธี 3 แบบ คือ

- การสำรวจชุมชน (Survey) ชุมชน เป็นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ค่านิยม การแสดงออก ความเชื่อในชุมชน
- การสัมภาษณ์ (interview) ชักถามอย่างมีจุดมุ่งหมายโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ด้วยการออกแบบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ 2 ชุด โดยกำหนดผู้ให้สัมภาษณ์ตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ จำนวน 40 คน ในการสัมภาษณ์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัยก่อน โดยผ่านขั้นตอนจริยธรรมในมนุษย์ และทำหนังสือขออนุญาตกับผู้นำชุมชน หรือองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น
- การสังเกต (observation) โดยการเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน และทำการสังเกตพิธีการ คนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยมีได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น แต่เป็นผู้สังเกตการณ์อาจมีการสัมภาษณ์ร่วมด้วย

ข้อมูลทุติยภูมิ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บรวบรวมเอง แต่มาจากหน่วยงานต่างๆ หรือเอกชนเป็นผู้จัดทำ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพแวดล้อม ชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยการรวบรวมจากแผนที่ทาง Google และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องอื่นจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานราชการต่างๆ รวมถึงเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ร่างทรง

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการหาข้อมูลเรื่องประวัติของศาลและพิธีกรรม โดยกำหนดแบบสัมภาษณ์ไว้ 2 ฉบับ ฉบับที่หนึ่งสำหรับร่างทรง มีทั้งหมด 7 หัวข้อ ฉบับที่สองสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม มีทั้งหมด 4 หัวข้อ

2) หาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากค่า IOC ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย

นายแผน เอกจิตร ตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

นางพิมพ์จุฑา สารกุล ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทยา ชลสุวัฒน์ ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี โดยมีเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนดังนี้

+1 เห็นด้วย

0 ไม่แน่ใจ

-1 ไม่เห็นด้วย

วิเคราะห์ดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้น ผลการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ = +1 เห็นด้วย แบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมในการไปใช้

3) ประเมินความเหมาะสมของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ แบบทดสอบมีความเหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย

ระดับคะแนน	ระดับความเหมาะสม
4	ดีมาก / เหมาะสมมากที่สุด
3	ดี / เหมาะสมมาก
2	พอใช้ / เหมาะสมปานกลาง
1	ควรปรับปรุง / เหมาะสมน้อย

นำคะแนนเฉลี่ยการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าน้ำหนักเป็นคะแนนดังนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2535:100) ดังนี้

3.51 - 4.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด / ดีที่สุด

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับมาก / ดีมาก

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับปานกลาง / ดีปานกลาง

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อย / ควรปรับปรุง

โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมคือถ้าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าแบบทดสอบมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ = 4.00 แบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้

3.2.4 การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือขั้นตอนการตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาก่อนนำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยเลือกทำการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันคือใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ พร้อมศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย และตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลถ้าเปลี่ยนคน ข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกันหรือไม่

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องความเชื่อความเป็นมาของพิธีกรรม วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมในอดีตกับปัจจุบัน ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

วิธีการศึกษามี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและรวบรวมเอกสารงานวิจัยวิทยานิพนธ์ และบทความต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2) การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยเตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ แล้วนำข้อมูลมารวบรวมและศึกษาประเมินวิเคราะห์
- 3) การสังเกตการณ์ เป็นวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม
- 4) การสำรวจชุมชน เป็นการสำรวจการวิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม

3.2.6 การสรุปข้อมูล

- 1) นำผลการวิเคราะห์มาสรุปและเรียบเรียง จัดพิมพ์เป็นเล่มงานวิจัย

2) จัดทำแผ่นพับเรื่องประเพณี 12 เดือนของชุมชน เพื่อเผยแพร่ให้แก่โรงเรียนและวัดในชุมชน ให้นักเรียนรวมถึงประชาชนจากภายนอกได้รู้จักประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ ศึกษาสังเกตการณ์ในพิธีกรรม และค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร นำมารวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ นำเสนอตามประเด็นต่างๆ เนื้อหาในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหัวข้อแรกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนไทยเชื้อสายลาวเวียง หมู่ 8 และหมู่ 10 แบ่งออกเป็นที่ตั้งและอาณาเขต สภาพสังคมและวัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณี 12 เดือน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา

4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ลาวเวียง คือ ประชาชนในอาณาจักรล้านช้างอาศัยอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ได้เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ลาวเวียงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยในอดีต ด้วยเหตุผลทางการเมืองและสงคราม หรือเป็นการชักชวนกันของเครือญาติที่เข้ามาอาศัยอยู่แต่ดั้งเดิมแล้ว การเคลื่อนย้ายของลาวเวียงมีร่องรอยหลักฐานว่าอพยพมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ลาวเวียงเคลื่อนย้ายเข้ามาอีกครั้งในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2369 จากเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเข้ามาครั้งใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ต่างๆ หลายภูมิภาค ทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียง ในภาคกลางคือ สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ที่จังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่ลาวเวียงจะกระจายอยู่ในอำเภอมือง อำเภอบางปลาม้า และอำเภออู่ทอง ชาวลาวเวียงเหล่านี้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในไทยพร้อมก็นำความเชื่อ ภูมิปัญญามาผสมผสานกับวิถีชีวิตแบบไทย เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สิ่งเหล่านี้คือการคงอยู่ของวัฒนธรรมลาวเวียงผ่านประเพณี พิธีกรรม ดังเช่นความเชื่อและการไหว้ศาลที่เป็นวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

เนื่องจากในจังหวัดสุพรรณบุรีมีชุมชนลาวเวียงอาศัยอยู่ในหลายท้องที่ กระจายอยู่ในหลายอำเภอ ดังนี้

อำเภอเมืองสุพรรณบุรี = ตำบลสวนแตง ตำบลไผ่ขวาง ตำบลท่าระหัด ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลดอน
 กายาน ตำบลบ้านบางปลาหมอ ตำบลบ้านพันตำลึง ตำบลบ้านทับตีเหล็ก
 บ้านไร่ใหญ่ และตำบลบ้านสามเหลี่ยม

อำเภอบางปลาม้า = ตำบลจรเข้มใหญ่ ตำบลโคกคราม ตำบลบางปลาม้า ตำบลมะขามล้ม ตำบล
 วังน้ำเย็น

อำเภออู่ทอง = ตำบลดอนคา ตำบลพลับพลาไชย

อำเภอด่านช้าง = ตำบลด่านช้าง และหนองมะค่าโมง

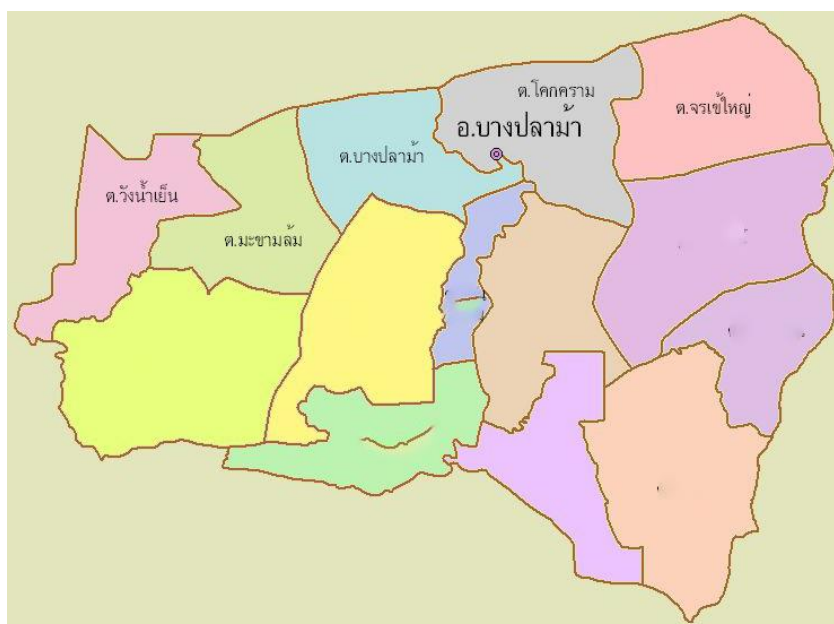
ภาพที่ 3 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

หมายเหตุ : มีการตั้งถิ่นฐานที่ตำบลสวนแตง ตำบลดอนโพธิ์ทอง ตำบลดอนกายาน ตำบลไร่ใหญ่
 ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลทับตีเหล็ก ตำบลท่าระหัด และตำบลไผ่ขวาง

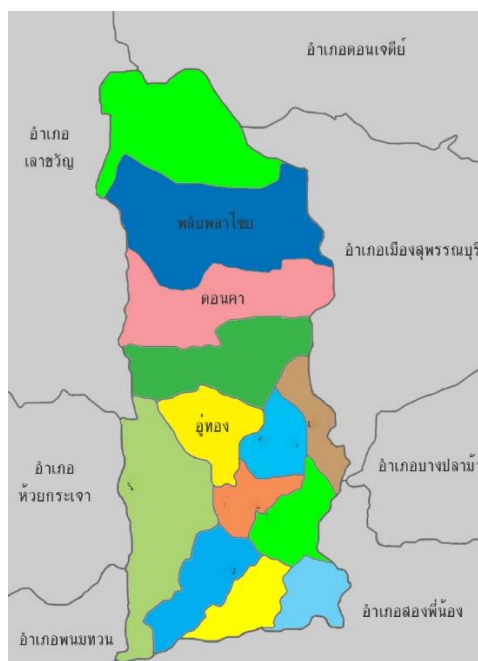
ที่มา http://r01.ddd.go.th/spb/download/DinThai53/MAIN/SP/SP_01l.html

ภาพที่ 4 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอบางปลาม้า

หมายเหตุ : มีการตั้งถิ่นฐานที่ตำบลวังน้ำเย็น ตำบลมะขามล้ม ตำบลบางปลาม้า ตำบลโคกคราม และตำบลจรเข้ใหญ่ ที่มา http://r01.ddd.go.th/spb/download/DinThai53/MAIN/SP/SP_04.html

ภาพที่ 5 ชุมชนลาวเวียงในอำเภออุ้มทอง

หมายเหตุ : มีการตั้งถิ่นฐานที่ตำบลคอนคา และตำบลพลับพลาไชย

ที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภออุ้มทอง>

ภาพที่ 6 ชุมชนลาวเวียงในอำเภอด่านช้าง

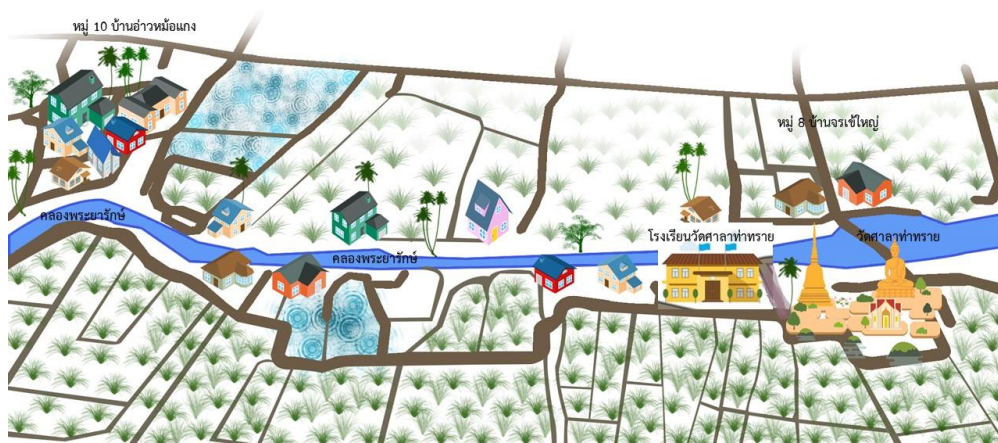
หมายเหตุ : ตั้งถิ่นฐานที่ตำบลด่านช้าง และตำบลหนองมะโมง

ที่มา http://r01.1dd.go.th/spb/download/DinThai53/MAIN/SP/SP_03l.html

หากแต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ซึ่งมีทั้งที่คงลักษณะแบบแผนบ้านเรือนและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนต่อเนื่องมาจากในอดีตได้ดี และบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษานี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาชุมชนลาวเวียงที่อำเภอบางพลาม้า ตำบลจรเข้ใหญ่ และตำบลโคกคราม เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกัน และชาวลาวเวียงทั้งสองตำบลนี้ยังมีประเพณีร่วมกัน สืบทอดพิธีกรรม ความเชื่อเรื่องศาสดาจากเมืองเวียงจันทน์ จนกลายเป็นประเพณีของชุมชนในปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเรื่องศาสดา เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ของชุมชนและการจัดทำสื่อเพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาวลาวเวียง โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา 2 หมู่ คือ

1. หมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ บ้านกอไผ่ และบ้านศาลาทำทราย
2. หมู่ 10 ตำบลโคกคราม บ้านสองคลอง และบ้านอ่าวหม้อแกง

ภาพที่ 7 แผนภาพหมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ และ หมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัด
สุพรรณบุรี

หมายเหตุ : สุนันทา เงินไพโรจน์

**ความเป็นมาของหมู่ 8 ตำบลจรเข้ใหญ่ และหมู่ 10 ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า จังหวัด
สุพรรณบุรี**

หมู่ 8 ประกอบด้วย 2 บ้านคือบ้านกอไผ่และบ้านศาลาทำทรายแต่ในทางราชการมีชื่อเรียกว่าบ้านศาลาทำทรายชื่อเดียว ส่วนบ้านกอไผ่เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกไม่ปรากฏในเอกสารทางราชการ ประวัติหมู่บ้านนี้มีเรื่องเล่าว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนเสียกรุงชาวบ้านหนีพม่าเข้ามาขึ้นที่บริเวณนี้ การตั้งถิ่นฐานที่นี้ชาวบ้านย้ายมากันเป็นระลอกแล้วแต่เร็วหรือช้า ไม่ได้มาพร้อมกันหมด คนรุ่นแรกที่อพยพมายังหมู่ 8 บ้านศาลาทำทรายก่อน หลังจากนั้นถึงมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกง บ้านไหนมีลูกมากจึงมีที่ดินมากเพราะมีแรงงานในการขยายที่ดินทำมาหากิน (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2559, น.29) ประชากรที่บ้านกอไผ่และบ้านศาลาทำทรายมีชาวลาวเวียงมากกว่า พวกคนไทยมาจากการแต่งงานกับคนนอกพื้นที่ ดังนั้นความสัมพันธ์ของคนในหมู่ 8 จึงเป็นเครือญาติกัน ประชากรลาวเวียงส่วนใหญ่ย้ายมาจากวัดมณีวรรณ ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลาม้า ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของตำบลจรเข้ใหญ่ ระยะห่างทางประมาณ 12 กิโลเมตร ภาษาที่ใช้พูดปัจจุบันคือภาษาไทย รุ่นผู้ใหญ่อายุ 50 ปีขึ้นไปจะพูดลาว ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่จะพูดไทย ศูนย์กลางของชุมชนคือวัดศาลาทำทรายและโรงเรียนวัดศาลาทำทราย รูปแบบการสร้างบ้านของชุมชนนี้เป็นบ้านทรงไทย

แบบครอบครัวเดี่ยวและแบบครอบครัวขยาย มีได้ทุนสูงเหมาะกับสภาพภูมิศาสตร์ที่มีคลองพระยารักษ์ไหลผ่าน เนื่องจากน้ำท่วมทุกปีในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม บ้านเรือนตั้งอยู่ตามแนวริมคลองพระยารักษ์ตลอดสองฝั่ง บ้านแต่ละหลังมีบริเวณห่างกัน มีพื้นที่ว่างทำให้อากาศถ่ายเทสะดวก แต่ไม่มีรั้วกั้นระหว่างบ้าน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันเครือญาติของบ้านแต่ละหลัง (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.19)

หมู่ 10 ประกอบด้วย 2 บ้านคือบ้านสองคลองและบ้านอ่าวหม้อแกง แต่ในเอกสารราชการปรากฏชื่อบ้านอ่าวหม้อแกงชื่อเดียว ส่วนชื่อบ้านสองคลองเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันเองมานานแล้ว เนื่องจากมี 2 คลองไหลผ่าน คือคลองเป็นเส้นทางลัดที่ไปบ้านหงษ์ อีกคลองไหลผ่านไปบ้านลำบัว ทั้งสองคลองเป็นคลองเล็กๆ สมัยก่อนชาวบ้านจะใช้เป็นทางลัดสัญจรจากแกวบ้านลำบัวมาวัดศาลาทำทรายเพื่อมาทำบุญ เนื่องจากวัดศาลาทำทรายเป็นวัดที่ใกล้ชุมชนแถบนั้นมากที่สุด แต่ปัจจุบันบ้านลำบัวมีวัดเป็นของตนเองคือวัดลำบัวและได้ทำถนนไว้สัญจรทางบกแทนทางน้ำทำให้คลองทั้งสองไม่ได้ใช้เป็นทางสัญจรเหมือนในอดีต

ชุมชนที่นี้มีการตั้งถิ่นฐานเป็นเวลาร้อยกว่าปีมาแล้วจากหลักฐานการสร้างบ้านทรงไทยที่เก่าที่สุดและเป็นครอบครัวแรกที่มาตั้งถิ่นฐานมีอายุประมาณร้อยกว่าปี (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น. 169) แหล่งที่มาชาวบ้านมาจากหลายที่ แต่ส่วนใหญ่ย้ายมาจากแกววัดมณีวรรณซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ของชาวลาวเวียง นอกนั้นมาจากวัดกลาง วัดลาดหอย วัดดอกบัว วัดทุ่งอุทุมพร อำเภอบางปลาม้า และบ้านไผ่ขวาง อำเภอเมือง

ชาวบ้านทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันเคลื่อนย้ายตามกันมา มีเชื้อสายลาวเวียงเป็นส่วนใหญ่ อาจมีพวบบ้าง ส่วนคนไทยมาจากการแต่งงานกับคนพื้นที่ ข้อสังเกตที่หมู่ 10 โดยเฉพาะบ้านอ่าวหม้อแกงการสร้างบ้านจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันหมด ทางบ้านอ่าวหม้อแกงคนเชื้อสายลาวเวียงที่นี้ไม่พูดลาวต่างจากบ้านศาลาทำทรายที่พูดลาวแต่ส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ ส่วนคนรุ่นใหม่พูดไทย

4.2 ที่ตั้งภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 ตั้งอยู่ที่ ตำบลจรเข้มใหญ่ ส่วนหมู่ 10 ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนทั้งสองมีพื้นที่ติดกัน ห่างจากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีประมาณ 17.2 กิโลเมตร

พื้นที่ทั้งสองหมุ่มีลักษณะเป็นที่ลุ่ม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มลึกลงน้ำท่วมถึง ซึ่งในฤดูน้ำหลาก มักจะมีน้ำท่วมขังเป็นเวลานานประมาณ 3 – 4 เดือน พื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ และทำการประมงน้ำจืด พื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยประมาณ 40 % เป็นพื้นที่สำหรับทำการเกษตร 40 % และมีพื้นที่ส่วนอื่น 20% มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว (องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก, 2561-2565, น.1) ลักษณะอากาศมีลักษณะร้อนชื้น ตัวชุมชนตั้งอยู่ติดคลองพระยารักษ์หรือคลองจรเข้มาก อีกชื่อคือคลองบางปลาหมี่ คลองพระยารักษ์นี้ทางทิศตะวันออกยาวไปถึงฝักไห้และลาดชะโดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านฝั่งทิศตะวันตกคลองพระยารักษ์ยาวไปถึงคลองเจ๊ก แล้วออกแม่น้ำท่าจีนไปถึงวัดสวนหงส์ ทำให้เหมาะต่อการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะสร้างบ้านขนานไปกับแนวคลอง และตั้งอยู่ไม่ห่างกันมากนัก ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน เมื่อลูกหลานแต่งงานบางหลังต่อเติมขยายบ้านจากเรือนเดี่ยวเป็นเรือนหมู่หรือสร้างบ้านหลังใหม่แต่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่เป็นบ้านทรงไทยมีใต้ถุนสูง ใต้ถุนบ้านปล่อยโล่งไม่มีการสร้างห้อง เนื่องจากบ้านปลูกสร้างใกล้น้ำและมีน้ำท่วมทุกปีโดยเฉพาะช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม จึงต้องยกพื้นให้พื้นน้ำ และช่วยให้บ้านไม่ร้อนอบอ้าว นอกจากนี้ยามหน้าแล้งใช้เป็นที่เก็บสะสมภาระสิ่งของเครื่องใช้ทางการเกษตร เครื่องมือประมง หรือเครื่องมือ รวมถึงทำกิจกรรมประกอบอาชีพ เช่น ทอผ้า ตำข้าว เลี้ยงสัตว์และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในครอบครัว ที่สำคัญทุกบ้านจะมีเรืออยู่ใต้ถุนไว้ใช้สำหรับขนาน้ำ จะนำเรือมาใช้ในการเดินทางแทนรถที่จอดไว้บนที่สูง และนำโอ่งน้ำหรือโอ่งมังกรมาวางไว้เพื่อรองรับน้ำฝนไว้ใช้ยามหน้าแล้ง (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.158)

ภาพที่ 8 การตั้งบ้านเรือนริมคลองพระยารักษ์

หมายเหตุ : ลักษณะการวางตำแหน่งบ้านจะขนานไปกับคลอง
ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566)

ภาพที่ 9 บ้านทรงไทยมีลักษณะใต้ถุนสูง

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565)

การคมนาคมในปัจจุบันใช้รถยนต์เป็นหลัก เนื่องจากการตัดถนนเข้ามาในชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 2536 (กาญจนา ชลสุวัฒน์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2565) ส่วนการเดินทางทางน้ำปัจจุบันมีเพียง

เรือแจวของชาวบ้านเดินทางในระยะใกล้ๆ เช่น ไปทำบุญที่วัดศาลาท่าทราย หาปลาในคลอง หรือใช้เมื่อหน้าน้ำ น้ำท่วมพื้นที่ในชุมชนทำให้ใช้รถยนต์ไม่ได้

วิถีชีวิตของประชากรในชุมชนทั้งสองเดิมประกอบอาชีพทำนามาถึงปัจจุบัน ส่วนอาชีพอื่นคือ ประมงพื้นบ้าน จับสัตว์น้ำเพื่อขายและดำรงชีพ มีการทำปลาร้า ปลาสามเพื่อส่งขาย นอกนั้นค้าขายเล็กน้อยและรับจ้างทั่วไป ภาษาพูดคนรุ่นเก่าสูงอายุมักพูดลาว แต่คนรุ่นใหม่ปัจจุบันพูดไทยกลาง ไม่พูดลาว ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านทรงไทยเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ที่น้ำท่วมทุกปี เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ริมคลองพระยารักษ์หรือคลองจรเข้ใหญ่

ปัจจุบันประชากรทั้งสองหมู่มีการเคลื่อนย้ายออกนอกชุมชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่คือหนุ่มสาว เนื่องจากความจำเป็นในหน้าที่การงาน บางคนยังคงทำนาตามรอยบรรพบุรุษ แต่บางคนประกอบอาชีพอื่นเป็นลูกจ้าง หรือรับราชการเช่น ครู บางคนกลับมารับราชการที่โรงเรียนวัดศาลาท่าทราย แต่เมื่อมีงานประเพณีประจำชุมชนทั้ง 2 หมู่ เช่น พิธีไหว้ศาล ลูกหลานที่อยู่ห่างไกลจะกลับมาประกอบพิธีกรรมตามรอยบรรพบุรุษเช่นเดิม สิ่งนี้ถือเป็นอัตลักษณ์ทางประเพณีของชุมชนทั้งสอง

ด้านความเชื่อทางศาสนามี 2 ประการคือ ความเชื่อลาวเวียง และศาสนาพุทธ ชุมชนทั้งสองเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมทั้งสองศาสนา โดยมีวัดศาลาท่าทรายเป็นศูนย์กลางของชุมชน

4.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และ หมู่ 10

4.3.1 ความเป็นมาของชุมชนลาวเวียง

ชุมชนลาวเวียงที่หมู่ 8 และ หมู่ 10 เป็นชุมชนเล็กๆ แต่มีประวัติความเป็นมายาวนานเกือบร้อยปี จากหลักฐานทางเอกสารในหนังสือเสด็จประพาสต้น พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงการเสด็จมาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่เมืองสุพรรณบุรี ผ่านคลองจรเข้ใหญ่ถึง 2 ครั้งด้วยกัน คือ

ครั้งที่ 1 วันที่ 6 สิงหาคม 2447 เสด็จโดยกระบวนเรือใหญ่ เข้าคลองบางปลาม้า คลองจรเข้ใหญ่ ถึงบ้านผักไผ่ ประทับแรมที่บ้านหลวงวารี ทรงเรือแม่ของหลวงวารีประพาสข้างเหนือ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2519, น.26)

ครั้งที่ 2 วันที่ 22 ตุลาคม 2451 แล่นกลับขึ้นมาเข้าคลองบางปลาม้า ไปจนถึงที่แยกจรเข้ใหญ่ เลี้ยวมาตามลำจรเข้ใหญ่ผ่านลาดชะโดมาจอดที่หน้าบ้านหลวงวารีโยธารักษ์ บ้านผักไผ่ ซึ่งเคยจอดแต่ก่อนตอนคลองจรเข้ใหญ่มีผักตบชวามากขึ้นตามลำดัก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522, น.168)

และจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนได้เล่าว่า ชุมชนที่มีตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนเสียกรุง ชาวบ้านหนีพม่าเข้ามาขึ้นที่บริเวณนี้ (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2559, น.28)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดชุมชนลาวเวียงมี 2 ประการคือ การหาที่ทำกิน และความเชื่อทางศาสนา ชุมชนทั้งสองหมู่เป็นกลุ่มลาวเวียงที่อพยพมา มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ ส่วนใหญ่อพยพมาจากวัดมณีวรรณ ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า ในระยะแรกมีครอบครัวลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว จากนั้นชาวลาวเวียงจากที่อื่น คือแถบบ้านแม่น้ำ หมายถึงชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน คือวัดขุนไกร วัดทุ่งอุทุมพร วัดบ้านด่าน วัดดอกบัว วัดลานคา วัดกลาง ได้ย้ายตามมา ระยะแรกมาเพื่อทำนา เป็นการไปกลับ ต่อมาเมื่อเห็นว่าบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ มีลำคลองไหลผ่าน จึงได้มาตั้งถิ่นฐานที่นี่เป็นการถาวรสร้างบ้านเรือนขึ้น โดยเริ่มที่หมู่ 8 บ้านศาลาทำทรายก่อน เนื่องจากพื้นที่เหมาะต่อการสร้างบ้านและมีระยะทางที่ใกล้กว่า ส่วนหมู่ 10 มีพื้นที่เป็นแอ่งเป็นที่ลุ่มมากกว่าและอยู่ห่างจากชุมชนอื่น จึงมีการตั้งถิ่นฐานทีหลัง แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองหมู่อ้วนมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ เนื่องจากย้ายมาจากชุมชนเดียวกัน และมีการแต่งงานกันในชุมชน (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.169)

4.3.2 การศึกษา

ชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดศาลาทำทราย เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 1 สิงหาคม พ.ศ.2481 โดยมีนายโป (ประยุทธ์) ชวนนท์ เป็นศึกษาธิการอำเภอบางปลาม้า จัดตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาลโดยอาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาเปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

พ.ศ.2500 ได้ก่อสร้างอาคารเรียนขึ้น มีห้องเรียนเพียง 5 ห้อง ต่อมา พ.ศ.2507 สร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่ ระเบียบโรงเรียนเดิม ปิดเรียนวันโกน ครึ่งวัน และวันพระหนึ่งวันเต็ม ปิดเรียนปีละ 3 ครั้ง คือ ภาคต้น ภาคกลาง และภาคปลาย รวมแล้วไม่เกิน 90 วัน

วันที่ 1 ตุลาคม 2509 ได้โอนโรงเรียนประชาบาลมาเป็นโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย เปิดทำการสอนโดยหยุดเรียนวันเสาร์และวันอาทิตย์ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2510 ได้เปิดทำการสอนถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

เดิมโรงเรียนวัดศาลาทำทรายแห่งนี้อย่างนักเรียนจากที่อื่นมาเรียนด้วยคือจากบ้านลำบัวซึ่งห่างจากบ้านศาลาทำทรายประมาณ 7 กิโลเมตร แต่ใน พ.ศ.2516 เด็กหมู่บ้านลำบัวได้แยกไปเรียน

โรงเรียนวัดลำบัว เพราะจังหวัดได้จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่ที่วัดลำบัว ปัจจุบันโรงเรียนวัดศาลาทำทราย มีพื้นที่ 3 ไร่ 1 งาน 80 ตารางวา มีอาคารเรียน 2 หลัง 12 ห้องเรียน อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง สนามเด็กเล็ก 1 สนาม แปลงเกษตร สนามฟุตบอล มีครูจำนวน 8 คน (https://data.bopp-obec.info/web/index_building.php?School_ID=1072630185, 2 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 10 โรงเรียนวัดศาลาทำทราย หมู่ 8 ต.จรเข้ใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

หมายเหตุ : ที่มา ณรงค์ มาเฟื่อง (ถ่ายเมื่อ 2 กันยายน 2565)

4.3.3 ความสัมพันธ์ในชุมชน

ชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 เป็นชุมชนที่ประกอบด้วย 3 เชื้อชาติคือ ลาวเวียง พวน และไทยลาว เวียงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทค่อนข้างมากกว่ากลุ่มอื่น มีความผูกพันกันแน่นแฟ้น จากการที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีพิธีกรรมแบบลาวเวียงอยู่ถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นเพราะคนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานลาวเวียงได้ย้ายตามกันมาจากวัดมณีวรรณในหมู่ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านต่างชักชวนกันมา โดยหมู่ 8 กลุ่มลาวเวียงมีการย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นแห่งแรก เนื่องจากมีระยะทางใกล้กว่าหมู่ 10 เล็กน้อย และมีพื้นที่ในการทำนา หลังจากนั้นเป็นหมู่ 10 ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นแอ่งว่า การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจึงอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่วนพวนมีจำนวนน้อยกว่า แต่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันกับลาวเวียงและมีการแต่งงานระหว่าง 2 กลุ่ม เช่นเดียวกับคนไทยที่มาจากการแต่งงานและย้ายมาจากถิ่นอื่นในภายหลัง (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564, น.65)

ลักษณะครอบครัวมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยวคือ พ่อ แม่ และลูก ส่วนครอบครัวขยายคือ ปู่ ย่า หรือตา ยาย พ่อ แม่ ลูก ลุง ป้า น้า อา แต่ส่วนใหญ่ที่นี้จะเป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา การปลูกบ้านจึงมักอยู่ใกล้กันในหมู่ญาติพี่น้อง ไม่มีรั้วกัน สามารถเดินไปหากันได้

ความสัมพันธ์ในชุมชนจึงเป็นไปอย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีงานประเพณีบ้านต่างๆ จะมาช่วยเหลืองานบ้านที่เป็นแม่งานหลัก เป็นการขอแรงงานบุญ ซึ่งยังคงพบเห็นถึงปัจจุบัน แสดงถึงความกลมเกลียวสามัคคีในชุมชนทั้งสอง แม้ในปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากมีถนนตัดเข้ามาในชุมชน รวมถึงความจำเป็นในการดำรงชีพ ทำให้คนรุ่นใหม่ออกไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้น แต่เมื่อถึงประเพณีสำคัญของชุมชน หนุ่มสาวเหล่านั้นจะกลับมาเพื่อร่วมพิธีกรรม แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ยังคงผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นผ่านวัฒนธรรมความเชื่อที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้และมีการสืบทอดมาถึงชนรุ่นหลังในปัจจุบัน

4.3.4 สภาพเศรษฐกิจ

ชาวบ้านในชุมชนทั้งสองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือทำนา ประมงพื้นบ้าน และรับจ้างทั่วไป นอกจากนั้นมีค้าขายและรับราชการเล็กน้อย แต่เดิมจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก การทำนาเดิมทำปีละครั้ง แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการทำนาปีละ 2 ครั้งเรียกว่านาปรังทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันบางบ้านเปลี่ยนจากทำนาข้าวมาเป็นการทำบ่อกุ้งประมาณ 4-5 ปีมาแล้ว ทำให้พื้นที่นาลดลง และเกิดน้ำเสีย อีกอาชีพหนึ่งคือการจับปลาในคลองพระยารักษ์ไว้ทำกินในครอบครัวและขาย รวมถึงนำมาทำปลาร้า ปลาสามขาย แต่ปัจจุบันปลาในคลองลดลงเนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ทำให้จับปลาได้น้อยลง ส่วนพืชผักสวนครัวชาวบ้านปลูกไว้กินในครอบครัวรอบบ้านเป็นเสมือนรั้วแบ่งเขตไปในตัวด้วย ในคลองพระยารักษ์ปลูกผักบุ้งและผักกระเฉดไว้ขายและทำอาหารในครัวเรือน เป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งวิถีชีวิตแบบนี้ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนยังคงทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

การค้าในอดีตชาวบ้านในชุมชนทั้ง 2 หมู่ นิยมไปซื้อของใช้ เสื้อผ้า ที่ตลาดโพธิ์ศรีและตลาดเก่าห้อง ตลาดโพธิ์ศรีห่างจากชุมชนประมาณ 7.1 กิโลเมตร ส่วนตลาดเก่าห้องห่างจากชุมชนประมาณ 11.7 กิโลเมตร การเดินทางใช้เส้นทางน้ำโดยสารเรือเป็นหลัก มีทั้งพายไปเองหรือใช้เรือรับจ้าง

4.3.5 ศาสนาและความเชื่อในชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10

ชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 มีความเชื่อ 2 รูปแบบคือนับถือศาสนาพุทธ และการนับถือผีกัน ศูนย์กลางความเชื่อของศาสนาพุทธคือวัดศาลาทำทราย ส่วนการนับถือผีศูนย์กลางคือศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ และศาลกะเบาะกะบาน

วัดศาลาท่าทรายเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้ง 2 หมู่และของไทยพุทธ ลาวเวียง และพวน ชาวบ้านทุกคนในชุมชนล้วนมาร่วมงานประเพณีประกอบพิธีกรรมที่นี้ วัดแห่งนี้สร้างในปี พ.ศ.2466 สร้างโดยนายเซยช่างทำตุ๊กตาไม้ และนายแมะ ตั้งวัดขึ้นในวันที่ 16 เดือน มีนาคม ปี 2468 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันพุธที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2509 ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลจรเข้มหาญ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 10 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา มีเจ้าอาวาสปกครองมาแล้วถึงปัจจุบัน 12 รูป เจ้าอาวาสรูปแรกคือพระอาจารย์นิ่ม จนทสาโร พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ.2479 เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือพระครูวิสุทธิสุวรรณวัฒน์ ปกครองตั้งแต่ พ.ศ. 2541 สิ่งสำคัญภายในวัดคือพระพุทธรูป 2 ท่อน และรูปจำลองหลวงปู่โสมเจ้าอาวาสรูปแรกที่ชาวบ้านศาลาท่าทรายนับถือกันมากว่าศักดิ์สิทธิ์มักมาบูชาด้วยต้มข้าวไก่ เดิมวัดมีได้ทุนสูง หน้ำน้าชาวบ้านพายเรือมาที่วัดได้ แต่ปัจจุบันได้ถมพื้นที่ให้สูงขึ้นแล้ว แม่น้ำท่วมแต่ไม่สามารถพายเรือได้เหมือนเดิม (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2564 : 22)

ภาพที่ 11 ประเพณีสงกรานต์ที่วัดศาลาท่าทราย หมู่ 8

หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2565)

4.3.6 ประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน

ชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 มีความเชื่อ 2 รูปแบบคือนับถือศาสนาพุทธ และการนับถือผีความเชื่อเรื่องอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ จึงมีประเพณีพิธีกรรมทั้งพุทธศาสนาและการนับถือผี เห็นได้จาก

ประเพณีและการประกอบพิธีกรรมที่ชุมชนทั้งสองแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีของพุทธศาสนาหรือเรื่องผี พิธีเหล่านี้ทั้งลาวเวียง พวน และไทยต่างเข้าร่วมพิธี เพราะมาจากความผูกพัน เห็นได้จากประเพณี 12 เดือน

เดือน	ประเพณีทางพุทธศาสนา	ประเพณีความเชื่อเรื่องผี
มกราคม-กุมภาพันธ์	ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว	
กุมภาพันธ์	ทำบุญวันมาฆบูชา	
เมษายน	ทำบุญวันสงกรานต์	
พฤษภาคม		ประเพณีไหว้ศาลและทรงเจ้า
กรกฎาคม	ทำบุญวันเข้าพรรษา	
สิงหาคม		ประเพณีบุญข้าวประดับดิน
กันยายน	ทำบุญวันสารทไทย	
ตุลาคม	ทำบุญวันออกพรรษา	
พฤศจิกายน	ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่าลอยกระทง	ประเพณีทอดผ้าป่าลอยกระทง

เดือนยี่และเดือนสาม (มกราคม – กุมภาพันธ์)

1. ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ปัจจุบันไม่มีแล้วเพราะเปลี่ยนจากนาปีเป็นนาปรัง

เดือนสาม (กุมภาพันธ์)

1. ทำบุญวันสำคัญทางพุทธศาสนาวันมาฆบูชา มีการทำบุญที่วัดศาลาทำทราย

เดือนห้า (เมษายน)

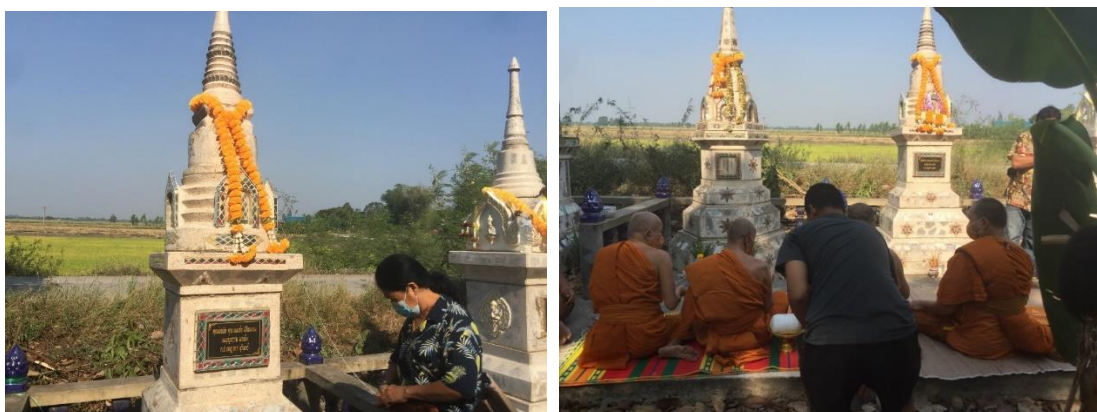
1. งานสงกรานต์ มีพิธีกรรมทั้งของไทยและลาวเวียง พิธีกรรมของไทยคือตักบาตรทำบุญทางศาสนาพุทธ พิธีกรรมของลาวเวียงคือไหว้หม้อข้าวเตาไฟ จัดขึ้นในวันสงกรานต์ตามประเพณีคือวันที่ 13 เมษายน ชาวบ้านในชุมชนมาร่วมตัวกันทำบุญที่วัดศาลาทำทรายตอนเช้า หลังจากนั้นมีการทำบุญให้แด่ญาติหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับ โดยรวมตัวสมาชิกในครอบครัวไปทำที่โกศด้านหลังวัด โดยเขียนชื่อญาติที่เสียชีวิตไปแล้วใส่ในโกศ หลังจากนั้นพระจะทำพิธีสวดให้แก่วิญญาณผู้ล่วงลับ

ภาพที่ 12 การทำบุญสงกรานต์ช่วงเช้าที่วัดศาลาท่าทราย

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2565)

ภาพที่ 13 พิธีทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับ

หมายเหตุ : พิธีนี้จัดขึ้นบริเวณหลังวัดศาลาท่าทราย บริเวณโกศของผู้ล่วงลับ

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2565)

2. หลังสงกรานต์มีประเพณีไหว้เจ้าเรือนหรือไหว้พ่อเลี้ยงและแม่เฒ่า คือพ่อเลี้ยงเวียงทองและแม่เฒ่าด้า จัดขึ้นที่หมู่ 10 ชาวบ้านนับถือเปรียบพ่อเลี้ยงและแม่เฒ่าเหมือนเทวดา งานจัดขึ้นช่วงวันหลังสงกรานต์ เป็นประเพณีที่รวมลูกหลาน การทำพิธีที่ทำที่บ้านแม่งานที่เชื่อว่าพ่อเลี้ยงและแม่เฒ่าประดิษฐานอยู่ที่นี่ จุดประสงค์การไหว้เพื่อให้อยู่ดีมีสุข ทำปีละครั้ง ของที่ไหว้ประกอบด้วย ไก่ ข้าวต้มไม่มีกล้วย เหล้า แต่ไม่มีศาลที่ จะใช้วิธีกำหนดว่าพ่อเลี้ยงอยู่ตรงนี้ใช้ปู

เสื่อแทนเพื่อวางของไหว้ ส่วนแม่เฒ่าด้าจะไหว้ข้างนอก พิธีเริ่มตั้งแต่เช้าประมาณ 7 โมง ชาวบ้านนำอาหารมาไหว้ที่บ้านพิธี จากนั้นรอนจนรูปหมดจึงลาของไหว้ กลัวยและข้าวต้มมัดนำกลับบ้าน ส่วนเหล้าจะกรอกใส่ขวดน้ำรวมกัน ส่วนไก่ต้มนำมารับประทานร่วมกันตั้งวงข้าว โดยแยกเป็นวงผู้ใหญ่และวงเด็กต่างหาก แสดงให้เห็นถึงความกลมเกลียวกันของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ เด็กๆ ในชุมชนได้รู้จักกันทุกคน และเป็นการให้เด็กๆ ได้เข้าร่วมพิธีสำคัญเพื่อปลูกฝังสืบทอดประเพณีนี้ต่อไป เป็นประเพณีที่ทำตามปู่ย่าตายายสืบทอดมาจากเวียงจันทน์ (สุนันทา เงินไพโรจน์, 2561, น.22)

เดือนหก (พฤษภาคม)

1. ประเพณีไหว้ศาลและทรงเจ้า จัดขึ้นหลังสงกรานต์ เริ่มไหว้ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ค่ำ และสิ้นสุดในเดือน 7 คือเดือนมิถุนายน เป็นประเพณีที่ทำกันมานานแล้วสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสันนิษฐานว่าความเชื่อนี้มาจากเวียงจันทน์ พิธีกรรมมี 2 วัน วันแรกมีพิธีตอนกลางคืนเชิญเจ้าพ่อประทับ ชาวบ้านมารวมตัวกันที่บ้านที่ทำพิธีเพื่อรอเจ้าพ่อประทับทรง วันที่สองคือพิธีไหว้ศาล ชาวบ้านจะนำของไหว้ม้าสักการะที่ศาลเจ้าปู่ รายละเอียดเรื่องพิธีกรรมจะกล่าวในหัวข้อความเชื่อเรื่องศาล

เดือนแปด (กรกฎาคม)

1. วันเข้าพรรษา ทำบุญวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตอนเช้ามีพิธีจับสลากภัตถวายผ้าอาบน้ำฝน จากนั้นทำบุญเลี้ยงพระ โดยไม่เจาะจงพระภิกษุรูป ทำบุญเลี้ยงพระ ตอนเย็นเวียนเทียน

ภาพที่ 14 การทำบุญที่วัดศาลาทำทรายในวันเข้าพรรษา

หมายเหตุ : คณะครูและนักเรียนโรงเรียนวัดศาลาทำทรายทำบุญที่วัดในวันเข้าพรรษา
ที่มา ณรงค์ มาเพ็ง (ถ่ายเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2565)

ภาพที่ 15 การเตรียมการแห่เทียนไปวัดศาลาทำทราย

หมายเหตุ : คณะครูและนักเรียนโรงเรียนวัดศาลาทำทรายเตรียมความพร้อมก่อนไปแห่เทียน
ที่มา ณรงค์ มาเพ็ง (ถ่ายเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2565)

เดือนเก้า (สิงหาคม)

1. ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน หรืองานบุญเดือนเก้า จัดขึ้นในแรม 14 ค่ำ เป็นประเพณี
ลาวเวียงที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่มาจากเวียงจันทน์ เป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสอง เป็นงานบุญ
ที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตหรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดินได้แก่ ข้าวพร้อมอาหาร
คาวหวานได้แก่ เนื้อ ปลา ไข่เน่า สมอ มะขามอ่อน เผือก มัน ข้าวต้มมัด ขนมกระยาสารท
น้ำอ้อย น้ำตาล กล้วย ผลไม้และยาเส้น หมากพลู บุหรี่ หรืออาหารที่บูยาตายายที่เสียชีวิตไปแล้ว
ชอบกินสิ่งใดสามารถจัดใส่ได้ตามต้องการ มีอาหารคาวหวานหนึ่ง ของหวานห่อหนึ่ง พร้อมหมากพลู
และบุหรี่ อาหารทุกอย่างใส่ในห่อกระหวดเดียวกันได้ทั้งหมด ห่อด้วยบัว ถ้าใบบัวไม่มีใช้พลาสติกได้
การเตรียมห่อข้าวเริ่มตั้งแต่เช้ามืดประมาณ 04.00 น. ถึง เวลา 05.00 น.นำไปวัดทำพิธีสงฆ์ ชาวบ้าน
จะนำกระหวดไปวางไว้ตามใต้ต้นไม้ แขนงไม้ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง หรือวางไว้ตาม
พื้นดินเรียกว่า “ห่อข้าวน้อย” จุดเทียนไว้ พร้อมกับเชิญวิญญาณของญาติมิตรหรือสัมภเวสีมารับ
บุญเหล่านี้ หลังจากนั้นนำภัตตาหารไปถวายแด่พระภิกษุ สามเณร แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายโดย
กรวดน้ำให้ (สุนันทา เงินโพธิ์จัน, 2561, น.30)

ภาพที่ 16 ภาพข้าวห่อใบบัว งานบุญข้าวประดับดิน

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 26 สิงหาคม 2565)

ภาพที่ 17 การวางข้าวห่อใบบัว

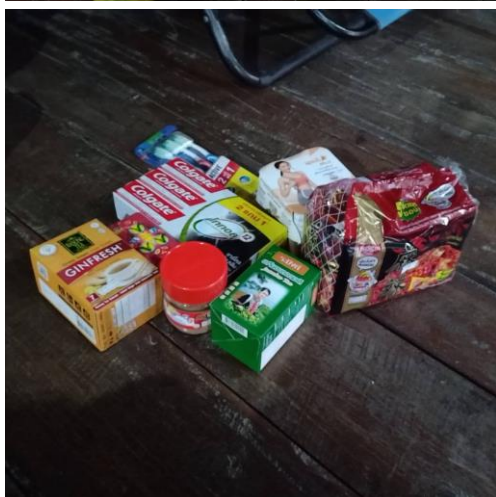
หมายเหตุ : นำกระทงไปวางในที่ต่างๆ เช่น ต้นไม้ กำแพงวัด พื้นดิน หรือถวายให้ศาลเจ้าปู่ หมู่ 8
ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 26 สิงหาคม 2565)

เดือนสิบ (กันยายน)

1. ประเพณีวันสารทไทย จัดเมื่อสิ้นเดือน 10 แรม 15 ก่อนวันงานชาวนบ้านจะเตรียมตะกร้าหรือเข่งสำหรับใส่ของกินของใช้ เช่น สบู่ แปรง ยาสีฟัน ยาสระผม ผงซักฟอก กระดาษชำระ รูปเทียน ผลไม้ เช่น กล้วย อ้อย แก้วมังกร มะพร้าว ส้ม สับปะรดอาหารแห้งเช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป

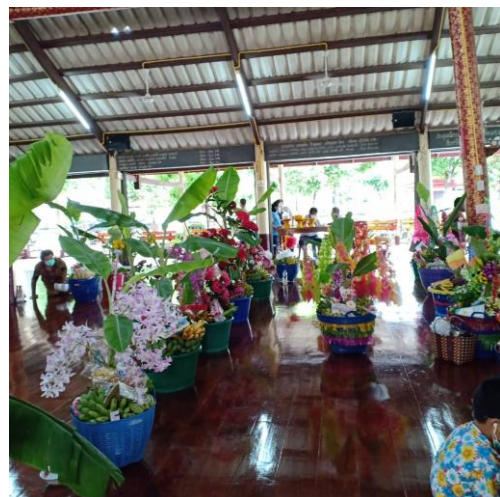
ปลากระป๋อง ขนมหาละแม กระจ่างสารท ขนมหัง นม ชา โอวัลติน น้ำตาล ข้าวสาร น้ำปล่าว น้ำผลไม้ พร้อมปัจจัยจัดลงในภาชนะ แล้วนำดอกไม้หรือกิ่งต้นไม้ขนาดเล็กที่เตรียมไว้หรือหาได้ในบริเวณบ้าน เช่น กล้วยไม้ ดอกเข็ม ดาวเรือง ต้นแก้ว ต้นกล้วยเป็นต้น พร้อมกระดาสีฉลุตกแต่งเพื่อความสวยงาม พร้อมนำอาหารคาวหวานเตรียมไปทำบุญที่วัด งานเริ่มด้วยทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ จากนั้นพระภิกษุสงฆ์สวดทำพิธี หลังจากนั้นชาวบ้านนำของในตะกร้าของแต่ละคน เทวางบนพื้นศาลา พระสงฆ์จะทำการจับสลากภัตรว่าได้ของจากตะกร้าอันไหน แล้วมีการประมุขของเหล่านี้นจากชาวบ้านเพื่อนำปัจจัยถวายวัดต่อไป เป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 18 การจัดตะกร้าสลากภัตรเพื่อนำไปวัดศาลาท่าทราย

หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565)

ภาพที่ 19 ตะกร้าสลากภัตร

หมายเหตุ : ชาวบ้านนำตะกร้าที่ใส่สิ่งของและตกแต่งเรียบร้อยแล้วนำไปที่วัดศาลาทำทรายเพื่อนำไป
จับสลากภัตรในงานสารทไทย ที่มา สุนันทา เงินโพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2565)

ภาพที่ 20 ถวายอาหารคาวหวานแด่พระภิกษุสงฆ์

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565)

ภาพที่ 21 การจับสลากภัตตร

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565)

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)

1. ประเพณีออกพรรษา จัดขึ้นกลางเดือน ขึ้น 15 ค่ำ มีพิธีตักบาตรเทโวตอนเช้า ชาวบ้านจะห่อข้าวต้ม ขนมเทียน มีทั้งทำเองและซื้อ เพื่อถวายพระทำบุญ

เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)

1. ประเพณีการทอดกฐิน มีการทำบุญแห่กฐิน โดยแต่ละจุดจะรวบรวมต้นกฐินที่นำไปตั้งทำบุญจากสถานที่ต่างๆ มารวมกัน เพื่อแห่รอบโบสถ์ 3 รอบ มีโรงทานแจกอาหารจากชาวบ้าน

2. ประเพณีทอดผ้าป่าลอยกระทง จัดขึ้นทุกปี ตามความเชื่อการลอยกระทงคือการบูชารอยพระพุทธรูปที่แม่น้ำน่านมณฑลที่ที่พระพุทธเจ้าประทับรอยพระบาทคราวโปรดพญานาคคนไทยถือว่าแม่น้ำทุกสายมีแม่พระคงคา เช่นเดียวกับถือว่าดินมีแม่พระธรณี ข้าวมีพระแม่โพสพ เป็นการขอขมา

ลาโทษเพื่อให้หมดทุกข์หมดโศก ลอยสิ่งไม่เป็นมงคลออกไป พิธีเริ่มช่วงเย็นประมาณ 18.00-19.00 น. แต่ในปีนี้เป็นปี พ.ศ.2565 พิธีเริ่มเร็วขึ้นประมาณ 17.00 น. หรือ 5 โมงเย็นกว่าๆ เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 คือเกิดโรคระบาดขึ้น ทำให้ทางวัดจัดเร็วขึ้นเพื่อลดความเสี่ยง พิธีเริ่มจากชาวบ้านนำกระเจาดหรือตะกร้าผ้าป่าที่จัดเตรียมเรียบร้อยแล้วมาที่วัด ในตะกร้านั้นประกอบด้วยต้นไม้ที่หาได้ในหมู่บ้านเช่น มะขาม มะกอก ชมพู่ กล้วย ดอกไม้ต่างๆ เช่นดอกเข็ม กล้วยไม้ บานไม่รู้โรย นม น้ำผลไม้ต่างๆ เช่นสับปะรด แอปเปิ้ล ทับทิม ส่วนผ้าจีวรนำไปจากวัดมาจัดที่บ้าน เมื่อพระลงศาลาญาติโยมเริ่มจุดธูปอธิษฐาน แจกกระทงให้แก่พระภิกษุ พระภิกษุสวดถวายผ้าป่า เสร็จแล้วนำจีวรและของปัจจัยเก็บ จากนั้นชาวบ้านถวายตะกร้าผ้าป่า กรวดน้ำ ถวายกระทงให้แก่พระภิกษุเพื่อนำไปลอย จากนั้นนำของในตะกร้าผ้าป่ามาเรียงตรงกลางศาลา ส่วนกล้วยนำไปทอดเลี้ยงเด็ก ของอย่างอื่นถวายพระภิกษุ

ภาพที่ 22 ภาพตะกร้าที่นำมาทอดผ้าป่าลอยกระทงที่วัดศาลาท่าทราย

หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2565)

ภาพที่ 23 ภาพสิ่งของจากในตะกร้านำมาเรียงที่ศาลาวัดศาลาท่าทราย

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2565)

ภาพที่ 24 ภาพการลอยกระทง

หมายเหตุ : หลังเสร็จพิธีที่ศาลาแล้ว ชาวบ้านนำกระทงที่เตรียมมาไปลอยในคลองพระยารักษ์ซึ่งอยู่ด้านหน้าของวัดศาลาท่าทราย ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2565)

ประเพณีและพิธีกรรมในชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 ของคนไทยเชื้อสายลาวเวียงมีทั้งประเพณีทางพุทธศาสนาและการนับถือผี ประเพณีทางพุทธศาสนาได้แก่วันสำคัญทางพุทธศาสนา คือวันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การทอดกฐิน วันสารทไทย ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่จะมาทำบุญที่วัดศาลาท่าทรายซึ่งอยู่ในหมู่ 8 ส่วนหมู่ 10 ไม่มีวัด วัดศาลาท่าทรายอยู่ใกล้หมู่ 10 ที่สุด

ส่วนประเพณีการนับถือผีส่วนใหญ่จะเป็นวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงและลาวพวนที่นับถือร่วมกันได้แก่ ประเพณีไหว้พ่อเลี้ยงและแม่เฒ่า ประเพณีไหว้ศาลและทรงเจ้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน ส่วนประเพณีทอดผ้าป่าลอยกระทงเป็นทั้งพิธีในศาสนาพุทธและการนับถือผี

4.4 ความเชื่อเรื่องศาลและประวัติความเป็นมาของร่างทรง

ศาล หมายถึง ที่สถิตของเทวดา เทพารักษ์ หรือผี เป็นต้น เช่น ศาลเทพารักษ์ ศาลเจ้า ศาลเจ้าแม่ทับทิม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, 23 กุมภาพันธ์ 2565) ในงานวิจัยนี้หมายถึง สิ่งปลูกสร้างด้วยไม้หรือปูน เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างถวายให้กับบรรพบุรุษ วีรบุรุษ นักบุญ เทวดา ผี วิญญาณศักดิ์สิทธิ์หรือบุคคลสำคัญที่เป็นที่นับถือ ในศาลประกอบด้วยรูปเคารพ วัตถุมงคล หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง ตั้งอยู่ในชุมชนหรือในพื้นที่บริเวณบ้าน เป็นที่เคารพสักการบูชาของชาวบ้านและชุมชนนั้น เชื่อว่ามีหน้าที่ดูแลปกป้องภัยอันตรายต่างๆ ของคนในบ้านและในชุมชน ศาลของที่นี่มี 2 รูปแบบคือ ศาลเจ้าปู่ และศาลพระภูมิ และมีศาลที่มีลักษณะพิเศษอีกแบบคือไม่มีตัวศาลแต่มีพิธีกรรมเรียกว่า ศาลกะแบะกะบาน

“ศาลเจ้าปู่” หรือ “ศาลเจ้าพ่อ” เป็นที่สถิตของเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อหมายถึงเทวดาตามความเชื่อของลาวเวียง โดยแต่ละบ้านที่มีศาลจะมีชื่อเรียกของเจ้าปู่แตกต่างกัน เช่นเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ เจ้าพ่อขุนราม เจ้าพ่อเขาวงศ์ เป็นต้น ลักษณะเป็นศาลไม้ ภายในมีเจว็ดตั้งอยู่ เจว็ดคือแผ่นไม้ ลักษณะคล้ายใบเสมาเขียนหรือแกะเป็นรูปเทพารักษ์คือเทวดามือขวามือถือพระขรรค์ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เจว็ดหมายถึงผู้ที่ได้รับยกย่องให้เป็นประธานหรือเป็นใหญ่ แต่ไม่มีอำนาจ (พจนานุกรมไทยราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, 13 เมษายน 2565) ในชุมชนลาวเวียงที่อื่นในภาคกลางจะมีการเรียกชื่อศาลแตกต่างกันไปบ้าง เช่นที่ชุมชนลาวเวียงวัดศรีษะทอง จังหวัดนครปฐม ใช้คำว่าศาลปู่ตาหรือห่อปู่ตา (นิภาพร โชติสุตเสนห์, 2541, น.26)

ภาพที่ 25 ศาลเจ้าพ่อขุนทรัพย์ หมู่ 10

หมายเหตุ : ภายในมีเจี๊วตประดิษฐาน ที่หมู่ 10

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 2 กรกฎาคม 2565)

ส่วนศาลพระภูมิ คือที่สถิตของเทพารักษ์ประจำพื้นที่และสถานที่ ทำด้วยไม้เป็นเรือนหลังคาทรงไทยตั้งอยู่บนเสาเดียว ปัจจุบันทำด้วยปูนเป็นรูปปราสาทก็มี (สำนักราชบัณฑิตยสภา, 2554, น. 25 กุมภาพันธ์ 2565) เชื่อว่าเป็นผู้ปกป้องภัยอันตรายต่างๆ ไม่ให้เข้ามาภายในบ้านที่พักอาศัย คนในบ้านอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้การคุ้มครองของพระภูมิเจ้าที่ ภายในศาลพระภูมิมักประกอบด้วยรูปปั้นตายายซึ่งเชื่อว่าเป็นพระภูมิเจ้าที่ รูปนางรำ รูปช้าง ม้า การบูชามักถวายด้วยดอกไม้ พวงมาลัย ธูปเทียน หมากพลู และอาหารคาวหวาน

ภาพที่ 26 ศาลพระภูมิ หมู่ 8

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 มิถุนายน 2565)

ส่วนใหญ่บ้านในชุมชนทั้งสองนี้ ได้ตั้งทั้ง 2 ศาลคือศาลเจ้าปู่กับศาลพระภูมิควบคู่กันไป เมื่อมีการประกอบพิธีกรรม ศาลพระภูมิมีการไหว้ศาลเช่นเดียวกัน แต่ขั้นตอนไม่มาก ถวายอาหารคาวหวาน น้ำ ดอกไม้ หมากพลู ไม่มีการทรงเหมือนศาลเจ้าปู่

ภาพที่ 27 ศาลเจ้าปู่และศาลพระภูมิตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน หมู่ 10

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2565)

ความเชื่อเรื่องศาลของลาวเวียงเป็นความเชื่อที่สืบทอดจากอดีตคือจากเมืองเวียงจันทน์ อาณาจักรล้านช้างมาถึงปัจจุบัน เจ้าปู่หรือเจ้าพ่อที่มาเข้าทรงสถิตอยู่ในศาลมาจากเวียงจันทน์ เชื่อว่า

วิญญาณสามารถบันดาลความสุขและความทุกข์ให้แก่มนุษย์ได้ จึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมไหว้ศาล ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่สถิตของวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การไหว้ศาลของลาวเวียงจัดขึ้นหลังสงกรานต์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 คือเดือนเมษายน จนถึงแรม 15 ค่ำ เดือน 6 คือเดือนพฤษภาคม หยุดไหว้ชั่วคราว เริ่มพิธีไหว้ศาลอีกครั้งเมื่อถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 คือเดือนมิถุนายน ไปจนถึงแรม 15 ค่ำ เดือน 8 คือเดือนกรกฎาคม เป็นการสิ้นสุดการไหว้ศาล

4.4.1 ที่ตั้งและลักษณะของศาล

ที่ตั้งศาลลาวเวียงมี 2 รูปแบบคือ

1. ตั้งขึ้นในบริเวณบ้านของแต่ละหลัง เช่นที่ หมู่ 8 มีศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ ศาลเจ้าพ่อขุนวงศ์ ศาลเจ้าพ่อมะขามเฒ่าและเจ้าปู่ประกายแก้ว

2. ตั้งเป็นกลุ่มจำนวน 3 – 5 หลังในบริเวณเดียวกันมีทั้งในหมู่ 8 และหมู่ 10

ดังนั้นที่ตั้งของศาลจึงกระจายอยู่ตามบ้านที่นับถือเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อ ศาลไม่ได้มีทุกบ้าน หลายบ้านอาจนับถือเจ้าพ่อองค์เดียวกัน เมื่อถึงประเพณีไหว้ศาลชาวบ้านจะมาร่วมกันประกอบพิธีที่บ้านหลังที่มีศาลตั้งอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านในละแวกเดียวกัน ส่วนศาลที่ตั้งอยู่เป็นกลุ่มมี 2 แห่งด้วยกัน คือ

1. ศาลเจ้าพ่อ 5 องค์ คือ เจ้าพ่อซอนทอง เจ้าพ่ออินทร์เซียน เจ้าพ่อไหมคำเทียน เจ้าพ่อซอนแก่น และเจ้าพ่อหงส์ทอง ตั้งอยู่หลังบ้านผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านศาลาท่าทราย มีจำนวน 5 หลัง

ภาพที่ 28 ศาลเจ้าพ่อ 5 องค์ หมู่ 8

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2565)

2. ศาลเจ้าพ่อ 4 องค์ คือเจ้าพ่อมาลัยกัน เจ้าพ่อคลองกระโดน เจ้าพ่อหลักเมือง และเจ้าพ่อขุนเณร ตั้งอยู่ที่หมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกง มีจำนวน 3 หลัง

ภาพที่ 29 ศาลเจ้าพ่อ 4 องค์ หมู่ 10

หมายเหตุ : ตัวศาลมี 3 หลัง แต่บางหลังมีเจ้าพ่อ 2 องค์ประทับ

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2565)

ลักษณะศาลมีทั้งศาลไม้และศาลปูน รูปแบบเป็นทรงไทย เป็นเรือนขนาดเล็กยกพื้น ลักษณะเป็นบ้านยกพื้นเสาสูง สร้างด้วยไม้ มุงหลังคา มีลานด้านหน้า ด้านในมีโถงโล่ง ผังกั้นสามด้าน ด้านข้างทั้งสองข้าง และด้านหลัง หรืออาจจะไม่มีผนังกั้น แต่โดยทั่วไปส่วนมากแล้วจะมีผนังลักษณะคล้ายเป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ภายในศาลอาจจะมีหรือไม่มีสัญลักษณ์ใด ๆ หากมีก็จะเป็นตัวแทนหรือสิ่งของตั้งอยู่ภายในศาล เช่น รูปปั้นตายาย ในกรณีของศาลปู่ตาที่อำเภอบางปลาม้า พื้นที่ไปสำรวจหลังนี้ มีแผ่นไม้ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวปลายโค้งมนด้านหนึ่งตั้งขึ้น เรียกว่า เจว็ด มีรอยของการเขียนภาพลงสีและปิดทอง แต่ภาพเลือนลางมาก เห็นเพียงเส้นสีบางส่วน

บางศาลเดิมเป็นไม้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นปูนเพื่อความแข็งแรง ศาลไม้มักมีบันไดเป็นทางขึ้น เนื่องจากตัวศาลมีความสูงค่อนข้างมาก ต้องใช้บันไดป็นขึ้นไปเพื่อกราบไหว้ หรือศาลบางหลังมีขนาดใหญ่ร่างทรงสามารถขึ้นไปนั่งภายในศาลเมื่อประกอบพิธีกรรมดังเช่นศาลเจ้าพ่อ 3 หลังที่หมู่ 10 ภายในศาลมีเจว็ดหลายองค์ประดิษฐานอยู่ หรือรูปเทพเจ้า ดาบ ผ้าเจ็ดสี ธง พวงมาลัย กระถางธูป กระดาษขลุ่ย เหล่านี้เป็นเครื่องประดับศาลให้มีความงาม

ต้องการสื่อสารถึงกัน โดยร่างทรงเปรียบเหมือนคนกลางในการติดต่อ ตามความเชื่อหมายถึงเจ้าที่มีหน้าที่ปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คน ทำนายทายทัก ให้โชคลาภเมื่อมีคนขอให้ช่วย

ร่างทรงมีอีกความหมายคือ เป็นผู้อาศัย หมายถึงคนที่มีเจ้าพ่อมาจับ แล้วครอบครู แต่งกับเจ้าพ่ออีกองค์ มีการให้ขันหมาก พิธีรับเป็นร่างทรงจึงสมบูรณ์เต็มตัว (นิคม, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม, 2566)

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชุมชนหมู่ 8 และหมู่ 10 พบว่ามีความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหรือเจ้าปู่ กุมารทอง และแม่นางไม้ เจ้าพ่อและเจ้าปู่ใช้สำหรับผู้ชาย แม่นางไม้สำหรับผู้หญิง ถ้าเป็นเด็กเรียกว่ากุมาร จำนวน 27 องค์ ดังนี้

บ้านกอไผ่ (หมู่ 8)

1. เจ้าพ่อขุนราม
2. เจ้าพ่อขุนทรัพย์
3. เจ้าพ่อสุวัฒน์
4. เจ้าพ่อศรีบังใบ
5. เจ้ายอดแก้ว
6. เจ้าแก้วกายสิทธิ์

บ้านศาลาท่าทราย (หมู่ 8)

1. เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ
2. พ่อปู่ประกายแก้ว
3. เจ้าพ่อมะขามเฒ่า
4. แม่นางทิพย์มณฑา
5. กุมารทองเกตุมณี
6. แม่นางสร้อยมาลี
7. เจ้าพ่อเขาวงศ์
8. แม่นางทัศนีย์
9. เจ้าพ่อขอนแก่น
10. เจ้าพ่ออินทร์เขียน
11. เจ้าพ่อโหมคำเทียน

12. เจ้าพ่อซอนแก่น

13. เจ้าพ่อหงส์ทอง

14. กุมารทอง

บ้านอ่าวหม้อแกง (หมู่ 10)

1. เจ้าพ่อมาลัยกัลป์

2. เจ้าพ่อคลองชะโด

3. เจ้าพ่อหลักเมือง

4. เจ้าพ่อขุนเณร

5. เจ้าพ่อปู่หิน

6. พ่อเลี้ยงเวียงทอง

7. แม่เฒ่าด้า

ส่วนบ้านสองคลองไม่มีร่างทรงเนื่องจากจำนวนประชากรน้อย คนที่บ้านสองคลองจะมาร่วมงานไหว้ศาลที่หมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกง

ปัจจุบันพบว่ามีร่างทรงที่ยังคงมีการเข้าทรงอยู่จำนวน 11 คน คือ

บ้านกอไผ่ หมู่ 8 คือ เจ้าพ่อขุนทรัพย์, เจ้าแก้วกายสิทธิ์, เจ้าพ่อศรีบังใบและเจ้ายอดแก้ว, เจ้าพ่อสุวัฒน์

บ้านศาลาทำทราย หมู่ 8 คือ เจ้าพ่อเขววงค์, เจ้าพ่อขุนเณร, กุมารทอง, พ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเฒ่า แม่นางทิพย์มณฑา กุมารทองเกตุมณี มีคนทรงคนเดียวกัน

บ้านอ่าวหม้อแกง หมู่ 10 คือ เจ้าพ่อมาลัยกัลป์, เจ้าพ่อคลองชะโด, เจ้าพ่อปู่หิน

ส่วนร่างทรงคนอื่นปัจจุบันไม่ได้เข้าทรงแล้ว สาเหตุมาจากอายุมากขึ้น ความเจ็บป่วย หรือบางคนรับขันธแต่ไม่ได้เข้าทรงตั้งแต่แรก

ในอดีตเดิมมีเจ้าพ่อหรือร่างทรงจำนวนมากกว่านี้ แต่ปัจจุบันด้วยสถานการณ์โรคระบาดและไม่มีการสืบทอดของร่างทรง คือเมื่อร่างทรงคนเดิมเสียชีวิตไม่มีการสืบทอด อาจเกิดจากการที่เจ้าพ่อไม่หาผู้สืบทอดเป็นร่างทรงต่อ หรือคนที่รับเป็นร่างทรงบางคนไม่เข้าทรงทำให้เจ้าพ่อหายไป อีกทั้งคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจในการสืบทอด จึงทำให้ปัจจุบันจำนวนของร่างทรงและเจ้าพ่อลดลง

การเป็นร่างทรง จากการสัมภาษณ์ร่างทรงจำนวน 16 คนพบว่า การที่จะเป็นร่างทรงได้มาจากการถูกเลือกจากเจ้าองค์นั้น โดยมีการทำนายทายทักจากเจ้าพ่อองค์อื่น ผู้ถูกเลือกส่วนใหญ่มี

อาการป่วยที่หาสาเหตุไม่ได้ คือปวดศีรษะ ปวดแขนปวดขา เป็นไข้ ไม่สบายตามเนื้อตามตัว บางคนมีอาการค่อนข้างรุนแรงคือ หัวใจบีบ คัดแน่น วิงเวียน รักษาไม่หาย อาการเจ็บป่วยหายเมื่อยอมรับเป็นร่างทรง เมื่อผู้ถูกเลือกยอมรับเป็นร่างทรงต้องทำพิธีรับชั้น 5 หรือชั้น 9 และทำพิธีแต่งกับเจ้าพ่ออีกองค์ หมายถึงการยอมรับเป็นร่างทรง และกำหนดวันในการเข้าทรง สำหรับการรับชั้นเรียกว่า แต่งเจ้ารับชั้น หมายถึง แต่งร่างทรง คือเตรียมชั้น 5 หรือชั้น 9 (ชั้น 5 รับเจ้าเพื่อบูชา ไม่เข้าทรง , ชั้น 9 รับเป็นร่างทรง) มีสิ่งของเหมือนงานแต่งงาน จึงเรียกว่าแต่งเจ้า (อัมพร วงศ์พันธ์. การสื่อสารส่วนบุคคล. 12 พฤษภาคม 2565) ชั้น 5 ประกอบด้วย รูป 5 ดอก, เทียน 1 เล่ม, ดอกไม้ 5 ดอก (ดอกดาวเรืองหรือดอกบัว), หมาก 5 คำ, บุหรี่ เงิน 19 บาท ก่อนรับชั้นต้องอาบน้ำชำระร่างกายก่อน (เสมอใจ โสมภี. การสื่อสารส่วนบุคคล. 12 พฤษภาคม 2565)

ส่วนชั้น 9 คือการรับเป็นคนทรงเจ้า การรับชั้น 9 ประกอบด้วย พานครุมีกรวยดอกไม้ 9 ดอก นิยมใช้ดาวเรืองหรือดอกบัว เทียน 9 เล่ม เงิน 19 บาท เมื่อเตรียมสิ่งของเรียบร้อยแล้ว ยกชั้น 9 บอกกล่าวแก่เจ้าว่าจะรับหน้าที่เป็นร่างทรงคนต่อไป โดยจะประพาศดินให้เหมาะสมอยู่ในศีลธรรม

การรับชั้นกับเจ้าพ่ออีกองค์ เรียกว่าการแต่งเจ้า หมายถึง แต่งเจ้าให้เป็นองค์ขึ้นมา แต่งกับเจ้าที่เป็นครูของเจ้าองค์นั้น การแต่งเจ้าทำเหมือนการแต่งงานคือ มีขนมขันหมาก 9 คู่, หมูนอนตองไก่, หัวหมู จำนวนแล้วแต่เจ้าพ่อที่แต่งด้วยต้องการ, ขนมจันอับ และเงิน 99, 399 หรือ 999 บาท ให้เจ้าพ่อที่เป็นครูครึ่งหนึ่ง ตนเองครึ่งหนึ่ง เสร็จแล้วจึงเริ่มทรงได้ สามารถกำหนดวันที่จะเข้าทรงได้ (ณรงค์ มาเฟิง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2566)

การเข้าทรงของลาวเวียงที่นี่ทำได้ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่เดิมจะนิยมทำกลางคืนมากกว่า ถ้าเข้าทรงกลางวันจะต้องออกก่อนเวลาเที่ยง ในอดีตมีพิธีใหญ่ผู้คนมากมาย (เจริญ เจริญนพรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล. 2 กรกฎาคม 2565) แต่ปัจจุบันเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดทำให้จัดพิธีอย่างเรียบง่าย จัดกันเองในหมู่เครือญาติ พิธีทรงเจ้าจัดขึ้นก่อนพิธีไหว้ศาล ถ้าจัดเข้าทรงตอนกลางคืนเข้าทำพิธีไหว้ศาล หรือถ้าเข้าทรงตอนเช้าจะไหว้ศาลช่วงสาย

การแต่งกายของร่างทรง นิยมแต่งกายแบบโบราณนุ่งผ้าถุง อาจเป็นการแต่งกายแบบลาวหรือสวมเสื้อผ้าที่เบาสบาย เนื้อผ้ามีลวดลายคล้ายเครื่องแต่งกายลเก เช่น กางเกงแพร เสื้อกุยเฮง มีผ้าคาดมาคาดที่เอว หรือพาดไหล่ ใช้สีสด เจ้าพ่อชอบสีอะไรให้ใส่นั้น เช่น สีแดง สีชมพู สีเขียว เป็นต้น บางองค์กินหมากพลูด้วย

เจ้าพ่อที่ชุมชนทั้ง 2 แห่งนี้ ร่างทรงและชาวบ้านเชื่อว่ามาจากเมืองเวียงจันทน์ อาณาจักร ล้านช้างในอดีต มีอายุ 300-400 ปีขึ้นไป

การประทับร่างของเจ้าพ่อหรือวิญญาณเรียกว่าจับ เจ้าพ่อจับร่างทรงได้ก็ต่อเมื่อผู้เป็นร่าง ทรงอันเชิญให้เข้าร่าง โดยการจุดธูปเทียนเรียก ใช้ธูป 9 ดอก อัญเชิญด้วยบุหรี เหล้า เงิน เมื่อเจ้าพ่อ เข้าประทับร่างทรงบางคนจะรู้สึกตัว หรือรู้สึกตัวแต่บังคับตนเองไม่ได้ เช่นการสูบบุหรี ซึ่งปกติคน ทรงบางคนจะไม่สูบบุหรีแต่เมื่อเจ้าเข้าทรงจะสูบบุหรี เจ้าพ่อจะเป็นผู้กำหนดให้ร่างทรงทำในสิ่งที่ตน ต้องการ ในพิธีกรรมอาการของร่างทรงแต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไปบางคนจะหาวคล้ายกับคนง่วงนอน หลับตา บางคนยิ้มแฉ่งแจ่มใส บางคนร้ายรำ ร่างทรงจะไม่รับรู้ในสิ่งที่เจ้าพ่อพูดหรือเห็นเรียกว่า ปิดธาตุ เสมือนว่าเจ้าของร่างทรงนั้นถูกย้ายไปอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง ผู้คนที่มาเข้าร่วมพิธีทรงจะให้เจ้าพ่อ ทำนายทายทัก หรือถามเรื่องที่อยากรู้ การงาน การเงิน โชคลาภ นอกจากหน้าที่ในการปิดเป่าทุกข์ บำรุงสุขให้กับคนทั่วไปแล้ว ร่างทรงยังมีหน้าที่ทำนายทายทักบุคคลที่มีองค์เจ้าพ่อ เจ้าปู่ หรือเจ้าแบบอื่น ๆ และทำหน้าที่แต่งกับผู้ที่มิเจ้าแฝงอยู่เพื่อเป็นร่างทรงอีกด้วย เมื่อเจ้าพ่อออกจากร่าง ร่างทรงจะมีอาการชา การเข้าทรงขึ้นอยู่กับเจ้าพ่อแต่ละองค์ว่าจะเป็นผู้กำหนดวันหรือเวลาในการเข้าทรง อาจเข้าทรงทุกวัน หรือสัปดาห์ละครั้ง หรือแล้วแต่ความสะดวก บางองค์เข้าทรงในวันสำคัญเช่นวันไหว้ศาล ส่วนวันหยุดจะเว้นวันพระ กับช่วงเข้าพรรษา แต่ไม่ใช่ทุกองค์ (ณรงค์ มาเฟิง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2566)

ในการเข้าทรงพิธีไหว้ศาล บางชุมชนจะมีเจ้าหลายองค์มาร่วมพิธีดังเช่นที่หมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกง การเชิญมาจะเป็นการบอกกล่าวต่อกันในหมู่ร่างทรง และร่างทรงส่วนใหญ่รู้จักกัน จึงมีการเชิญกันมา

ประวัติความเป็นมาของร่างทรง

บ้านกอไผ่

เจ้าพ่อขุนราม หรือยายดอกไม้ เป็นร่างทรงเก่าแก่ของที่นี่ เสมือนเป็นหัวหน้าเจ้าพ่อของที่นี่ เจ้าพ่อหลายองค์แต่งกับเจ้าพ่อขุนรามเช่น เจ้าพ่อขุนทรัพย์ เจ้าพ่อสุวัฒน์ หรือถ้าใครเจ็บป่วยจะมาหาเจ้าพ่อขุนราม ปัจจุบันร่างทรงของเจ้าพ่อขุนรามเสียชีวิตแล้ว (ณรงค์ มาเฟิง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2566)

เจ้าพ่อขุนทรัพย์ คือเจ้าที่บริเวณบ้านของร่างทรงนี้ เป็นร่างทรงมาประมาณ 80 ปีแล้ว อาการก่อนรับขันธคือไม่สบาย ทำงานไม่ได้ จึงรับขันธโดยแต่งกับเจ้าพ่อขุนราม จึงหายป่วย ปัจจุบัน

หยุดทรงแล้วเพราะอายุมาก ปัจจุบันร่างทรงอายุ 100 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องราวคือบุตรสาว พิธีเข้าทรงและขึ้นศาลจัดขึ้นในเดือน 6 ขึ้น 13 หรือ 14 ค่ำ การทรงจัดขึ้นตอนกลางคืน พิธีไหว้ศาลจัดตอนเช้า ของไหว้ศาลของเจ้าพ่อขุนทรพย์จะต้องมี 2 อย่างเป็นคู่ เช่น ไก่ 2 หมูนอตอง 2 ผลไม้ชนิดละ 2 สำหรับร่างทรงของเจ้าพ่อขุนทรพย์มีการสืบทอด ตั้งใจจะให้ลูกเป็นผู้สืบทอดต่อ แต่ปัจจุบันร่างทรงผู้เป็นแม่ยังมีชีวิตอยู่ จึงยังไม่ได้สืบทอดให้กับลูก (สุมน สีสวย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

เจ้าพ่อศรีบังใบและเจ้ายอดแก้ว อยู่บ้านเดียวกับเจ้าพ่อขุนทรพย์ มีการรับขันธเป็นร่างทรงคือบุตรสาวอีกคน รับมาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว แต่ไม่มีการทรง (สุมน สีสวย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

เจ้าพ่อสุวัฒน์ เป็นร่างทรงมาประมาณ 60 กว่าปี เลิกทรงมา 10 ปีแล้ว ปัจจุบันอายุ 87 ปี การรับเป็นร่างทรงเริ่มจากอาการไม่สบาย จิตใจไม่สงบ จึงไปหาร่างทรงอีกองค์เพื่อหาสาเหตุ ได้ทำนายทายทักว่ามีองค์ จึงทำการเชิญองค์ด้วยการรับขันธ 5 เตรียมหมาก 5 คำ บุหรี่ เงิน 12 บาท รูป 5 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกไม้ 5 ดอก ก่อนรับขันธต้องอาบน้ำชำระร่างกายก่อน เมื่อเตรียมของเรียบร้อยแล้วจึงทำพิธีแต่งตั้งกับเจ้าพ่อขุนราม ที่มาเจ้าพ่อสุวัฒน์เชื่อว่ามาจากเวียงจันทน์ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย เป็นผู้รักษาคุ่มครองบ้านเรือน การเข้าทรงจัดปีละ 1 ครั้งช่วงเดือน 6 ถึงเดือน 7 ขึ้น 5 ค่ำ หมายถึงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ของไหว้ศาลอาหารคาวประกอบด้วย ก้อย ลาบ แกงเลียง ของหวานมีข้าวต้มมัด ข้าวปาด (คือขนมกวนแบบโบราณ ใช้แป้งข้าวเจ้าว กะทิ น้ำตาล ถั่วลิสง กวนเข้าด้วยกัน แล้วเทใส่ถาดสี่เหลี่ยมคล้ายตะโก) บางบ้านกวนข้าทิพย์ แต่ปัจจุบันไม่มีคนทำใช้วิธีซื้อแทน ผลไม้มีขนุน เครื่องดื่มถวายเหล้าขาว นอกจากนั้นมีหมาก ยา ในการประกอบพิธีร่างทรงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นบ้านอาจเป็นแบบลาว หรือขึ้นอยู่กับเจ้าพ่อชอบแบบใด สีใด ร่างทรงจะแต่งตามนั้น ดังเช่นเจ้าพ่อสุวัฒน์มักแต่งกายด้วยกางเกงแพร เสื้อกุยเฮงสีแดง มีผ้าคล้องคอ ในอดีตจะนิยมเข้าทรงตอนกลางคืน ไหว้ศาลเวลากลางวัน จัดงานใหญ่โตมีเครื่องเสียง มีเลี้ยงพระก่อนแล้วถึงไหว้ศาล บางบ้านมีการแสดงลิเกทั้งกลางวันกลางคืน แต่ปัจจุบันไม่ได้เข้าทรงเจ้าพ่อสุวัฒน์แล้ว เนื่องจากร่างทรงอายุมากขึ้น แต่ยังคงมีการไหว้ศาลกันในหมู่ครอบครัวอยู่ (เสมอใจ โสมภี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม, 2565)

เจ้าแก้วกายสิทธิ์ คือเจ้าที่ ร่างทรงรับขันธตอนอายุ 30 ปี ปัจจุบันอายุ 76 ปี เริ่มจากมีอาการไม่สบายไปหาหมอไม่หาย จึงไปหาเจ้าพ่อศรีบังใบได้ทายทักว่ามีองค์ และแต่งตั้งกับเจ้าพ่อศรีบัง

ใบ แต่ในการทรงไม่รับแขก คือเข้าทรงเวลาไปช่วยงานเจ้าพ่อองค์อื่น ไม่ทำนายทายทัก ทำพิธีไหว้ ศาลเดือน 7 (เดือนมิถุนายน) ขึ้น 9 ค่ำ (สมคิด จันละมูล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม 2565)

บ้านศาลาท่าทราย

เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ เนื่องจากผู้รู้ข้อมูลส่วนใหญ่เสียชีวิตหมดแล้ว หรือไม่สามารถให้ข้อมูลได้ เนื่องจากอาการป่วย แต่จากการสัมภาษณ์บ้านที่เป็นที่ตั้งของศาลเชื่อว่ามาจากเวียงจันทน์ ศาลนี้เปรียบเสมือนศาลประจำหมู่บ้านศาลาท่าทราย เดิมมีพิธีใหญ่โตเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว มีคนมาร่วมงานมากมาย แต่ปัจจุบันมีผู้มาไหว้น้อยลงกว่าเดิม อาจมาจากการที่คนรุ่นเก่าล้มหายตายจากกันไปเกือบหมด คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญน้อยลง ประกอบกับสถานการณ์โรคระบาดโควิดเมื่อ พ.ศ. 2563 ทำให้การรวมกลุ่มกันของผู้คนต้องรักษาระยะห่าง ส่วนการทรงเคยมีผู้กล่าวว่าตนเองมีองค์เจ้าปู่ แต่ไม่มีการทรงที่ชัดเจน ปัจจุบันจึงไม่มีการเข้าทรงเจ้าปู่ ส่วนศาลเดิมเป็นศาลไม้อยู่ริมคลองพระยารักษ์ ต่อมาย้ายขึ้นมาตั้งข้างบนฝั่งสร้างเป็นศาลไม้เหมือนเดิม ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นศาลปูนถึงปัจจุบัน (กาญจนา อีสอาด, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2566)

ภาพที่ 31 ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ หมู่ 8

หมายเหตุ : ทีมา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 22 เมษายน 2566)

ภาพที่ 32 พิธีไหว้ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ หมู่ 8

หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 22 เมษายน 2566)

พิธีไหว้ศาลจัดขึ้นหลังสงกรานต์ ไหว้ด้วยหัวหมู กล้วย เครื่องกระยาบวช คือ ขนมต้มแดงต้มขาว กล้วยน้ำว้า ข้าว ไข่ต้ม การแก้บนเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศจะถวายกัญชา เพราะเชื่อว่าเจ้าปู่ชอบ

พ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเต่า แม่นางทิพย์มณฑา กุมารทองเกตุมณี และแม่นางสร้อยมาลี เริ่มรับขันธเป็นร่างทรงประมาณอายุ 16-17 ปัจจุบันร่างทรงอายุ 49 ปี การรับเป็นร่างทรงเริ่มจากอาการไม่สบาย มีอาการเป็นไข้ เป็นลมเวลาโดนแดด ป่วยอยู่ประมาณครึ่งปี ไปหาหมอปัจจุบันแต่ไม่หายเลยไปหาร่างทรงเจ้าพ่อขุนราม ทักว่ามีองค์มาจับ ตอนแรกยังไม่รับทันที รับเป็นร่างทรงภายหลังโดยแต่งกับเจ้าพ่อขุนราม รับขันธ 9 ปัจจุบันยังทรงอยู่แต่ไม่เข้าทรงทุกปี ช่วงหลังไม่ค่อยได้เข้าทรงแล้ว (ณรงค์ มาเฟิง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2566)

แม่นางสร้อยมาลี การรับทรงมาจากไม่สบาย เจ้าพ่อศรีบังใบได้ทักว่ามืองค์ เมื่อรับขันธแล้ว มีการเข้าทรง 2-3 ครั้งเท่านั้น แต่ไม่ได้รับแขก ปัจจุบันไม่ได้ทรงแล้ว จึงไม่แน่ใจว่าองค์ของแม่นางสร้อยมาลียังอยู่หรือเปล่า แต่ยังทำพิธีไหว้ศาลอยู่ จัดในเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) ขึ้น 9 ค่ำ (สมนึก สันพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม 2565)

เจ้าพ่อเขาวงศ์ ร่างทรงเริ่มรับขันธประมาณอายุ 32 ปี เป็นร่างทรงมาประมาณ 30 กว่าปี แล้วเริ่มจากมีอาการไม่สบาย หัวใจบีบ รู้สึกล้มคลั่ง โวยวาย มีเจ้าหลายองค์มาทักว่ามีร่างทรง จึงแต่งรับขันธเป็นร่างทรง โดยแต่งกับเจ้าเรือนซ้องอังกาส การจัดพิธีกรรมอัญเชิญเจ้าพ่อเขาวงศ์และขึ้นศาลจัดขึ้นในเดือน 7 ขึ้น 7 ค่ำ ปัจจุบันไม่ค่อยรับทรงเพราะเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโควิดเกิดขึ้น และร่างทรงไม่สบาย จัดแต่พิธีขึ้นศาลเท่านั้น (อัมพร วงศ์พันธุ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 มิถุนายน 2565)

แม่นางทัศนีย์ ร่างทรงปัจจุบันอายุ 79 ปี การรับองค์มาจากมีอาการไม่สบาย เวียนหัว และมีเจ้าทักว่าปลุกบ้านทับที่อยู่ของเจ้า เพราะเดิมบริเวณที่ปลุกบ้านมีต้นไม้ใหญ่มีนางไม้สถิตอยู่ จึงปลุกศาลให้ ทำการรับขันธ 5 กับเจ้าพ่อศรีบังใบ แต่ไม่ได้ทำการเข้าทรงเรียกว่า “เทียบ” ทำพิธีไหว้ศาลเท่านั้น จัดขึ้นในวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 7 ของไหว้หลักคือขนมหวาน 2 ถาด หัวหมูหรือหมูนอตอง ผลไม้เช่น มะพร้าว กล้วย น้ำหวานต้องเป็นน้ำแดงเท่านั้น พิธีจะมีขึ้นก่อน 11.00 น. ใช้น้ำมันตอร์ณีสารพรมที่ศาล (การทำน้ำมันตอร์ณีสระอาดจากโอง ค่าครู 6 บาท เหล้า 1 ขวด ดอกไม้ธูปเทียน มีครูทำพิธีครอบ) เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข และขอขมา ทำการปักเส้า ฉัตร เพื่อข่มขุมเทวดา (ทับทิม สาธุสิทธิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม 2565)

เจ้าพ่อขนทอง เป็นเจ้าลาวเวียง เป็นเจ้าเด็ก อายุประมาณ 5 ปี มาจากเวียงจันทน์ อาการของร่างทรงก่อนรับเจ้าจะไม่สบาย นอนไม่มีแรง ลุกไปไหนไม่ได้ เจ้าพ่อขุนทรัพย์ได้ทักว่ามืองค์ จึงไปรับขันธ 9 กับเจ้าพ่อหลักเมืองที่วัดทุ่งอุทุมพร การประกอบพิธีกรรมจะทรงกลางวันช่วงเช้า จากนั้นเป็นพิธีขึ้นของและไหว้ศาล เนื่องจากเจ้าพ่อขนทองเป็นเจ้าเด็ก อาหารที่ไหว้จะเพิ่มนมเข้ามา การเข้าทรงจะไม่รับแขกหมายถึงไม่มีการบน ขึ้นของไหว้อย่างเดียว

ร่างทรงปัจจุบันเป็นมาตั้งแต่ พ.ศ.2545 แต่ปัจจุบันได้เลิกเข้าทรงแล้ว สาเหตุที่เลิกเนื่องจากเจ้าพ่อขนทองมาบอกว่าไม่มาเข้าร่างอีกแล้ว แต่ยังคงทำพิธีไหว้เจ้าพ่อขนทองถึงปัจจุบัน โดยศาลจะตั้งอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อ 5 หลัง ข้างบ้านผู้ใหญ่บ้าน พิธีไหว้ศาลไหว้เจ้าพ่อทั้ง 5 องค์ คือ เจ้าพ่ออินทร์ เขียน เจ้าพ่อโหมคำเทียน เจ้าพ่อขนแก่น เจ้าพ่อหงส์ทอง และเจ้าพ่อขนทอง ส่วนร่างทรงของเจ้า

พ่อเสียชีวิตไป 3 คน คือร่างทรงเจ้าพ่ออินทร์เขียน ร่างทรงเจ้าพ่อไหมคำเทียน และร่างทรงเจ้าพ่อ
ขอนแก่น ไม่มีผู้สืบทอดต่อ เหลือแต่ศาลเจ้าพ่อเท่านั้น ส่วนร่างทรงของเจ้าพ่อหงส์ทองยังมีชีวิตอยู่
ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่จะมาร่วมทำพิธีไหว้ศาลในเดือน 7 ขึ้น 3 ค่ำ มีพิธีไหว้เจ้าพ่อ
ทั้ง 5 หลัง (รัตนา โถแพ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม, 2565)

กุมารทอง ร่างทรงกุมารทองแต่งกับเจ้าพ่อขุนราม รับเป็นร่างทรงตอนอายุ 40 ปี ปัจจุบัน
ร่างทรงอายุ 72 ปี การรับเป็นร่างทรงมาจากอาการไม่สบายไม่หายจึงไปหาเจ้าพ่อขุนราม เจ้าพ่อขุน
รามได้ทักถามองค์กุมารทองที่บ้านจึงทำพิธีรับขึ้น การทำพิธีไหว้ศาลจัดขึ้นทุกปีในเดือน 7 ขึ้น 6 ค่ำ
(ไพรัช จันทรรูปงาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 กรกฎาคม 2565) อาหารที่ไหว้ประจำคือน้ำแดงน้ำ
เขียวเป็นของโปรดกุมารทอง

บ้านอ่าวหม้อแกง

เจ้าพ่อมัลลย์กัลป์ เริ่มเข้าทรงตั้งแต่อายุ 14 การเป็นร่างทรงมาจากอาการเจ็บขา รักษาไม่
หาย มีร่างทรงที่เป็นเทพได้ทักถามองค์ จึงทำพิธีรับขึ้นกับพระภิกษุ ซึ่งต่างจากร่างทรงอื่นส่วนใหญ่
จะแต่งกับเจ้าพ่ออึกองค์ พระภิกษุที่ทำพิธีรับขึ้นคือ อาจารย์สร้อย บ้านแม่น้ำ วัดดอกบัว จ.
สุพรรณบุรี มีทำพิธีบายศรีเพื่อรับองค์ การเข้าทรงเจ้าพ่อมิได้เรียกร้องสิ่งใดตอบแทน ขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็น
ไว้ว่าจะให้สิ่งใดเป็นการตอบแทนในความสำเร็จ เช่น อาจถวายบายศรี ส่วนองค์เจ้าพ่อจะชอบเหล่า
(ไม่เปิดเผยชื่อ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม 2566)

เจ้าพ่อหลักเมือง ชื่อจีนคือ ปิงเถ่ากง ที่มาของเจ้าพ่อหลักเมืองมาจากเสาหลักเมือง
สุพรรณบุรี เสาต้นแรกมาจากจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำด้วยทองสำริด ขนย้ายมาทางเกวียน เดิมเจ้าพ่อ
หลักเมืองจะคู่กันกับวัดกงจักร (วัดกงจักรอยู่ถนนสุพรรณ-เก้าห้อง ตำบลรั้วใหญ่) แต่เสานั้นจมน้ำอยู่
ที่วัดพระลอย ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ตัวศาลตั้งอยู่ที่บริเวณตลาดบางปลาหมอ แต่ไม่มี
เสาหลักเมืองอยู่ เดิมเจ้าพ่อหลักเมืองเข้าทรงที่วัดมะนาว ตำบลทับตีเหล็ก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี คน
ทรงชื่อยายเผ่าจัน ต่อมายายเผ่าจันเสียชีวิต จึงมาจับร่างทรงผู้หญิงชื่อป้าตุ้ตั้งแต่ตอนอายุ 27 จนถึงอายุ
89 ร่างทรงได้เสียชีวิต กฎเกณฑ์การเลือกร่างทรงของเจ้าพ่อหลักเมืองคือเนื่องจากเจ้าพ่อหลักเมือง
ต้องคำสาปจึงมีกฎว่าเป็นผู้ชายต้องไม่มีลูกและภรรยา หรือถ้าเป็นผู้หญิงต้องไม่มีลูกไม่มีสามี
เช่นเดียวกัน ส่วนเตี้ยซึ่งเป็นน้องของเจ้าพ่อหลักเมืองไปจับอีกคนที่มาจากโคกคราม เชื่อว่าเจ้าพ่อ
หลักเมืองเป็นเจ้าเงินเพราะเมื่อเข้าทรงจะพูดเงิน ในขณะที่ร่างทรงเป็นคนลาว เวลาทรงจะไม่พูดลาว
หรือพูดสำเนียงลาวจะพูดแต่ภาษาจีนเท่านั้น เวลาทรงจะมีอุปกรณ์ที่วางไว้ข้างตัวคือมีดโกนไว้ปาดให้

เลือดออก แล้วใช้เลือดนั้นเขียนบนกระดาษหรือผ้าเป็นตัวหนังสือจีนคือ “ฮู้” ให้กับผู้ที่มาหาเจ้าพ่อ (ฮู้ คือ เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าเพื่อใช้ปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย มีพลังในการปกป้องสิ่งไม่ดีให้หายไป) ปัจจุบันไม่มีการเข้าทรงแล้ว เพราะคนทรงเสียชีวิต (ญานิศา เจริญผล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กรกฎาคม 2566)

เจ้าพ่อคลองชะโด

เป็นน้องของเจ้าพ่อหลักเมือง เรียกว่าเตี้ยหลักชัย ชื่อจีนคือเซี่ยเอ็งกง เจ้าพ่อหลักเมืองชื่อจีนเรียกว่า “ปึงเถ่ากง” ส่วนเจ้าพ่อคลองชะโดชื่อจีนเรียกว่า “เซี่ยเอ็งกง” ที่มาของการเป็นน้องของเจ้าพ่อหลักเมืองคือ เมื่อ 7 ปีที่แล้วมีงานที่บ้านโคกคราม มีเจ้ามาหลายองค์ต่างคนต่างแทนตนเองว่า “เตี้ย” จึงมีคนตั้งคำถามว่า “องค์นี้ก็เตี้ยองค์นั้นก็เตี้ย มืองค์ไหนบ้าง” เจ้าพ่อหลักเมืองจึงนำเหล่าเทใส่แก้วแล้วใช้มีดบาดลิ้นให้เลือดหยดลงแก้ว แล้วให้นำไปให้เจ้าองค์อื่นกิน ถ้าใครกินนั่นคือน้องของเจ้าพ่อหลักเมือง ถ้าใครไม่กินให้เททิ้ง เจ้าสามองค์แรกไม่กิน มีเจ้าองค์ที่สี่กินคือร่างทรงเจ้าพ่อคลองชะโดปัจจุบัน เจ้าพ่อหลักเมืองจึงนับเจ้าพ่อคลองชะโดเป็นน้องตั้งแต่บัดนั้น เจ้าพ่อคลองชะโดหรือเตี้ยจะพูดทั้งไทยและจีน ขึ้นอยู่กับว่าคนที่มาหาพูดไทยหรือถ้าเป็นคนเชื้อสายจีนสามารถฟังภาษาจีนออกจะพูดจีน เจ้าพ่อหลักเมืองใช้เลือดในการเขียนตัวหนังสือ แต่เจ้าพ่อคลองชะโดใช้หมึกแทนเขียนด้วยฟูกัน ส่วนใหญ่คนที่มาหาจะมาเรื่องค้าขายขอให้ขายดี

เริ่มทรงตั้งแต่อายุ 20 ปัจจุบันอายุ 52 ปี เริ่มโดนทักว่ามืองค์นานแล้วตั้งแต่อายุ 14 ที่บ้านมีต้นตาล ร่างทรงเห็นจิ้ง 2 คนใส่ชุดสีแดงเดินบนยอดต้นตาลถือมิดในช่วงเวลาโพล้เพล้ใกล้ค่ำ จึงรู้สึกไม่พอใจ ต่อมาราวครึ่งปีเริ่มมีอาการป่วย ทำงานได้บ้างไม่ได้บ้าง พออายุ 19 ร่างทรงเจ้าพ่อหลักเมืองถามว่าจะรับมั๊ย เจ้าเป็นน้องของเจ้าพ่อหลักเมือง แต่ตอนนั้นยังไม่อยากรับทรง สุดท้ายรับทรงเพราะทนไม่ไหวกับอาการป่วย โดยแต่งกับเจ้าปู่เขานกจอดหรือเจ้าพ่อเป็ก เจ้าปู่เขานกจอดเป็นลาวโซ่งอยู่ที่อุ้มทอง การมาหาเจ้าพ่อคลองชะโดสำหรับผู้ที่ต้องการให้ช่วยหรือทำนายทายทัก ค่าทรงแล้วแต่จะให้ จะตอบแทน เจ้าทรงคนไม่เรียกเงินทองจากมนุษย์ห้ามเรียกร้อยเงินทองอันนี้เป็นข้อห้ามของเจ้าพ่อ การแต่งกายชุดทรงคล้ายชุดจิ้ง มีการเปลี่ยนชุดทุกปี ทุกปีจะมีการจัดงานเพื่อถวายเจ้าพ่อ มีการจับเงิน ปกติเจ้าจะไม่จับเงิน ถ้าสิ่งของที่ขอสำเร็จขอให้คนที่มาขอมาตอบแทนอย่างน้อย 1 ครั้งในช่วงงานพิธี เช่นมาช่วยงานประจำปี งานประจำปีของเจ้าพ่อคือช่วงเดือนหกถึงเดือนแปด หมายถึงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม โดยมีเดือนหกเป็นหลักเนื่องจากครูบาอาจารย์ทำมาอย่างนั้น แต่วันที่แล้วแต่จะตรงกับวันไหน บางครั้งอยู่ปลายๆ เดือนเมษายนหรือต้นเดือนพฤษภาคม ตัวคนทรงและภรรยาจะ

ถวายเจ้าด้วยเครื่องกระยาบวช 2 ถาด ข้อปฏิบัติของร่างทรงต้องอยู่ในศีลในธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น คิดดีทำดี การเข้าทรงทำทุกวันยกเว้นวันพระ (ญาณิศา เจริญผล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 กรกฎาคม 2566)

เจ้าพ่อขุนเณร เป็นร่างทรงมาแล้ว 33 ปี ปัจจุบันอายุ 73 ปี แต่งกับเจ้าพ่อหลักเมือง ก่อนรับขันธมือการไต่กลิ่นพวงมาลัยคือกลิ่นมะลิ ได้เล่าให้คนที่บ้านฟังแต่คนที่บ้านไม่เชื่อ กลิ่นพวงมาลัยนี้ไต่กลิ่นประมาณ 3-4 ครั้ง จากนั้นมือการเจ็บป่วย จึงรับขันธ ส่วนตัวเจ้าพ่อขุนเณรเชื่อว่ามาจากเวียงจันทน์ เดิมมีร่างทรงของเจ้าพ่อขุนเณรอยู่แล้ว เมื่อคนเก่าเสียชีวิต เจ้าพ่อจึงเลือกมาประทับกับร่างทรงคนปัจจุบัน เจ้าพ่อขุนเณรยังมีบริวารอีก 2 องค์เป็นกุมารทอง คือ น้องจุกและน้องหญิง เจ้าพ่อขุนเณรรักษาอาการป่วยเมื่อคนเจ็บป่วยมาให้ช่วยหรือมาขอ บนในสิ่งที่ต้องการ การจัดพิธีไหว้ศาลทำขึ้นทุกเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) ขึ้น 11 หรือ 12 ค่ำ ของไหว้ทุกอย่างต้องเป็นคู่ (จินดา ศรีจันทร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 กันยายน 2565)

เจ้าพ่อปู่หิน ร่างทรงมาเข้าทรงที่บ้านอ่าวหม้อแกงแต่ไม่ได้มาทุกปี แล้วแต่ว่าปีไหนเจ้าองค์อื่นไม่มา การเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อปู่หินมาจากมือการป่วยเป็นเวลา 6 ปี ยกแขนไม่ขึ้น รักษาไม่หาย กินข้าวไม่ได้ ร่างกายผ่ายผอม มีหมอดูทักว่าต้องรับองค์เจ้าพ่อแล้วชีวิตจะดีขึ้น จึงไปหาเจ้าพ่ออีกองค์คือเจ้าพ่อทรงแค รับขันธ 9 แล้วทำพิธีแต่ง มีขันหมาก 42 ขัน เงิน 42 บาท ทอง 42 บาท จากนั้นจึงเริ่มทรงเป็นต้นมาเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2533 หน้าที่ของร่างทรงคือ ช่วยเหลือผู้คนยามเจ็บไข้ได้ป่วย ให้ประสบความสำเร็จในเรื่องที่ขอ เมื่อได้ตามที่ต้องการแล้วผู้คนที่มาขอจะถวายสิ่งของตามที่ได้บนไว้ ถ้าเป็นเจ้าพ่อโบราณจะถวายด้วยหมูหรือไก่ แต่ถ้าเป็นเจ้าสมัยใหม่จะถวายเงิน (นาวิ พันธุ์วงศ์ราษฎร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม 2566)

พ่อเลี้ยงเวียงทองและแม่เฒ่าคำ ไม่มีร่างทรง มีเพียงหิ้งที่เชื่อว่าพ่อเลี้ยงและแม่เฒ่าสถิตย์อยู่ตรงนั้น การจัดงานไหว้เจ้าทั้งสองจัดขึ้นหลังสงกรานต์ เป็นประเพณีที่รวมลูกหลาน จุดประสงค์การไหว้เพื่อให้อยู่ดีมีสุข ทำปีละครั้ง ของที่ไหว้ประกอบด้วย ไก่ ข้าวต้มไม่มีกล้วย เหล้า แต่ไม่มีศาลที่จะใช้วิธีกำหนดว่าพ่อเลี้ยงอยู่ตรงนี้ใช้ปูเสื่อแทนเพื่อวางของไหว้ ส่วนแม่เฒ่าคำจะไหว้ข้างนอก พิธีเริ่มตั้งแต่เช้าประมาณ 7 โมง ชาวบ้านนำอาหารมาไหว้ที่บ้านพิธี จากนั้นรอนจุนธูปหมัดจึงลาของไหว้กล้วยและข้าวต้มมัดนำกลับบ้าน ส่วนเหล้าจะกรอกใส่ขวดน้ำรวมกัน ส่วนไก่ต้มนำมารับประทานร่วมกันตั้งวงข้าว โดยแยกเป็นวงผู้ใหญ่และวงเด็กต่างหาก แสดงให้เห็นถึงความกลมเกลียวกันของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ เด็กๆ ในชุมชนได้รู้จักกันทุกคน และเป็นการให้เด็กๆ ได้

เข้าร่วมพิธีสำคัญเพื่อปลูกฝังสืบทอดประเพณีนี้ต่อไป เป็นประเพณีที่ทำตามปู่ย่าตายายสืบทอดมาจากเวียงจันทน์ (ฉลอง จันทร์เกตุเลียด, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม 2566)

4.5 พิธีไหว้ศาล

การไหว้ศาลคือการแสดงความเคารพต่อวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าสถิตอยู่ในศาล ทุกปีจึงมีการไหว้ศาลเพื่อเป็นการตอบแทนสิ่งที่ได้รับจากศาล เช่นการขอโชคลาภ การขอให้ประสบความสำเร็จในชีวิต การหายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อมาขอพรจากศาล ดังนั้นจึงต้องมีการตอบแทนให้กับวิญญาณเหล่านี้ เพื่อที่ครั้งต่อไปหรือปีหน้าชีวิตของตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีความสุข ปราศจากอุปสรรคใดๆ ในการดำเนินชีวิต

พิธีไหว้ศาลจัดขึ้นหลังจากทำพิธีเข้าทรงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตอนเช้าคือพิธีไหว้ศาลหรือขึ้นศาล จัดประมาณ 9 นาฬิกาเป็นต้นไป ชาวบ้านจะเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ทั้งอาหารคาวหวานและผลไม้ อาหารเหล่านี้เจ้าบ้านที่ไหว้จัดเตรียมของตนเอง บ้านอื่นสามารถนำอาหารมาร่วมได้ หรือถ้าเป็นศาลประจำชุมชนแต่ละบ้านจะนำอาหารของตนเองมาร่วมไหว้ด้วย อาหารคาวนิยมไหว้ด้วยหัวหมู ไก่ หมูสามชั้น หมูน่อง หมายถึงเนื้อหมูหนึ่งวางบนใบตอง เปิด แกงส้ม แกงเลียง ข้าวปล่าว ลาบ ก้อย ขนมน้ำยา ปลาเผา ปลายำ (นำปลาแห้งมาฉีกแล้วยำ)

ส่วนของหวานคือ เครื่องกระยาบวช มีบัวลอย ขนมห่มแดงต้มขาว และของหวานที่นิยมใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้ เช่น ข้าวต้มมัดใต้ 9 เปาะ ทองหยิบทองหยอด ฝอยทอง ขนมห้วยฟู กระยาสารทบางบ้านกวนเอง กาละแม ข้าวปาด ขนมน้ำยา และขนมหวานอื่นๆ ตามแต่จะหาได้หรือเป็นขนมที่เจ้าพ่อชอบ ขนมเหล่านี้บางบ้านทำเองก่อนวันไหว้ 1 วัน

ส่วนผลไม้เลือกไหว้ด้วยผลไม้มงคล เช่น

กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม ทำการสิ่งใดจะสำเร็จได้ง่าย สะดวกสบาย

มะพร้าว เป็นผลไม้ที่มีน้ำบริสุทธิ์นิยมใช้ในงานพิธีต่างๆ

ขนุน เชื่อว่าจะมีผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

ฟักทอง เป็นตัวแทนความเจริญรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์

สับปะรด เปรียบเหมือนมีหูตาเยอะเหมือนสับปะรด ดูแลการงานได้ทั่วถึง

แอปเปิ้ล ตัวแทนความสงบสุข

องุ่น หมายถึงความอุดมสมบูรณ์

ส้ม มะม่วง อุ่น เงาะ แก้วมังกร ฟักทอง กะทอน ส่วนผลไม้ที่ไม่นำมาไหว้คือ มังคุด และที่ขาดมิได้ต้องมีในของไหว้คือเหล้าขาว เจ้าพ่อแทบทุกองค์กินเหล้า พร้อมด้วยบายศรีและไข่ต้ม หมากพลู ดอกไม้รูปเทียน ฉัตร บายศรี เพื่อถวายเจ้าพ่อ หรือหากใครบนบานไว้ว่าจะนำของมาถวายเมื่อได้สมปรารถนาก็จะเตรียมของสิ่งนั้นมาถวายด้วย

นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งด้วยสิ่งของมงคลหรือเครื่องประดับพิธีคือ ฉัตร บายศรี แบ่งตามลำดับชั้นตามศักดิ์ของเจ้าพ่อ ถ้าศักดิ์สูงใช้ 9 ชั้น รองลงมา 3 ชั้น ตามลำดับ

ภาพที่ 33 การเตรียมของไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว และเจ้าพ่อมะขามเฒ่า หมู่ 8

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 มิถุนายน 2565)

ภาพที่ 34 การเตรียมอาหารคาวหวาน

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 35 ข้าวต้มมัดใต้ 9 เปาะ

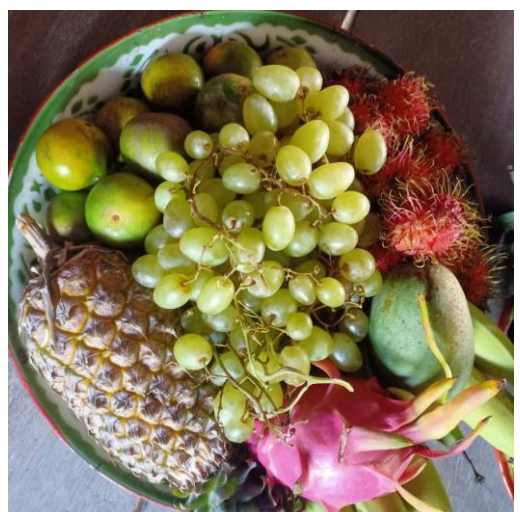
หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 36 การเตรียมทำข้าวต้มมัดสำหรับพิธีไหว้ศาลหมู่บ้าน 8

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 37 ผลไม้มงคล

หมายเหตุ : ผลไม้มงคลประกอบด้วย กล้วย แอปเปิ้ล ขนุน ฟักทอง มะพร้าว องุ่น เงาะ สับปะรด ส้ม แก้วมังกร มะม่วง ที่มา สุนันทา เงินไฟโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 38 อาหารคาว

หมายเหตุ : ประกอบด้วยหัวหมู เป็ด และไก่
 ที่มา สุนันทา เงินไฟโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

เมื่อเตรียมของเรียบร้อยแล้วนำอาหารเหล่านี้และเครื่องประกอบพิธี เช่น ฉัตร บายศรี เดินวนรอบศาล 3 รอบ โดยมีร่างทรงเป็นผู้นำ หลังจากนั้นนำอาหารวางบนโต๊ะที่จัดเตรียมไว้หน้าศาล บางส่วนนำขึ้นไปถวายบนศาล หลังจากนั้นผู้ร่วมพิธีจุดธูป 12 ดอกนำไปปักที่ช่องไห้และในกระถางหน้าศาลหรือปักไว้ที่ใต้ศาลรอบๆ บริเวณ แล้วรอนจนธูปหมดดอก แต่ก่อนมีรำถวายเจ้าพ่อพร้อมวง

ดนตรีแต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นใช้เครื่องเสียงแทนมีนางรำๆถวาย แต่บางบ้านไม่มี ชาวบ้านและร่างทรง ร่วมกันรำเอง ระหว่างรอรูปหมดเจ้าพ่ออาจกล่าวกับผู้มาเข้าร่วมพิธีรวมถึงลูกหลานดังเช่น กล่าวถึง พิธีไหว้ศาลว่า “เป็นสิ่งที่ทำกันสืบต่อมาจากบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย ลูกหลานได้ทำสืบต่อกันมาเพื่อให้ ทำมาหากินดีขึ้น ให้ลูกหลานบอกปู่ย่าตายายว่าทำให้แล้วไม่ต้องห่วงจะได้ไปดี ประเพณีนี้ปู่ย่า ตายายได้ทำไว้ให้ แต่ไม่บังคับให้ลูกหลานทำต่อไป” ระหว่างรอเจ้าพ่อจะลงมาพรมน้ำมนต์ให้ โดยใช้ หญ้าคาหรือถ้าหาไม่ได้สามารถใช้ใบมะยม ใบคูณ ใบขนุน หรือใบมะขามแทนได้ บางบ้านชาวบ้านเจ้า พ่อเป่าหัวให้ขอของดีให้อยู่เย็นเป็นสุข มีโชคมีลาภ คำขयरุ่งเรือง บางคนนำศีรษะพ่อแก่ให้เจ้าพ่อ ลงนะเมตตามหานิยม อย่างเช่นเจ้าพ่อมาลัยกลับที่บ้านอ่าวหม้อแกง ก่อนเจ้าพ่อจะลงจากศาลมีการ จุดประทัด เจ้าพ่อพรมน้ำมนต์และแจกของเป็นขนมให้กับผู้ร่วมพิธี จากนั้นเจ้าพ่อผูกแขนด้วย สายสิญจน์ เสร็จแล้วผู้ร่วมพิธีจะแบ่งของไหว้ใส่ใบตองหรือกระถางวางไว้ตามพื้นดินให้กับสัมภเวสี หลังจากนั้นต่างคนต่างเก็บของไหว้แยกย้ายกลับบ้าน พิธีการสุดท้ายเป็นพิธีคำคุณ (ในภาษาอีสาน หมายถึง ดี, เป็นมงคล, ศริมงคล, เจริญก้าวหน้า, (อีสานร้อยแปด, เมนูภาษาอีสาน, 5 พฤษภาคม 2566)) คือการทำบุญใส่เงินในขันเงิน ขันเชิญคือพานบุหรี เทียน ชาวบ้านจะเข้าไปให้เจ้าพ่อทำนาย ทายหัก และขอความเป็นสิริมงคลจากเจ้าพ่อ จากนั้นจะถวายเป็นเงินในขันเชิญ หลังจากหมดคนที่ จะเข้ามาขอคำคุณ เจ้าพ่อจะออกจากร่างทรง เป็นอันเสร็จพิธีการไหว้ศาลหรือขึ้นศาล (นาวิ พันธุ์วงศ์ ราษฎร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม 2566)

ภาพที่ 39 ขันน้ำมนต์ที่ใช้ในพิธีไหว้ศาล

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ในพิธีเข้าทรงและไหว้ศาลจำนวน 3 บ้าน เนื่องจากบางบ้านได้จัดงานพร้อมกันในวันเดียวกัน ผู้วิจัยจึงเก็บภาพได้บางบ้านเท่านั้น และส่วนใหญ่หลายบ้านไม่มีการเข้าทรงแล้ว เนื่องจากไม่มีคนสืบทอดเป็นร่างทรง จึงมีแต่การไหว้ศาลเท่านั้น และจัดขึ้นอย่างเรียบง่ายในหมู่ญาติด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการระบาดของโรคติดต่อโควิด

ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ (บ้านศาลาทำทราย, หมู่ 8)

ภาพที่ 40 เครื่องประดับศาลและสิ่งของที่ใช้ไหว้

หมายเหตุ : ประกอบด้วยธูป กระดาษเงิน กระดาษทอง ผ้าแพรสี พวงมาลัย หมากพลู

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 41 ศาลเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ

หมายเหตุ : สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565)

ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเฒ่า แม่นางทิพย์มณฑา และกุมารทองเกตุมณี
(บ้านศาลาทำทราย, หมู่ 8)

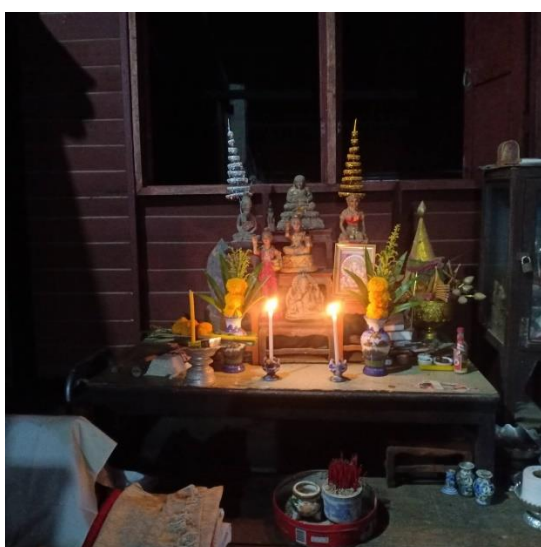
ก่อนที่จะทำพิธีไหว้ศาล บ้านคนทรงจะเลี้ยงเสาแม่ นางไม้บนบ้านก่อน เลี้ยงคือการไหว้ของ
ยกถาดอาหารไหว้ จากนั้นจึงไหว้ศาลด้านล่าง

ภาพที่ 42 ศาลเจ้าปู่ประจำบ้าน หมู่ 8

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 43 รูปพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเฒ่า กุมารทองเกตุมณี

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 46 ของไหว้ศาล

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 47 พิธีไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามแต่ว่า

หมายเหตุ : นำของไหว้เดินวนรอบศาล

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 48 พิธีไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเฒ่า

หมายเหตุ : หลังจากเดินวนรอบศาล 3 รอบเสร็จแล้ว นำของไหว้เตรียมบนโต๊ะและถวายของไหว้ที่ศาล

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 49 ผู้ร่วมพิธีจุดธูปไหว้ศาลพ่อปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามแต่ว่า

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565)

ศาลเจ้าพ่อเขาวงศ์ (หมู่ 8, บ้านศาลาท่าทราย)

ภาพที่ 50 ศาลเจ้าพ่อเขาวงศ์

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 มิถุนายน 2565)

ภาพที่ 51 ของไหว้

หมายเหตุ : ของไห้วประกอบด้วยอาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำเชิยวน้ำแดง เหล้า
ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 มิถุนายน 2565)

ภาพที่ 52 การตกแต่งศาล

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 6 มิถุนายน 2565)

ศาลประจำหมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกง
เจ้าพ่อมาลัยกัน เจ้าพ่อคลองกระโดน และเจ้าพ่อหลักเมือง

ภาพที่ 53 ศาลประจำหมู่ 10

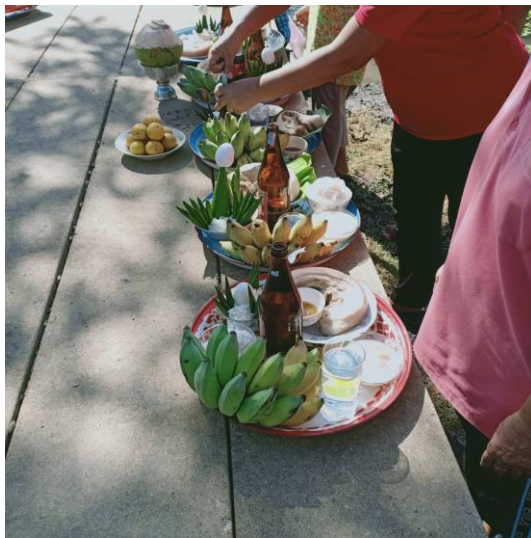
หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 54 ขบวนแห่ศาล

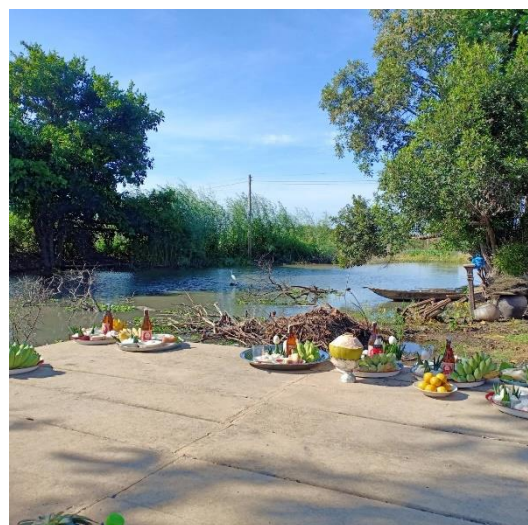
หมายเหตุ : ทีมฯ สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 55 การจัดเตรียมของไหว้หน้าศาลหมู่ 10

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 56 ของไหว้ศาลหมู่ 10

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 57 อาหารคาวหวาน

หมายเหตุ : อาหารคาวหวานที่ชาวบ้านนำมาไหว้
 ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 58 การจุดธูปไหว้ศาล

หมายเหตุ : หลังจากขบวนแห่เจ้าพ่อมาถึงแล้ว เจ้าพ่อขึ้นประทับที่ศาลประจำองค์ ชาวบ้านจุดธูป 9 ดอก ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 59 การรำถวายเจ้าพ่อ

หมายเหตุ : ระหว่างรออุปสมบท ร่างทรงและชาวบ้านร่วมกันรำถวายเจ้าพ่อ

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 60 ร่างทรงนำของแจกผู้ร่วมพิธี

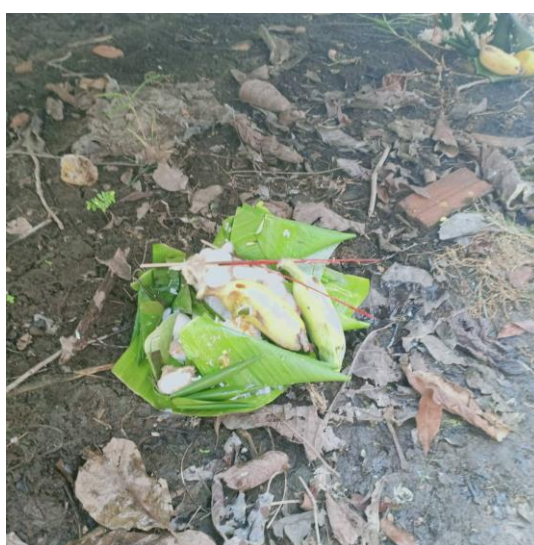
หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 61 การถวายอาหาร

หมายเหตุ : ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ภาพที่ 62 ผู้ร่วมพิธีแบ่งอาหารให้ลัมภเวสี

หมายเหตุ : อาหารจะถูกแบ่งใส่ใบตองวางไว้ที่พื้น

ที่มา สุนันทา เงินไพโรจน์ (ถ่ายเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565)

ศาลกะแปะกะบาน

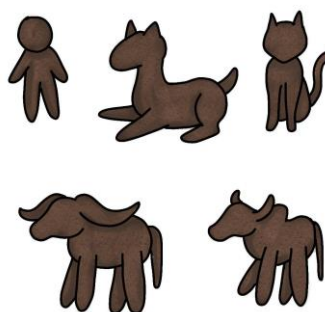
เป็นพิธีที่คล้ายกับพิธีทำบุญกลางบ้านของลาวครั้ง เป็นพิธีที่สร้างขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน ชาวลาวครั้งหลังจากมีการทำบุญตักบาตรที่วัดแล้วตอนช่วงสายๆ แต่ละครัวเรือนจะนำเอา

กระทงที่ทำจากกาบกล้วยรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือรูปสามเหลี่ยมมีเชือกผูกสำหรับหิ้ว ข้างในกระทงใส่ดินปั้น เป็นรูปคนใส่เท่าจำนวนคนในเรือนของตนเอง นอกจากนี้ยังปั้นดินเป็นรูปสัตว์เลี้ยงของตนเอง เช่น วัว หมู ไก่ หมา ใส่ลงไปพร้อมหัวหอม กระเทียม พริกแห้ง ข้าวขาว ข้าวดำ ข้าวแดง และใส่ขวดน้ำเล็กๆ ลงไปด้วย เสร็จแล้วนำไปวางที่ลานหน้า หอเจ้าพ่อ จากนั้นคนทรงก็จะใส่ชุดสีแดง และใช้ผ้าที่โพกศีรษะสีแดงเช่นเดียวกัน มือจะถือดาบ เข้าทรงตรงหน้าหอเจ้าพ่อ แล้วเดินมาแจกธูป 1 ดอกให้กับประชาชนทุกคน เพื่อปักไว้ที่ริมกระทง จากนั้นรดน้ำมนต์ให้กับทุกคนที่มาทำพิธี พอเสร็จก็จะให้ทุกคนถือกระทงของตนเอง เดินเรียงวงกัน ไปและวางกระทงไว้ที่ทางสามแยก เมื่อวางเสร็จจึงกลับเรือนของตนเอง ห้ามหันไปมองเพราะเชื่อกันว่าเดี๋ยวผีจะตามมาด้วย (อรณิภา ภมรเวชวรรณ, 2560, น.58) แต่ของลาวเวียงที่ชุมชนแห่งนี้ไม่มีการปั้นรูปคน มีแต่รูปสัตว์เท่านั้น จัดขึ้นในเดือน 7 (เดือนมิถุนายน) แรม 3 ค่ำ เรียกว่าทำบุญหลังบ้าน เพราะเป็นพิธีกรรมที่ทำหลังสุด เข้ามีพิธีทำบุญเลี้ยงพระ พิธีให้ศาลกะเบาะกะบานจะทำตอนเย็น ทำกระทงจากใบตองหรือกาบกล้วย ปั้นรูปสัตว์เช่น วัว ควาย หมา แมว รูปปั้นสัตว์เหล่านี้สามารถทำล่วงหน้าได้ ใส่ในกระทงเพื่อเป็นตัวแทนให้โชคร้ายหายไป พิธีนี้ห้ามเด็กเข้าร่วม มีแต่ผู้ใหญ่ พิธีนี้ต้องมีเจ้าพ่อเข้าร่างทรงเพื่อเป็นผู้นำในการประกอบพิธี อุปกรณ์สำคัญที่ต้องนำติดตัวเจ้าพ่อคือมีด หรือดาบ หรือพระขันธุ์ เพื่อใช้เป็นอาวุธ จากนั้นเจ้าพ่อจะนำกระทงไปไหว้ตรงทางสามแพร่ง แล้วนำมีดจิ้มดิน และบอกกล่าวแม่พระธรณี เสร็จแล้วเดินเข้าบ้าน ไม่เหลียวหลังหันกลับไปมอง ระหว่างประกอบพิธีจะมีการฟ้อนรำ แตรวง จากนั้นเป็นอันเสร็จพิธี เจ้าพ่อที่มาทำพิธีเป็นประจำของชุมชนที่นี่คือ เจ้าพ่อศรีบังใบ (เสมอใจ โสมภี. การสื่อสารส่วนบุคคล. 2 กรกฎาคม 2565)

ภาพที่ 63 การทำพิธีไหว้ศาลกะเบาะกะบาน

1

2

3

4

หมายเหตุ : 1. กระถางสำหรับไหว้ศาลกะแบะกะบานทำจากใบตอง

2. รูปปั้นสัตว์ดินเหนียว เพื่อเป็นตัวแทนเพื่อขจัดความโชคร้าย
3. ร่างทรงเจ้าพ่อเป็นผู้นำในการประกอบพิธี
4. ร่างทรงนำมิดจิมดินเพื่อบอกกล่าวแม่พระธรณี

ภาพประกอบวาดโดย สหชาติ เขียวเกษม

ในปี พ.ศ.2565 นี้ไม่มีการไหว้ศาลกะแบะกะบาน เนื่องจากร่างทรงเจ้าพ่อป่วยจึงงดการประกอบพิธีกรรม

4.6 การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องศาล

ชุมชนลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะของตนเองทางประเพณีและพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเชื่อเรื่องศาล การประกอบพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมประจำชุมชนทั้งพิธีไหว้ศาลและประเพณีสำคัญของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติที่คนในชุมชนมีต่อประเพณีการไหว้ศาล ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความเชื่อคนในชุมชนที่มีต่อประเพณีการไหว้ศาล รวมถึงความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในชุมชน โดยมีศาลเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ แม้ว่าในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงแต่ชุมชนยังคงมีความศรัทธาต่อศาล ดังนั้นการที่ความเชื่อเรื่องศาลและพิธีกรรมการไหว้ศาลยังคงอยู่ถึงปัจจุบันมาจากปัจจัยหลายประการ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. เป็นเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนในครอบครัวและชุมชน ดังในทฤษฎีเรื่องผี ผีเป็นสัญลักษณ์เชิงอำนาจที่มนุษย์มองดูด้วยความเคารพ เป็นศูนย์รวมจิตใจและช่วยสร้างความสามัคคี

(บุญยงค์ เกศเทศ, 2557, น. 239) เมื่อถึงงานประเพณีไหว้ศาลทุกปี ญาติพี่น้องที่ย้ายออกไปอาศัยอยู่นอกชุมชนที่อยู่ห่างไกลได้กลับมาร่วมงานพิธี เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติในครอบครัวและสมาชิกในชุมชน และการที่คนในชุมชนพร้อมใจมาช่วยงานเช่น ทำอาหาร ช่วยขนย้ายสิ่งของจัดสถานที่ หรือนำอาหารมาร่วมเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน แสดงให้เห็นว่าการไหว้ศาลมีความสำคัญต่อชุมชนและชีวิตผู้คนที่เคยอยู่อาศัยในชุมชนทั้งสองนี้ เป็นการสร้างความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน

2. ศาลเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจ จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนพบว่าเมื่อเจ็บป่วยหรือมีปัญหาในหน้าที่การงาน การเงิน การดำเนินชีวิต โชคลาภ จะไปบนบานต่อศาลหรือร่างทรงที่เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อ เจ้าปู่ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น แม่นางไม้ กุมารทอง และเมื่อสำเร็จตามที่บนบานไว้ จึงเชื่อว่ามาจากการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ยิ่งช่วยเพิ่มความศรัทธาต่อความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทช่วยลดความทุกข์ ความวิตกกังวลในจิตใจ อันเกิดจากความไม่แน่นอนในชีวิต เมื่อได้รับการทำนายทายทักช่วยให้ลดความตึงเครียดทางใจ นอกจากนี้คนในชุมชนเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ดังนั้นศาลจึงเป็นที่พึ่งทางใจ เกิดกำลังใจให้คนเจ็บป่วยหาย หรือสร้างความมั่นใจให้กับผู้คนในการดำเนินชีวิต เป็นผู้ปกป้องคนในชุมชนให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ

3. ศาลมีส่วนสำคัญในการควบคุมสังคมในชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะโครงสร้างชุมชน ช่วยปกป้องคุ้มครองให้โชคลาภ รักษาโรค ทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง และแก้ปัญหาต่างๆ (บุญชนะ ทองแสน, 2559, น. 115) และทฤษฎีของอานันท์ กาญจนพันธ์ เรื่องการใช้ความเชื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม (ชัยวัฒน์ นามราช, 2 พฤษภาคม 2566) การนับถือเจ้าพ่อหรือร่างทรงส่งผลให้คนในชุมชนปฏิบัติตามประเพณีที่บรรพบุรุษได้วางไว้ หากไม่ปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษเคยทำมา จะเกิดความไม่สบายใจ รู้สึกติดขัดในการทำงาน ดังนั้นการสืบต่อประเพณีพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติทุกปี เพื่อความสบายใจของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ด้วยการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ และยังเป็นการแสดงถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโส บุคคลสำคัญหรือบุคคลพิเศษภายในชุมชน คือร่างทรงที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนแห่งนี้ เปรียบเสมือนตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน ร่างทรงจึงเปรียบเสมือนหมอที่รักษาทางใจ ใช้ประสบการณ์ในชีวิตช่วยแก้ปัญหาตามที่คนมาขอให้ร่างทรงช่วย วิญญาณศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็น เจ้าปู่ เจ้าพ่อ แม่นางไม้ กุมารทอง มีบทบาทช่วยลดความทุกข์ ความวิตกกังวลในจิตใจ อันเกิดจากความไม่แน่นอนในชีวิต เมื่อได้รับการทำนายทายทักช่วยให้ลดความตึง

เครียดทางใจ เห็นได้จากการที่คนในชุมชนมีการบนบานศาลกล่าวผ่านเจ้าพ่อเพื่อให้ได้ในเรื่องที่คาดหวัง อาจเป็นเรื่องการงาน การเงิน โชคลาภ ความเจ็บป่วย และเมื่อสำเร็จตามที่บนบานไว้ยิ่งช่วยเพิ่มความศรัทธาต่อความเชื่อเหล่านี้ นอกจากนี้คนในชุมชนเชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ล้วนส่งผลต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไป ผู้คนออกไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะวัยทำงาน แต่ความเชื่อในเรื่องศาล ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อ ร่างทรงยังคงมีอยู่ ยังคงเป็นที่พึ่งทางใจแม้ว่าจำนวนคนจะลดลงในการเข้าร่วมพิธี รวมถึงการจัดงานมีขนาดเล็กลงกว่าเมื่อก่อนจากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในชุมชนที่เคยเข้าร่วมงานพิธีไหว้ศาลในอดีต ปัจจุบันคือช่วงเวลา พ.ศ.2563 – 2566 การจัดงานไหว้ส่วนใหญ่กลายเป็นงานของครอบครัวมากกว่าเป็นงานของชุมชน แต่มีบางงานที่คนในชุมชนทั้งสองมาร่วมงาน ดังเช่นพิธีไหว้ศาล 3 หลัง ที่หมู่ 10 เป็นงานใหญ่ประจำชุมชน สาเหตุที่พิธีไหว้กลายเป็นพิธีของครอบครัวมาจากจำนวนคนที่มาร่วมงานลดลงจากการออกไปอาศัยอยู่นอกชุมชน คนรุ่นเก่าเสียชีวิต การเข้าทรงไม่ใช่เป็นการทรงรับแขกทำนายทายทักดูดวงเหมือนในอดีต แต่เป็นการเข้าทรงเพื่อทำพิธีไหว้ศาลเท่านั้น และจากสถานการณ์โรคระบาดโควิดที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2563 ทำให้การจัดงานต้องลดขนาด และทำกันในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงการติดเชื้อ ส่วนคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา มองว่าประเพณีการไหว้ศาลนี้เป็นสิ่งที่ควรสืบทอดเพราะถูกปลูกฝังจากครอบครัว ถ้าสะดวกก็ไหว้แต่ถ้าไม่สะดวกอาจไม่มา หรือติดธุระอื่นจึงไม่สามารถมาร่วมพิธีได้ ส่วนทางครอบครัวเองมิได้บังคับถ้าไม่ทำต่อ

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดพิธีกรรมที่ลดขนาดลงตามจำนวนคน แต่ความศรัทธาต่อศาล ร่างทรง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงอยู่ ผู้คนยังคงต้องการที่พึ่งทางใจจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่เจริญขึ้น แต่ปัญหาก็มากขึ้นตาม การกราบไหว้บนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นทางออกอีกทางหนึ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การเข้าทรง การไหว้ศาลในชุมชนยังคงอยู่แม้ปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเพื่อศึกษาภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อเรื่องศาล และการดำรงอยู่ของพิธีกรรม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์ ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต และความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เพื่อทำความเข้าใจถึงที่มีความเชื่อในชุมชน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีต่อประเพณีการไหว้ศาล

จากการศึกษาพบว่าประชากรในหมู่ 8 และหมู่ 10 มีวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงคือความเชื่อเรื่องศาลของชุมชนทั้งสองนี้มี 3 แบบ คือ ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ ศาลพระภูมิ และศาลกะเบาะกะบาน

ศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ คือศาลที่เป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ มีประจำบ้านหรือประจำชุมชน ทำด้วยไม้ ทุกปีมีพิธีไหว้ศาลช่วงเดือน 6 ถึงเดือน 7 แล้วแต่บ้านแต่ละหลังจะกำหนดวัน ผู้ทำพิธีคือร่างทรงของเจ้าพ่อประจำศาล

ศาลพระภูมิ คือศาลเทพารักษ์หรือศาลเจ้าที่ มีประจำทุกบ้าน รูปแบบเป็นศาลปูน มักตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับศาลเจ้าปู่หรือศาลเจ้าพ่อ การไหว้มักทำในวันสำคัญทางศาสนาเช่นวันพระ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น หรือไหว้พร้อมกับพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อของลาวเวียงพร้อมกัน

ศาลกะเบาะกะบาน คือการไหว้ด้วยกระบุงมีรูปปั้นสัตว์เป็นตัวแทนคนไหว้ นำไปวางไว้ที่ทางสามแพร่งหรือจุดที่ร่างทรงชี้ไว้ เพื่อสะเดาะเคราะห์ ทั้งความทุกข์หรือสิ่งที่ไม่ดี ส่วนตัวศาลไม่มี เป็นลักษณะของความเชื่อมากกว่า

ชาวลาวเวียงที่หมู่ 8 และหมู่ 10 มีการสืบทอดการไหว้ศาลซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากรบรรพบุรุษตั้งแต่ครั้งอพยพมาจากเวียงจันทน์ จนมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรีที่วัดมณีวรรณ และบริเวณบ้านแม่น้ำ แล้วต่อมาพากันย้ายครอบครัวมาอยู่ที่หมู่ 8 และหมู่ 10 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ชาวลาวเวียงหมู่ 8 และหมู่ 10 ปัจจุบันยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอย่างสม่ำเสมอทุกปี จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนี้ ผู้เข้าร่วมพิธีนอกจากลาวเวียงแล้วยังมีพวน

และไทยด้วย แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน และพิธีไหว้ศาลยังเป็นเสมือนสิ่งที่เชื่อมความสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วย

พิธีกรรมไหว้ศาลมี 2 พิธีสำคัญ วันแรกเป็นพิธีทรงเจ้า เพื่อให้วิญญาณศักดิ์สิทธิ์หมายถึง เจ้าปู่ เจ้าพ่อ แม่นางไม้ หรือกุมารทอง ลงมาประทับทรงเพื่อติดต่อกับลูกหลานที่ศรัทธา และทำนายทายทักถึงดวงชะตาของผู้ที่มาร่วมพิธีที่ต้องการถามเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การงาน การเงิน โชคลาภ และบนบานศาลกล่าวขอในสิ่งที่ต้องการ ร่างทรงจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ ดังนั้นผู้ที่เป็ร่างทรงจึงได้รับความเคารพจากคนในชุมชน เปรียบเสมือนเป็นผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่ง แต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณคอยควบคุมระเบียบของสังคม ให้คนประพฤติดี ถ้าประพฤติไม่ดีสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ช่วยเหลือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ควบคุมสังคมในชุมชนให้สงบสุข โดยไม่ต้องใช้กฎหมายของรัฐมาควบคุม

วันที่สองคือพิธีไหว้ศาลหรือขึ้นศาล พิธีไหว้ศาลจัดขึ้นหลังจากทำพิธีเข้าทรงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตอนเช้าคือพิธีไหว้ศาลหรือขึ้นศาล จัดประมาณ 9 นาฬิกาเป็นต้นไป ชาวบ้านจะเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ทั้งอาหารคาวหวานและผลไม้ เมื่อเตรียมของเรียบร้อยแล้วนำอาหารเหล่านี้และเครื่องประกอบพิธี เช่น ฉัตร บายศรี เดินวนรอบศาล 3 รอบ โดยมีร่างทรงเป็นผู้นำ หลังจากนั้นนำอาหารวางบนโต๊ะที่จัดเตรียมไว้หน้าศาล บางส่วนนำขึ้นไปถวายบนศาล หลังจากนั้นผู้ร่วมพิธีจุดธูป 12 ดอกนำไปปักที่ช่องโหว่และในกระถางหน้าศาลหรือปักไว้ที่ใต้ศาลรอบๆ บริเวณ แล้วรอนจธูปหมดดอก จากนั้นผู้ร่วมพิธีจะแบ่งของไหว้ใส่ใบตองหรือกระถางวางไว้ตามพื้นดินให้กับสัมภเวสี หลังจากนั้นต่างคนต่างเก็บของไหว้แยกย้ายกลับบ้าน พิธีการสุดท้ายเป็นพิธีค้ำคูณ คือการทำบุญใส่เงินในขันเงิน ขันเงินคือพานบุหรี เทียน ชาวบ้านจะเข้าไปให้เจ้าพ่อทำนายทายทัก และขอความเป็นสิริมงคลจากเจ้าพ่อ จากนั้นจะถวายเป็นเงินในขันเงิน หลังจากหมดคนที่จะมาขอค้ำคูณ เจ้าพ่อจะออกจากร่างทรง เป็นอันเสร็จพิธีการไหว้ศาลหรือขึ้นศาล

ปัจจุบันแม้ว่าสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง คนหนุ่มสาวออกไปใช้ชีวิตข้างนอกชุมชนมากขึ้นแต่เมื่อถึงวันเวลาในการไหว้ศาล คนรุ่นใหม่เหล่านี้ยังคงกลับมายังชุมชนเพื่อร่วมพิธี แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมการไหว้ศาลนี้เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสามัคคีในชุมชน เนื่องจากในพิธีกรรมแม้จัดที่บ้านใดบ้านหนึ่งแต่เพื่อนบ้านได้เข้ามาร่วมพิธีกรรมด้วย โดยไม่มีการกีดกันว่าเป็นคนนอกตระกูล ถือเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่ความเชื่อเรื่องศาลจึงทำให้พิธีกรรมการไหว้ศาลยังคงดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน จาก

คำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนสมัยก่อนผู้คนจะมาร่วมพิธีกันมากมาย พิธีกรรมทำทั้งกลางวัน กลางคืน มีการแสดงลิเก การฟ้อนรำ แต่ปัจจุบันการเข้าร่วมของคนในพิธีอาจมีน้อยลงบ้างเมื่อเทียบกับในอดีต รวมถึงการจัดงานอาจไม่ใหญ่โตเหมือนสมัยก่อน เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการคือ การเข้าทรงไม่ใช่ทรงรับแขก เป็นการทรงเพื่อไหว้ศาลเท่านั้น จึงทำให้ผู้คนมาน้อยลง อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองและโรคระบาดโควิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 ผู้คนที่มาร่วมงานจึงน้อยลง ขั้นตอนบางอย่างจึงต้องกระชับและรวดเร็วขึ้นตามสถานการณ์ปัจจุบัน

5.2 การอภิปรายผล

ประชากรในหมู่ 8 และหมู่ 10 นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการนับถือเรื่องเหนือธรรมชาติ คือการนับถือผี ปรากฏออกมาในรูปของประเพณีและพิธีกรรม ความเชื่อและประเพณีที่โดดเด่นคือ การไหว้ศาลประจำปีของลาวเวียง ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของที่นี่ เป็นการแสดงตัวตนของชาวลาวเวียงที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นความเชื่อ วิถีชีวิต คุณค่าของพิธีกรรมเหล่านี้คือเชื่อว่าเจ้าพ่อหรือเจ้าปู่ซึ่งเปรียบเสมือนพระภูมิเจ้าที่ประจำบ้านจะช่วยปกป้องคุ้มครองคนในบ้าน ลูกหลาน ให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ จึงต้องมีการไหว้ศาลทุกปี เป็นการแสดงถึงความเคารพ ความกตัญญูต่อวิญญาณศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ที่ช่วยคุ้มครองลูกหลานและชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขอีกด้วย นอกจากนี้ในด้านสังคมยังเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติพี่น้องในครอบครัวได้มารวมตัวกันเพื่อจัดงานและซึมซับความเชื่อเหล่านั้น พ่อแม่ให้ลูกหลานช่วยจัดงานแล้วพ่อแม่ทำให้ดู ให้ลูกหลานทำตาม เช่น การทำอาหารที่ใช้ในพิธีกรรม ข้าวต้มมัด กระจยาสารท เป็นต้น บางครอบครัวใช้วิธีการพาลูกหลานไปร่วมกิจกรรมบ่อยๆ เพื่อการเรียนรู้และให้ซึมซับ โดยปรับเปลี่ยนขั้นตอนการจัดกิจกรรม วัสดุที่ใช้ให้เหมาะกับยุคสมัย รวมทั้งสมาชิกในชุมชนได้แสดงความรัก ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ในการจัดกิจกรรมและมาร่วมงาน ประเพณี เป็นแรงกระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมงานบุญและสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อวัด จึงใช้วัดเป็นศูนย์รวมในการแสดงตัวตน ด้วยการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียง และด้วยการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนผ่านการแต่งกายการใช้ภาษาถิ่น และการทำอาหาร มีผลต่อทางด้านจิตใจ เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน และควบคุมความประพฤติคนในสังคม แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ผู้คนในชุมชนทั้งสองยังคงรักษาประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมของลาวเวียงไว้ได้

ผีมีอำนาจให้คุณและโทษได้ ดังนั้นความเชื่อเรื่องผีจึงอยู่ในจิตสำนึกและการดำรงชีวิตของกลุ่มลาวเวียง การนับถือผีเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นที่พักทางใจ เพราะเชื่อว่าผีช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข ความสัมพันธ์ระหว่างผีกับคนในความเชื่อของลาวเวียงจึงเป็นเรื่องของการสำนึกบุญคุณ จึงมีการตอบแทนบุญคุณด้วยการจัดพิธีกรรมไหว้ศาลด้วยอาหารและเครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ และความเชื่อเรื่องผียังทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวแน่นแฟ้นมากขึ้น แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางยุคสมัยที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ความเชื่อเรื่องศาลและการจัดพิธีกรรมไหว้ศาลยังคงมีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ประเพณีเรื่องการไหว้ศาล และเสริมความรู้ให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลกับชุมชนลาวเวียงอื่น หรือกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอื่นๆ ให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2522). *เสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ 5 พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระนิพนธ์สมเด็จพระยาตำรารงราชานุภาพ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2560). *ดรชนวีวารสาร แนวคิดมนุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย*. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 47 (มกราคม - เมษายน) : 173-197.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2565). *ร่างทรง: มานุษยวิทยาของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ Anthropology and Spirit Mediumship*. 27 มีนาคม 2565

นันทยา คงประพันธ์, สุภาวดี เผือกฟัก และพรทิพย์ ช่วยเพล. (2563). *ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าของชุมชนตำบลย่านยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 :40-51.

นิภาพร โชติสุดแสนห์. (2541). *พระราหู : ภาพสะท้อนการผสมกลมกลืนทางความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง*. ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

นัยพรรณ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : กรุงเทพฯ

ธนาภิต ธนิกกุล. (2539). *ประเพณีพิธีมงคล และวันสำคัญของไทย*. สำนักพิมพ์ปริมิต : กรุงเทพมหานคร

ธวัช ปุณโณทก. (2528). *“วัฒนธรรมพื้นบ้านคติธรรมความเชื่อ”*. ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติธรรมความเชื่อ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชฐ สายพันธ์. (2544). *สัญลักษณ์ "ผี" ในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวผู้ไท : ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มผู้ไทในประเทศไทยและประเทศลาว (ปีที่ 2) : รายงานโครงการวิจัย*. ปทุมธานี : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัชรวรรณ รัตนะพันธุ์. (2543). *พิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้และความเชื่อทางศาสนา : ศึกษากรณีวัดมังกรกลาواس ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญชนะ ทองแสน. (2529). *การศึกษาาระบบความเชื่อที่นอกเหนือพุทธศาสนาของชุมชนชาวพุทธในเขตลุ่มน้ำท่าจีน*. พิมพ์ลักษณ์ : กรุงเทพฯ.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2557). *ผี วิถีคน ความเชื่อและการพึ่งพาระหว่างคนกับผี*.

มหาสารคาม : กากะเยีย.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และยุภาพร ยุภาศ. (2559). *กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผีอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2556). *ความเชื่อและประเพณี : เกิด แต่งงาน ตาย*. พรวาเพรส : กรุงเทพฯ

วรรณพร บุญญาสถิต, ฉันทัส เพียรธรรม และเทพธิดา ศิลปรลง. (2560). *พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภอบางพลี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วารสารวิทยาลัยสารพัดช่างนครขอนแก่น ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) :26-38.

วันดี พินิจรสิน. (2556). *ภูมิปัญญาการปรับตัวในบ้าน - เรือนลาวเวียง บริเวณลุ่มน้ำภาคกลางหน้าจั่ว: ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม*. หน้าจั่ว (27 ก.ย. 2555 – ส.ค. 2556) : 45-60.

สุนันทา เงินไพโรจน์. (2559). *รูปแบบบ้านทรงไทยในพื้นที่ตำบลจรเข้มใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

สุนันทา เงินไพโรจน์. (2561). *การศึกษาภูมิปัญญาการสร้างบ้านทรงไทยที่บ้านสองคลองและบ้านอ่าวหม้อแกง ตำบลโคกคราม อำเภอบางพลี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สุนันทา เงินไพโรจน์. (2564). *ประวัติศาสตร์ชุมชนลาวเวียงจากสิ่งของเครื่องใช้ อำเภอบางพลี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

สุพัตรา อุดม้ง. (2553). *เอกสารประกอบการสอนวัฒนธรรมกับภาษา*. ม.ป.ท.

สุวัฒน์ จันทระจาง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*. สุขภาพใจ : กรุงเทพฯ.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). *สังกัปปิทธิกรรม*. โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์ : กรุงเทพฯ.

แสงจันทร์ แสนสุภา. (2556). *ศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อ*. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. 11 สิงหาคม 2565. <http://legacy.orst.go.th/?knowledge=ศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อ>.

ศราวินปานชัย. (2566). *ผีเป็นสถาบันความเชื่อของสังคมไทยลบลายไม่ได้*. 8 พฤษภาคม 2566. https://www.silpa-mag.com/culture/article_105176.

อนุমানราชธน, พระยา. (2513). *ประเพณีต่างๆ ของไทย*. วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ :
พระนคร.

อนุমানราชธน, พระยา. (2515). *ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน และการศึกษาเรื่องประเพณีไทย*.
สำนักพิมพ์คลังวิทยา : พระนคร.

อนุমানราชธน, พระยา. (2532). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์ : นนทบุรี.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *เจ้าที่และผีป่วน : พลวัตรของความรู้ชาวบ้านอำนาจแล
ตัวตนของท้องถิ่น*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แบบสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องศาลในชุมชนลาวเวียง
อำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์ร่างทรงหรือผู้อาวุโสประจำชุมชน

1) ท่านเคยเข้าร่วมพิธีกรรมใดบ้าง และเข้าร่วมในฐานะใด (ผู้ประกอบพิธีกรรม/ผู้ร่วมพิธี)

2) ในกรณีที่ท่านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ท่านทำหน้าที่ใด

3) วัน เวลา ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมคือ

4) อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมมีอะไรบ้าง

5) พิธีกรรมนี้มีการประกอบพิธีกรรมอย่างไร

6) ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือใคร สำคัญอย่างไร

7) ข้อปฏิบัติ และข้อห้ามของพิธีกรรมนี้มีอะไรบ้าง

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

3) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คนที่ 1

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 42 ปี, 8 พ.ค.65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เจ้าพ่อที่นับถือคือเจ้าปู่ประกายแก้ว เจ้าพ่อมะขามเต่า กุมาร แม่นางทิพย์สุตา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ เข้าทรงด้วยการสลับกันเข้า-ออก วิญญาณเหล่านี้ไม่ได้บอกมาจากไหน มาอยู่เอง การที่รู้ว่าเจ้าองค์ไหนมาเข้าทรงคือ คนทรงไปดูกับร่างทรงที่อื่นว่ามีเจ้าองค์ไหนในบ้านบ้าง แล้วไปซื้อดอกไม้ธูปเทียนมารับขันธุ์ แต่เชื่อว่าเจ้าเหล่านี้เป็นลาวเวียง

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

เคยเข้าร่วมพิธีกรรมตั้งแต่สมัยยาย ประมาณ 31 ปีมาแล้ว สืบทอดกันมา เป็นการทำกันในครอบครัว

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เคยมีประสบการณ์ตอน 6 ขวบ เจอผู้หญิงสาวสวยในบ้านยืนอยู่ แต่ไม่เห็นชุดว่าใส่ชุดอะไร เห็นแต่ศีรษะ ยืนตรงมุ่มตื้นในบ้านแล้วขี้อย่างคนเล่า เห็นแค่ครั้งเดียว มีความเห็นว่าการไหว้ศาลที่ทำทุกปี เป็นการทำให้พี่น้องมารวมตัวกัน จุดประสงค์การไหว้ศาล เพื่อขอพรให้ได้ตามที่ต้องการ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าควรมีการสืบทอดประเพณีนี้ต่อไป เพราะเป็นการถ่ายทอดกันมา มีความสำคัญทุกบ้านเพราะทำกันมานาน

คนที่ 2

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 18 ปี, 7 พ.ค.65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมไหว้ทุกปี ประเพณีที่มีในชุมชนคือไหว้ศาล ไหว้แต่ที่นี่ (พ่อปู่ประกายแก้ว, เจ้าพ่อมะขามเต่า, แม่นางทิพย์มณฑา) ที่อื่นไม่ได้ไป

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้ตามครอบครัว ไม่เคยไหว้ส่วนตัว

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อว่าเป็นประเพณีประจำชุมชนถึงปีก็ต้องทำ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าต้องทำทุกปีเพราะเคยทำมาต้องทำต่อไป เป็นประเพณีของทุกคน ถ้าไม่ทำก็ไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไร แต่ควรทำ ส่วนตัวอยากสืบทอดต่อแต่ทำไม่เป็น แต่ถ้าไม่ทำก็เฉยๆ ไม่ทำก็ได้ ทำก็ได้ หมายถึงถ้ายังอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ก็ทำ ถ้าไม่ได้อยู่ที่นี้แล้วก็ไม่ทำ การไหว้ศาลถ้าทำอาจใช้สิ่งของไหว้ไม่มาก ทำตามกำลังคงไม่มากเท่าคราวนี้ ประเพณีนี้จำเป็นสำหรับที่นี่ ถ้าไม่ทำก็เหมือนละเลย เพราะเชื่อว่าเขาอยู่กับเรา เคยของหายแล้วไหว้แล้วหาเจอ และในอนาคตจะร่วมพิธีนี้ต่อไป

คนที่ 3

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 86 ปี, 2 ก.ค. 65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมทุกงาน แต่ก่อนไปบ่อย เดี่ยวนี้ไม่ค่อยได้ไป บ้านใครบ้านมัน

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ที่เข้าร่วมเพราะบ้านที่จัดพิธีเป็นญาติกัน หรือเป็นเพื่อนบ้าน แต่ก่อนจะไปช่วยงานเช่น ยกของ ไปร่วมพิธี

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ทำแล้วสบายใจ เพราะทำสืบต่อกันมา เคยบนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเจ็บป่วย ของหาย เช่นป่วยโควิด หายจากป่วยก็แก้บนด้วยหัวหมู

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ทำทุกปี ถ้าหมดจากตัวเองแล้วก็อาจไม่มีคนทำ หมดไป เพราะคนรุ่นใหม่ไม่สนใจ อีกอย่างคนรุ่นใหม่ไม่ได้อยู่ที่นี้ ส่วนตัวเองทำไม่ไหวก็เลิกทำ

คนที่ 4

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 70 ปี, 2 ก.ค. 65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาล ไหว้เทวดา ไหว้เจ้าที่ พระภูมิ ไหว้บ้านใครบ้านมัน ที่บ้านไหว้เทวดาบ่อย ประเพณีในชุมชนเข้าร่วมทุกงาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ สารทไทย สารทลาว

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำตามบรรพบุรุษ รับช่วงกันมานับถือ

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ทำแล้วมีความสุข ขออธิษฐานได้ตามประสงค์

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

สืบทอดประเพณีเหล่านี้ต่อไป ส่วนลูกหลานก็แล้วแต่เขา

คนที่ 5

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 63 ปี, 2 ก.ค. 65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมทุกงาน ตั้งแต่สมัยรุ่นๆ แต่ก่อนอยู่บ้านเลยเข้าร่วม ไปทุกบ้านทุกงาน ไปช่วยงาน ช่วยยกของ

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ชอบมาช่วยทำงาน เพราะสมัยก่อนงานครึกครื้น สนุกสนาน มีดนตรีบรรเลง เพราะเจ้าพ่อชอบ ตอนนั้นผู้ให้สัมภาษณ์อายุ 9 ขวบ ดนตรีนี้มีจนถึงปี พ.ศ.2556 หลังจากนั้นหยุดไปเพราะคนมาร่วมงานน้อยลง

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีผล ทำแล้วดีไม่เจ็บป่วย หน้าที่การงานดี อย่างเช่นสายสัญญาณที่ผูกที่ข้อมือนี้เจ้าพ่อเป็นคนผูกให้ ไม่เคยเอาออก เคยบนเรื่องงานบ่อย บนด้วยบรรพชิต เครื่องไฟ เวลาถวายก็ถวายเป็นเบ็ด และชื่อของอื่นๆ มาไหวด้วย

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ตั้งใจสืบทอดทำต่อไป ส่วนตัวเคยรับขันธ 5 แต่ถ้าเจ้าพ่อไม่จับก็เลี้ยงไว้ ลูกหลานมาร่วมงานทุกปี บ้านนี้พี่น้องมาช่วยทุกปี นับถือกันทั้งบ้าน ไหว้ศาลทุกปี

คนที่ 6

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 63 ปี, 9 ก.ค. 65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมทุกงาน ตั้งแต่สมัยรุ่นๆ แต่ก่อนอยู่บ้านเลยเข้าร่วม ไปทุกบ้านทุกงาน ไปช่วยงาน ช่วยยกของ

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ชอบมาช่วยทำงาน เพราะสมัยก่อนงานครึกครื้น สนุกสนาน มีดนตรีบรรเลง เพราะเจ้าพ่อชอบ ตอนนั้นผู้ให้สัมภาษณ์อายุ 9 ขวบ ดนตรีนี้มีจนถึงปี พ.ศ.2556 หลังจากนั้นหยุดไปเพราะคนมาร่วมงานน้อยลง

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีผล ทำแล้วดีไม่เจ็บป่วย หน้าที่การงานดี อย่างเช่นสายสัญญาณที่ผูกที่ข้อมือนี้เจ้าพ่อเป็นคนผูกให้ ไม่เคยเอาออก เคยบนเรื่องงานบ่อย บนด้วยบรรพต เครื่องไฟ เวลาถวายก็ถวายเป็นเบ็ด และซื้อของอื่นๆ มาไหว้ด้วย

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ตั้งใจสืบทอดทำต่อไป ส่วนตัวเคยรับขันธ 5 แต่ถ้าเจ้าพ่อไม่จับก็เลี้ยงไว้ ลูกหลานมาร่วมงานทุกปี บ้านนี้พี่น้องมาช่วยทุกปี นับถือกันทั้งบ้าน ไหว้ศาลทุกปี

คนที่ 7

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 56 ปี, 1 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

พิธีไหว้ศาลเคยไหว้ตอนเด็ก พอไปอยู่กรุงเทพไม่ได้ไหว้ เมื่อกลับมาอยู่สุพรรณได้เข้าร่วมพิธีไหว้เหมือนเดิม

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้ตามพ่อแม่

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อว่าเป็นประเพณีทำแล้วชีวิตดี ทำแล้วสบายใจ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

จะไหว้ต่อไปเรื่อยๆ ตามที่บรรพบุรุษทำมา

คนที่ 8

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 73 ปี, 1 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาลเจ้าที่ที่บ้าน เคยไปดูพิธีเข้าทรงเจ้าพ่อเขาวงศ์ และศาลเจ้าปู่ไรเลิศ ที่ศาลเจ้าปู่ถ้าอยู่แถวนี้ก็ไหว้ ถ้าวันนั้นไม่อยู่ก็ไม่ไหว้ นอกจากนั้นเข้าร่วมประเพณีสำคัญของหมู่บ้านและทำบุญตามปกติ

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้ตั้งแต่เด็กๆ ตามพ่อแม่

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อว่าปกป้องรักษาคุ้มครอง ไหว้เพื่อมีความสุข ไม่เคยขอหรือบน

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ต้องไหว้ทุกปี ในวันที่ 15 เมษายน สมัยก่อนมีร่างทรงหลายคนในแถบนี้ เวลาจัดงานมีพิธีใหญ่ แต่ปัจจุบันน้อยลง

คนที่ 9

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 57 ปี, 1 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาลบ้านอ่าวหม้อแกง, ไหว้ศาลที่หมู่ 8 เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ, ศาลหลวงปู่ทิมที่วัดศาลาท่าทราย ส่วนประเพณีอื่นเข้าร่วมตามประเพณีประจำปี

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้ตามพ่อแม่

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ไหว้แล้วจิตใจดี เคยขอแล้วได้ตามที่บนไว้ แก้นด้วยเหล้าเพราะคิดว่าเจ้าพ่อชอบ เป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล เช่นเจ้าปู่ขุนอุไรเลิศชอบกัญชา ก็จะแก้บนด้วยกัญชา

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าต้องไหว้ไปเรื่อยๆ ส่วนลูกหลานแล้วแต่เขา

คนที่ 10

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 71 ปี, 1 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาลที่หมู่ 10 และหมู่ 8 เจ้าปู่ขุนอุไรเลิศ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ไปไหว้

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้ตั้งแต่เด็ก ไหว้ศาลมาตลอด

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีความเชื่อ นับถือว่าไหว้แล้วดีขึ้น นับถือสิ่งที่มองไม่เห็น ไหว้ด้วยกล้วย เหล้า หมู เมื่อเจ็บป่วยก็ไปไหว้ เหมือนเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

จะไหว้ทุกปี ส่วนลูกขึ้นอยู่กับเขา ขึ้นอยู่ที่ใจ

คนที่ 11

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 71 ปี, 1 พ.ศ.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาลเฉพาะที่หมู่ 10 บ้านอ่าวหม้อแกงเท่านั้น และไหว้พ่อเลี้ยงที่บ้าน ส่วนประเพณีอื่นๆ จะไปทำบุญที่วัดศาลาทำทราย ส่วนที่บ้านมีการไหว้พ่อเลี้ยงทุกปีจนกลายเป็นประเพณีของบ้านไปแล้ว

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

เป็นความเชื่อ ปู่ย่าตายายทำกันมา เชื่อว่าเจ้าพ่อมีจริง เคยเห็นตอนเจ้าพ่อเข้าทรงคือคนทรงเจ็บป่วย สลบไป ไหว้แล้วช่วยให้ประสบความสำเร็จ เคยขอให้ประสบความสำเร็จ และบอกกล่าวทั่วไป

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีผล ถ้าไม่ทำก็ไม่สบายใจ ถ้าไม่ทำก็ต้องลาไว้ ลา หมายถึง บอกกล่าวว่าจะไม่ทำ แต่ส่วนมากไม่มีการลาเพราะทำทุกปี

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าสืบทอดต่อไป และอยากให้ลูกหลานสืบทอดด้วย

คนที่ 12

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 81 ปี, 1 พ.ศ.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เห็นพิธีไหว้ศาลมานานแล้วตั้งแต่เด็ก ไหว้ศาลแต่ที่หมู่ 10 เท่านั้น นอกจากนั้นเข้าร่วมพิธีสงกรานต์ และไปทำบุญที่วัดตลอด

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำกันมาแต่ดั้งเดิม มีเจ้าพ่อมานานแล้ว พ่อแม่ทำกันมา เชื่อว่าไหว้แล้วดี ถ้าไม่ทำรู้สึกมีบางอย่างขาดหาย ส่วนตัวไม่เคยขอหรือบน ของไหว้มีหมู่นอนตอง ขนมต้มแดงต้มขาว เหล้า แต่ละบ้านมีบ้านละ 1 ถาด

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มี คิดว่าไหวแล้วทำให้ชีวิตดี ทำมาหากินดี ถ้าบ้านไหนที่เคยไหวแล้วไม่ไหวก็มีผลให้เงิน
ทองลดลง เจ็บไข้ ทรัพย์สินสมบัติหมด ทำงานไม่รุ่ง

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ไหวไปเรื่อยๆ และจะบอกให้ลูกหลานไหวต่อ แต่ช่วง 2 ปีที่ผ่านมามีโควิดทำให้งดไปไหวศาลประจำ
ชุมชน แต่ละบ้านจะไหวของตัวเอง

คนที่ 13

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 55, 7 พ.ค.65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมพิธีไหว้ศาลของบ้าน หรืองานประเพณีที่วัด

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำสืบต่อกันมา

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ไหวแล้วสบายใจ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าต้องทำประเพณีนี้ต่อไปเรื่อยๆ ประเพณีไหว้ศาลกำหนดไหว้เดือน 6 ขึ้น 7 ค่ำ ก่อนไหว้จะ
ทำของก่อน พวกขนม ข้าวต้ม 9 มัด (ใส่ข้าวและกล้วย มัดทำเป็น 9 เกาะ) มีหัวหมู ไก่ บายศรี มะพร้าวอ่อน
กล้วย ขนมต้มแดงต้มขาว ขนมถ้วยฟู (ทำอะไรก็เพื่อฟูรุ่งเรือง) ผลไม้ใช้ผลไม้มงคลเช่น ขนุน (ช่วยค้าช
อุปถัมภ์) แอปเปิ้ล สับปะรด (ดลรอบตัวมองไปทางไหนก็ได้) องุ่น มะม่วง เงาะ กล้วย (ทำงานง่ายขึ้น สะดวก)
ฟักทอง (เงินทอง สิ่งดีดี) มะพร้าว (ความสะอาด) นอกจากนั้นก็มีเหล้า น้ำเขียว น้ำแดง ข้าว น้ำปล่าว
พวงมาลัยสดและแห้ง จากนั้นนำของที่เตรียมไว้ไปไหว้ที่ศาล และแบ่งไว้ไหว้แม่ย่านางบ้านด้วย

คนที่ 14

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 51 ปี, 23 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

ไหว้ศาลเจ้าปู่ไธเสศ ไปทำบุญตามประเพณี

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำตามบรรพบุรุษ มีความศรัทธา เพราะเชื่อว่าเจ้าปู่คุ้มครอง เคยบวชซึ่งได้ตามประสงค์

จึงแก้บนด้วยกัญชา

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มี ส่งผลให้ลูกหลานมีกำลังใจ ก้าวหน้า มีความสุข เป็นความเชื่อส่วนบุคคล

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

สืบทอดไปเรื่อยๆ ส่วนลูกหลานแล้วแต่เขา

คนที่ 15

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ข, 55 ปี, 23 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

พิธีไหว้ศาลเจ้าปู่ไธเสศ มีหน้าที่ช่วยจัดสิ่งของไหว้ เช่น ทำฉัตร

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

มาช่วยงานไหว้ที่บ้าน มีหน้าที่ตระเตรียมสิ่งของ

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีความเชื่อถึงได้ทำ แต่ไม่เคยขอหรือบน

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าจะมาช่วยทุกปี ช่วยตกแต่งศาล ทำแล้วสบายใจ

คนที่ 16

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 53 ปี, 30 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

พิธีไหว้ศาลเจ้าปู่ไธเสศ ส่วนประเพณีอื่นๆ ก็เข้าร่วม

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ประเพณีไหว้ศาลเหตุที่เข้าร่วม เพราะที่อยู่อาศัยปัจจุบันเป็นที่ดั้งเดิมของคนทรงซึ่งซื้อต่อมา และมีการทำกันมานานแล้ว จึงต้องปฏิบัติตามต่อไป ส่วนประเพณีอื่นๆ เช่นทำบุญวันสงกรานต์ ก็ไปร่วมด้วย เพราะไปแล้วสนุกสนาน

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ในความเห็นส่วนตัวคิดว่าไม่มีผลต่อชีวิตตัวเอง เชื่อในเรื่องพุทธศาสนามากกว่า เพราะมีคำสอนที่เป็นไปได้จริง ส่วนเรื่องความเชื่อเรื่องศาลมองว่าเป็นเรื่องทางจิตวิทยา เป็นเรื่องบังเอิญ เช่นการบนบาน

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ยังคงไหว้ตามประเพณี ไหว้ตามคนในครอบครัว

คนที่ 17

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 56 ปี, 30 พ.ค.66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมพิธีไหว้ศาลเจ้าปู่ไธเสศเท่านั้น ส่วนประเพณีอื่นๆ เข้าร่วม แต่ไม่ค่อยได้ไป

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ไหว้เพราะอาศัยอยู่ที่นี่ เจ้าปู่ไธเสศเป็นเจ้าที่ที่นี้จึงไหว้ตามประเพณี

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อตามบรรพบุรุษ แล้วเคยขอต่อเจ้าปู่แล้วได้ตามที่ต้องการ แก้บนด้วยดาบ เนื่องจากเห็นว่าดาบเก่าแล้วจึงนำมาถวาย แต่คนอื่นแก้บนด้วยกัญชา แต่ก่อนกัญชาหายาก การแก้บนแล้วแต่ใครสะดวก แก้บนด้วยอะไรก็ได้

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ถ้ามีโอกาสก็ไหว้ ถ้าไม่สะดวกก็งด การไหว้ศาลเป็นพิธีที่ดี

คนที่ 18

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ช, 27 ปี, 6 มิ.ย. 65)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมพิธีไหว้ศาลบ้านเจ้าพ่อเขาวงศ์ บ้านเจ้าพ่อขุนเณร บ้านเจ้าพ่อมาลัยกัลป์ เพราะปู่ตายายนับถือมาก่อน

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

การเข้าร่วมพิธีไหว้ศาลมาตั้งแต่เด็ก โดยตามพ่อแม่มา

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

การมาไหว้ในพิธีนี้รู้สึกเหมือนเป็นที่พึ่งทางใจ เวลาทุกข์มาปรึกษาเจ้าพ่อช่วยชี้ทางแนะนำให้ เคยขอเจ้าพ่อให้ช่วยเข้าเรียนและคดีความ บนด้วยการเล่นแคน เป็นเครื่องดนตรี

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าจะมาทุกปี จนกว่าจะไม่ไหว

คนที่ 19

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 80 ปี, 22 มิ.ย. 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมพิธีไหว้ศาล พิธีเข้าทรงแต่ก่อนไปดู บ้านไหนมีทรงก็ไป แต่เดี๋ยวนี้อายุมากขึ้นจึงไม่ได้ไป เดิมการทรงเจ้าจะมีทั้งเข้าและเย็น นอกนั้นเป็นประเพณีประจำหมู่บ้านเช่น สงกรานต์เข้าพรรษา ออกพรรษา สลากภัต ส่วนการไหว้ศาลจะไหว้ที่บ้านตัวเอง

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำตามบรรพบุรุษ ทำตามพ่อแม่มาแต่เดิม สืบทอดมาเรื่อยๆ

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อ ทำแล้วมีความสุขสบาย พ่อแม่ทำมาต้องทำตามต่อไป

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ทำต่อไปเรื่อยๆ ส่วนลูกหลานแล้วแต่เขา

คนที่ 20

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 62 ปี, 22 มิ.ย. 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เคยดูการเข้าทรง ชอบ คือเจ้าพ่อเขาวงศ์ เตี้ยหลักชัยที่โคกคราม ส่วนประเพณีอื่นเข้าร่วมตามปกติ เช่นประเพณีข้าวประดับดิน

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

พิธีกรรมเข้าทรงเจ้าพ่อที่ไปดู เพราะเป็นประเพณีสำคัญ สร้างความสุขทางใจ เป็นแนวทางการใช้ชีวิต เป็นความเชื่อแล้วแต่บุคคล

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ทำทุกปี ไหว้แล้วสบายใจ ศาลเจ้าปู่หรือศาลพระภูมิเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไหว้แล้วครอบครัวมีความสุขความเจริญ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าทำทุกปี ตั้งใจให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป

คนที่ 21

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 62 ปี, 22 มิ.ย. 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เคยดูการเข้าทรง ชอบ คือเจ้าพ่อเขาวงศ์ เตี้ยหลักชัยที่โคกคราม ส่วนประเพณีอื่นเข้าร่วมตามปกติ เช่นประเพณีข้าวประดับดิน

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

พิธีกรรมเข้าทรงเจ้าพ่อที่ไปดู เพราะเป็นประเพณีสำคัญ สร้างความสุขทางใจ เป็นแนวทางการใช้ชีวิต เป็นความเชื่อแล้วแต่บุคคล

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

ทำทุกปี ไหว้แล้วสบายใจ ศาลเจ้าปู่หรือศาลพระภูมิเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไหว้แล้วครอบครัวมีความสุขความเจริญ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าทำทุกปี ตั้งใจให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป

คนที่ 22

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 46 ปี, 22 มิ.ย. 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมประเพณีของชุมชน เช่น พิธีข้าวประดับดิน รวมถึงพิธีกรรมที่บ้านด้วย

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ทำสืบต่อกันมา

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

เชื่อ เพราะเคยหายป่วยจากอาการเดินไม่ได้ เลยไปหาช่างทรง โดนหักว่าถูกของ พอทำพิธีเรียกของออกจากตัว อาการป่วยหาย จึงเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่ามีจริง

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าจะทำสืบต่อจากแม่ แต่ช่วงนี้แม่หยุดทำ เลยไม่ได้ทำ

คนที่ 23

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ข, 32 ปี, 22 มิ.ย. 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

เข้าร่วมทุกประเพณีตั้งแต่เด็ก ไปร่วมงานบุญที่วัดศาลาทำทราย

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

ชอบ เพราะสนุกสนาน ช่วยงานทุกอย่าง เช่นจัดเตรียมเสื้อผ้า ชอบขบวนแห่มีดนตรี รำ

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร

มีความเชื่อว่าทำแล้วดี เคยบนขอให้เกรดดี แก้นด้วยผลไม้

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

คิดว่าจะสืบทอด ทำพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อและไว้ศาลต่อ ชอบไปงาน เคยไปงานเจ้าองค์อื่นด้วย เช่นเจ้าพ่อหลักเมือง

คนที่ 24

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 20 ปี, 1 ก.ค. 66)

- 1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง
พิธีขึ้นศาล พิธีไหว้เจ้าที่พระภูมิ และศาลเจ้าการเข้าทรง
- 2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด
เป็นความเชื่อ เพราะขอสิ่งใดก็ได้สมหวัง
- 3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร
มี เมื่อกราบไหว้ขอพรแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงาน
- 4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด
สืบทอดต่อไป เพราะทำแล้วสบายใจ ไม่ได้ทุกข์ใจ

คนที่ 25

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ญ, 80 ปี, 1 ก.ค. 66)

- 1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง
พิธีขึ้นศาล พิธีไหว้เจ้าที่พระภูมิ และศาลเจ้าการเข้าทรง
- 2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด
เป็นความเชื่อ เพราะขอสิ่งใดก็ได้สมหวัง
- 3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด
ธีกรรมนี้ส่งผลต่อชีวิตท่านหรือไม่ อย่างไร
มี เมื่อกราบไหว้ขอพรแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงาน
- 4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด
สืบทอดต่อไป เพราะทำแล้วสบายใจ ไม่ได้ทุกข์ใจ

คนที่ 26

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ชาย, 18 ปี, 26 , มิ.ย 66)

1) ประเพณีหรือพิธีกรรมที่ท่านเคยเข้าร่วมในชุมชนมีพิธีใดบ้าง

พิธีไหว้ศาล งานสงกรานต์ พิธีไหว้พ่อเลี้ยง และงานบุญในหมู่บ้าน

2) ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน เพราะเหตุใด

เป็นลูกหลานตามไปช่วยงานด้วยความสมัครใจ ช่วยงานด้วยการยกของ

3) ท่านคิดว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

มีคุณค่าทางจิตใจ เคยขอตอนเรียนให้ได้เกรดดีๆ

4) ท่านจะสืบทอดประเพณี และพิธีกรรมนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลใด

ถ้าคนในครอบครัวยังทำต่อก็ทำตาม พิธีไหว้ศาลเป็นเหมือนที่พึ่งทางจิตใจ ไม่มองว่าเขย

คิดว่าควรอนุรักษ์ไว้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล(ภาษาไทย) สุนันทา เงินไพโรจน์

(ภาษาอังกฤษ) Sunantha Ngernpairot

ตำแหน่ง อาจารย์

ประวัติการศึกษา

2547 ปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2537 ปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลงานทางวิชาการ

1. การศึกษางานจิตรกรรมตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19
2. โครงการนิทรรศการทัศนศิลป์สร้างสรรค์ “วิถีแห่งวัฒนธรรม” 2557 เรื่อง “จินตภาพในงานศิลปะพื้นบ้าน
3. การจัดการความรู้ 2557 เรื่อง “การหล่อพระที่อำเภออุทองในจังหวัดสุพรรณบุรี
4. โครงการนิทรรศการทัศนศิลป์สร้างสรรค์ “วิถีแห่งวัฒนธรรม” 2558 เรื่อง “วิถีเกษตรกรรมไทย
5. รูปแบบบ้านทรงไทยในพื้นที่ตำบลจรเข้มหาญ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2559
6. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างบ้านทรงไทยที่บ้านอ่าวหม้อแกง และบ้านสองคลอง ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2561
7. ประวัติศาสตร์ชุมชนลาวเวียงจากสิ่งของเครื่องใช้ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2564

ที่อยู่และสถานที่ติดต่อ

ที่อยู่ทำงาน วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี 16 หมู่ 4 ต. ร้วใหญ่ อ. เมือง จ.สุพรรณบุรี 72000

โทรศัพท์ 035-555370

ที่บ้าน 254/24 บัวคลี่ 8 ต.สนามชัย อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี 72000

E-mail Address sununthan@hotmail.com

โทรศัพท์มือถือ 0817922089